

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ZONGULDAK'IN YEREL TARİHİ ve ÖĞRETİMİ:
KÖMÜRÜN BULUNMASINDAN 1938'E

FERİDE YILMAZ

BOLU-2019

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ZONGULDAK'IN YEREL TARİHİ ve ÖĞRETİMİ:
KÖMÜRÜN BULUNMASINDAN 1938'E

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Feride YILMAZ

Danışman
Prof. Dr. Cemal AVCI

BOLU, AĞUSTOS-2019

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Feride YILMAZ tarafından hazırlanan “Zonguldak’ın Yerel Tarihi ve Öğretimi: Kömürün Bulunmasından 1938’e” adlı çalışma, jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. (07.08.2019)

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Cemal AVCI
Üye : Doç. Dr. Yasin DOĞAN
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Oğuz KANTÜNER

Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün Onayı

Prof. Dr. Türkan ARGON
Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, “Zonguldak’ın Yerel Tarihi ve Öğretimi: Kömürün Bulunmasından 1938’e” başlıklı çalışmanın yazılmasında bilimsel ve etik kurallara uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunduğumu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. 07/08/2019

Feride YILMAZ

Ağustos 2019

Her zaman desteğini esirgemeyen
sevgili Aileme ...

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde büyük bir sabırla desteğini ve bilgi birikimini hiçbir zaman esirgemeyen her kelimesinin hayatıma kattığı önemi asla unutmayacağım hocam olmasından gurur duyduğum saygı değer Prof. Dr. Cemal AVCI'ya sonsuz teşekkür ederim.

Tez konumuzla ilgili her türlü kaynak bulmamda yardımlarını esirgemediği gibi ayrıca kendi kaynaklarından da yararlanmama izin veren Sayın Kadir TUNCER'e, Mehmet ABACI'ya, Ekrem Murat ZAMAN'a, Mehmet ORAN'a ve Nedim YILMAZ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Anketimize katılan bütün değerli öğretmenlere ve okul idarecilerine teşekkür ederim. Ayrıca değerli zamanlarını ayırıp görüşmeyi kabul eden o dönemlere tanıklık eden ve aktaran değerli şahsiyetlere katkıda bulunmalarından dolayı müteşekkirim.

Çalışma süresince tüm zorlukları aşmamda yardımcı olan ve çocukluğumdan itibaren bana okuma sevgisini aşıl原因an babama, varlığıyla güç veren anneme, her zaman arkamda durup destekçim olan sevgili kardeşime ve hayatımı güzelleştiren yeğenlerime teşekkür ederim.

Şu an hatırlayamadığım tezime katkısı bulunan bütün Zonguldaklılara teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Feride YILMAZ

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ.....	viii
RESİMLER DİZİNİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
ÖZET	xi
ABSTRACT.....	xiii
I. BÖLÜM.....	1
1. Giriş	1
1.1. Problem Durumu	2
1.1.1. Problem Cümlesi ve Alt Problemler	3
1.2. Amaç.....	4
1.3. Önemi	4
1.4. Sınırlılıklar.....	5
1.5. Sayıtlar.....	5
1.6. Tanımlar.....	6
II. BÖLÜM	7
2. Kuramsal Çerçeve ve İlgili Literatür	7
2.1. Kömürün Bulunmasına Kadar Zonguldak'ın Tarihine Kısa Bir Bakış	7
2.2. Zonguldak Adının Kaynağı	12
2.3. Zonguldak'ta Kömürün Bulunuşu: Uzun Mehmet	14
2.4. Osmanlı Döneminde Zonguldak Kömürünün İşlenmesi İçin Oluşturulmuş Yönetimler	16
2.4.1. İşletmecilik dönemi.....	16
2.4.2. Birinci Hazine-i Hassa yönetimi (1848-1854).....	17
2.4.3. Kırım Savaşı (1854-1856) döneminde geçici İngiliz yönetimi	18
2.4.4. İkinci Hazine-i Hassa yönetimi (1856-1865).....	19
2.4.5. Bahriye Nezareti yönetimi (1865-1908).....	20
2.4.6. Orman ve Maadin Ticaret ve Ziraat yönetimi (1909-1920)	25

2.4.6.1. Birinci Dünya Savaşında Kömür Havzasındaki işgaller.....	27
2.4.6.2. Milli Mücadele Döneminde Zonguldak ve Zonguldak'ın kurtuluşu .	30
2.4.7. İktisat Vekaleti yönetimi (1920-1940).....	35
2.4.7.1. Zonguldak'ın sahil kasabasından modern bir Cumhuriyet şehrine dönüşümü.....	40
2.4.7.1.1. Zonguldak'ın idari yapısı hakkında genel bilgi	40
2.4.7.1.2. Zonguldak'a dışardan bakış	41
2.4.7.1.3. Zonguldak'a gelen göçlerle değişen demografik yapısı	49
2.4.7.1.4. Sağlık koşulları	51
2.4.7.1.5. Eğitim faaliyetleri	57
2.4.7.1.5.1. Zonguldak Yüksek Maden Mühendisi Mektebi	60
2.4.7.1.6. Yerli halkın geçim kaynakları.....	62
2.4.7.1.7. Yerli halkın giyim kuşamı	69
2.5. Yerel tarih öğretiminin Sosyal Bilgiler dersine katkıları.....	73
2.6. İlgili literatür	78
III. BÖLÜM.....	81
3. Yöntem.....	81
3.1. Araştırmanın modeli	81
3.2. Çalışma grubu	81
3.3. Veri toplama araçları	82
3.4. Verilerin toplanması	82
3.5. Verilerin analizi	82
IV. BÖLÜM.....	83
4. Bulgular ve Yorum	83
V. BÖLÜM	96
5. Sonuç ve Öneriler	96
5.1. Sonuçlar	96
5.2. Öneriler	97
KAYNAKÇA.....	99
EKLER.....	106
EK-1 İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenleri İçin Yerel Tarih Öğretimi Anketi	106

EK-2 Zonguldak'ın Sosyal Yaşamı (Zonguldak Gazetesi 5 Ağustos 1935)	108
EK-3 Araştırma Oluru	109
ÖZGEÇMİŞ	110

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2.1. I. Dünya Savaşında Zonguldak ve çevresindeki nüfus dağılımı	30
Tablo 2.2. 1923-1932 yılları arasında Zonguldak ve diğer ilçelerin nüfus miktarı	50
Tablo 2.3. 1920'lerde Zonguldak ve çevresinde yoğun olarak bulunan ağaç türleri	63
Tablo 4.1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih öğretiminin öğrenciye sağlayacağı katkılar hakkındaki görüşleri	84
Tablo 4.2. Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yerel tarih öğretiminin nasıl yer almalı.....	87
Tablo 4.3. Sosyal Bilgiler dersinde Uzun Mehmet konusuna ne kadar yer verildikleriyle ilgili Sosyal Bilgiler öğretmenlerin yanıtları.....	89
Tablo 4.4. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih öğretiminde çıkabileceğini düşündükleri problemler	91
Tablo 4.5. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih öğretiminde kullanılmasına uygun olduğunu düşündükleri yöntem ve teknikler.....	93

RESİMLER DİZİNİ

Resim 2.1. Herkül'ün üç başlı köpek Kerberos'la mücadele ettiği varsayılan Cehennemağzı Mağarası.....	9
Resim 2.2. Hıristiyanların gizlice ibadet ettikleri Ayazma Mağarası	10
Resim 2.3. Atatürk'ün Zonguldak'a gelişi	39
Resim 2.4. Zonguldak'ın Kozlu ilçesinde yabancılardan kalma bir ev.....	46
Resim 2.5. Zonguldak'ın Fener Mahallesinde Fransızlardan kalma tenis kortu.....	47
Resim 2.6. 1937 yılında Zonguldak-Beycuma yolu yapımında çalışan işçiler	68
Resim 2.7. Zonguldak'ta kadınların yerel kıyafetleri	71
Resim 2.7. 1938'de Zonguldak Limanı	73

KISALTMALAR DİZİNİ

Akt	: Aktaran
Arş	: Araştırma
C	: Cilt
Çev	: Çeviren
EKİ	: Ereğli Kömür İşletmesi
Haz	: Hazırlayan
Kömüriş	: Kozlu Kömür İşletmeleri
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
MKK	: Milli Korunma Kanunu
MTAE	: Maden Tetkik Arama Enstitüsü
s	: Sayfa
TAŞ	: Türkiye Anonim Şirketi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
vb	: ve benzeri
yy	: yüzyıl

ÖZET**ZONGULDAK'IN YEREL TARİHİ ve ÖĞRETİMİ: KÖMÜRÜN
BULUNMASINDAN 1938'E**

YILMAZ, Feride

Yüksek Lisans Tezi

İlköğretim Ana Bilim Dalı

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı Prof. Dr. Cemal AVCI

Ağustos-2019, xiv+110 sayfa

Bu tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genel bir giriş yapıldıktan sonra araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları ve varsayımları yer almaktadır.

İkinci bölümde ise Zonguldak ve havalisinin geçirdiği tarihsel süreç ele alınmıştır. Bu tarihsel süreç içinde önce kömürün bulunmasına kadar geçen dönemler kısaca özetlenmiş, ardından kömürün bulunmasından 1938'e kadar geçen dönem daha ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bu tarihsel gelişim içerisinde Atatürk'ün, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni modern, gelişmiş bir devlet haline dönüştürmek için hayata geçirdiği projeleri Zonguldak şehri örneğinde izaha çalışılmıştır. Zonguldak, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilk şehirleştirilen yeri olmakla birlikte sosyal, kültürel, mimari ve sanayi alanındaki gelişiminden dolayı Genç Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin en modern şehirlerinden biri olarak maden şehri olmaktan öteye geçmiştir.

Üçüncü bölümde ise Zonguldak'ın yerel tarih öğretiminin Sosyal Bilgiler dersi kapsamında ne kadar yer aldığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Bunun için Zonguldak ili merkez ve ilçelerinde görev yapan 15 İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenine yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih öğretimine ne kadar yer verildiği ve nasıl yer verilmesi gerektiğiyle ilgili bilgiler ortaya konmaya çalışılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme uygulanan 15 Sosyal Bilgiler

öğretmenin, mülakat sorularına verdikleri cevaplar kodlanarak analiz edilip yorumlanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih öğretimi hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıkları, yerel tarih ile ilgili çalışmaların programda yeterince yer verilmediği, yerel tarihe daha fazla yer verilebilmesi için Sosyal Bilgiler dersi saatlerinin arttırılması ve Türkiye genelinde yapılan sınavlara uygun olarak düzenlemesi gerektiğiyle ilgili sonuçlara varılmıştır. Araştırmanın sonunda, elde edilen bulgular ışığında problemin çözümüne ilişkin bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Zonguldak, Kömür, Yerel Tarih Öğretimi, Sosyal Bilgiler.

ABSTRACT

LOCAL HISTORY AND TEACHING OF ZONGULDAK: FROM THE DISCOVERY OF THE COAL TO 1938

YILMAZ, Feride

Postgraduate Thesis

Department of Primary Education

Department of Social Studies Teaching

Supervisor: Professor Dr. Cemal AVCI

August-2019, xiv+110 pages

This thesis includes three parts . In the first part, after the general introduction, the problematic issues, its target, the significance and the assumption of the research are included.

The historic process of Zonguldak and the vicinity are included in in the second part. In the historic process, primarily the term that the coal was discovered is summarized. Then the term from the discovery of the coal to 1938 is examined in detail. We tried to explain the projects which Atatürk applied for Turkish Republic in order to convert into modern, developed State and through the Zonguldak sample besides being the first legal city of new the state of Turkish Republic , Zonguldak is one of the most modern city of the new of Turkish Republic based on the cultural, social, architecture and industrial development, it is more than a coal city.

In the third part, it is tried to be clarified that in scope of Social Studies class, how much time is parted to the local history of Zonguldak. 15 Primary School Teachers, having classes on Social Studies are applied to Semi-structured interview, it is tried to be clarified that how much time is given to the local history in their classes and how much it should be given. The answers given by 15 Social Studies Teachers, Semi-structured interviewed was coded and analyzed. Based on the findings gotten from the research, it is understood that Social Studies teachers don't have adequate information on the local History of Zonguldak, the study on local History of Zonguldak is not

included in their schedule. In order to give importance to the local history of Zonguldak ,the classes for Social Studies should be increased and it should be arranged according to the exams given by Turkish Intuitions ingeneral .At the end of the research, in scope of the findings, some advices were given regarding the resolution of the problem.

Key words: Zonguldak, Coal, Local History Teaching, Social Studies.

I. BÖLÜM

1. Giriş

“İnsan memleketini niye sever?

Başka çaresi yoktur da ondan.

Ama biz biliriz ki bir yerde mutlu mesut olmanın ilk şartı orayı sevmektir.

Burayı seversen burası dünyanın en güzel yeridir ama dünyanın en güzel yerini sevmeyen orası dünyanın en güzel yeri değildir.”

2001 yapımı “Vizontele” filminde belediye başkanının yukarıdaki sözleri yaşanan yerin sevilmemesinin ne denli önemli olduğunu bize en güzel şekilde ifade etmektedir. Şehirler üzerlerinde yaşayan toplumlarla zamanla özdeşleşerek o toplumun bir aynası olur. Kimliğimiz ve kişiliğimiz üzerinde yaşadığımız çevrenin büyük bir etkisi bulunmaktadır. Yerel tarih bilğimiz arttıkça bulunduğumuz yere karşı aidiyet duygumuz, farkındalığımız ve sevgimizin zaman içerisinde artacağını düşünmekteyiz.

Çalışmamızda küçük bir sahil kasabasında yaşayan insanların buldukları yerde değerli bir yeraltı madenin bulunmasıyla yaşamlarının, parçası oldukları devletin izlediği politikanın da etkisiyle nasıl değiştiğini ortaya koymaktır. Kömürün bulunmasından 1938’e kadar ele aldığımız Zonguldak’ın yerel tarihini, Türkiye’nin yakınçağ tarihinden ayrı düşünemeyiz. Plymouth (1933)’un da belirttiği gibi yerel tarih genel tarihin yansıması şeklindedir. Tıpkı “ağaca bakarak ormanı görmek” gibidir (Akt. Ulutaş 2018, 1).

Zonguldak’ın yerel tarihini kömürün bulunmasıyla başlatmamızın en önemli nedeni kömürün bulunmadan evvel Zonguldak ve ilçelerinin farklı bir tarihsel süreç içerisinde olmasındandır. 1938 yılı ile sınırlandırmamızın iki önemli sebebi bulunmaktadır. Birincisi Zonguldak’ın, geçirdiği değişim ve dönüşüm süreci bakımından Mustafa Kemal Atatürk’ün kurmak istediği Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ni

en güzel yansıtan şehirlerinden biri olmasıdır. Atatürk, kömürün ekonomik olarak ne denli değerli olduğunu bilerek Zonguldak'a her zaman ayrı bir ehemmiyet içerisinde yaklaşmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938'de vefatından sonra İsmet İnönü Cumhurbaşkanı seçilmesiyle "Milli Şef Dönemi" başlamıştır. Bu süreçten sonra Türkiye farklı bir politika içerisine girmiştir. İkinci Dünya Savaşı'na girilmemiş olmasına rağmen Türkiye'de ekonomik alanda sıkı önlemlere gidilmiş olması siyasal, sosyal olarak farklı süreçlerin yaşanmasına neden olmuştur.

Kömür 1829 yılında keşfedilmiş olmasına rağmen Osmanlı Devleti uzunca bir süre gereken şekilde müdahale de bulunmamıştır. Osmanlı Devleti'nin geniş bir sanayi ve kullanım alanına sahip olmamasından dolayı kömürü zorunlu bir ihtiyaç olarak görmemesidir. Osmanlı'nın Devleti'nin içeride ve dışarda yaşadığı sıkıntılar nedeniyle Kömür Havzası çok fazla yabancı sömürüsü altında kalmıştır. Bu sürecin öğrencilere aktarılmasının Atatürk'ün manda ve himayecilik konusundaki sert duruşu ve "Milli Bağımsızlık" konusundaki ısrarı öğrenciler tarafından daha çok anlamlı hale gelecektir.

İstiklal Marşı'nda şu dızeler geçmektedir: Bastığın yerleri "toprak!" diye geçme, tanı: Düşün altında binlerce kefensiz yatanı. Öğrencilerimize Milli Mücadele Dönemi anlatılırken daha çok Batı Cephesinden bahsedilmesi Türkiye'nin diğer bölgelerinde gerçekleşen mücadelelerin göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Zonguldak, Milli Mücadele Döneminde düşmanın yaptığı işgallere karşı direnişlere katılmakla birlikte her türlü mühimmat, lojistik desteği de vermiştir. Genel tarihin yeterince yer vermediği ya da ayrıntılı olarak açıklayamadığı bazı eksik konular, yerel tarih öğretimiyle ışık tutacak ve anlam bulacaktır.

1.1. Problem Durumu

Türk eğitim sisteminin iyileştirmek adına sürekli reformlar gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren öğrenci merkezli yaklaşım olan Yapılandırmacı yaklaşım temel oluşturulmaya çalışılmıştır. Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer alan tarih konularının öğrenci merkezli gerçekleştirilebilmesi için yerel

tarih öğretimine daha çok yer verilmesiyle ilgili köklü değişiklikler yapılmaya çalışılmaktadır (MEB, 2005).

Yerel tarih olaylarının, genel tarihi olaylarla ilişkilendirilerek öğrencilere aktarılması öğrencinin analiz, sentez ve karşılaştırma gibi birçok beceriyi de kazandırılması bakımından oldukça önem taşımaktadır. Sosyal Bilgiler öğretiminde tarih konularının yerel tarih etkinliklerine uygun olarak öğrencilere aktarılması için Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gerekli donanım ve yeterliliğe sahip olması gerekmektedir. Bu çalışma Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, yerel tarih öğretimi konusunda ihtiyaç duyduğu donanım ve yeterliliği sahip olmak için yapılması gereken düzenlemeler neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

1.1.1. Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Zonguldak'ta görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleri yerel tarih öğretimi konusunda neler düşünmektedirler?

1. Yerel tarihin ilkökul ve ortaokul Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında yer almasıyla ilgili neler düşünmektedirler?
2. Yerel tarih öğretiminin öğrencilere sağladığı katkılar konusunda neler düşünmektedirler?
3. Yerel tarih öğretiminin milli bilinç kazandırmadaki etkisi konusunda neler düşünmektedirler?
4. Yerel tarih öğretiminin Sosyal Bilgiler derslerinde hangi yaklaşımla daha iyi uygulanabileceği konusunda neler düşünmektedirler?
5. Uzun Mehmet'e Sosyal Bilgiler derslerinde yer verip vermeme konusunda neler düşünmektedirler?
6. Yerel tarih öğretiminin uygulanması sırasında yaşanabilecek problemlerle ilgili neler düşünmektedirler?
7. Yerel tarih öğretiminde kullanılacak yöntem ve teknikler konusunda neler düşünmektedirler?

8. Yerel tarih öğretiminin Zonguldak şehrine sağlayacağı katkılar konusunda neler düşünmektedirler?

1.2. Amaç

Kömürün bulunmasıyla Zonguldak'ın 1938'e kadar geçirdiği tarihi, sosyal ve kültürel değişimini dönemin şartları içerisinde değerlendirerek hem Zonguldak'ın yerel tarihi hem de Türkiye'nin yakın tarihiyle ilgili bilgi verilerek Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih öğretimiyle ilgili referans oluşturulmaya çalışılmıştır.

İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle yaptığımız görüşmeler sonucunda yerel tarih öğretimine, Sosyal Bilgiler dersi içerisinde ne kadar yer verildiğiyle ilgili mevcut durum belirlenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığının yerel tarih öğretimini Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin inisiyatifine bırakılmasından oluşan belirsizlikler ve eksik durumlar ilgili Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda çözüm yolları önerilmek amaçlanmıştır.

1.3. Önemi

Zonguldak tarihini sadece kömür işletmesi tarihi olarak değerlendirmeyerek, kömürün bölgedeki halka hukuki, sosyal ve kültürel etkisini de ortaya konması bakımından farklı bir çalışmadır. Kömürle birlikte yaşamı değişen yerel halkın bu duruma tepkisi ve kömürün işletilmesi konusunda yerel halka yapılan yaptırımlar gibi yerel tarihi olaylar sosyolojik bir bakış açısıyla değerlendirilmeye çalışılmıştır. Tarihi kitaplarımız da yeterince yer verilmeyen Zonguldak şehrinin hem Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş hem de oluşum sürecindeki katkısı ortaya konulması bakımından önemli bir çalışmadır.

Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle yapılan görüşmeler sonucu sadece yerel tarih öğretiminin Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki mevcut durumu ortaya konmaya

çalışılmamış bununla birlikte yerel tarih öğretiminin Sosyal Bilgiler dersinde nasıl yer alması, hangi yöntem ve tekniklerin kullanılmasında öğrencilere daha faydalı olacağı veya yerel tarih öğretimi esnasında oluşabilecek sorunlarla ilgili öngörüle bulunulmuş olması bakımından değerli bir çalışmadır.

1.4. Sınırlılıklar

1. Tezin kuramsal bölümünde yer alan bilgiler, ulaşılan literatürlerden edinilen bilgilerle sınırlandırılmıştır

2. Tezin uygulama bölümünde İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin araştırmacı tarafından hazırlanan mülakat sorularına verdikleri cevaplarla sınırlandırılmıştır.

3. Araştırmanın uygulama boyutu süre olarak 2017-2018 eğitim-öğretim yılı ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Sayılılar

1. Araştırmaya katılan kişiler, anketlerin sorularını hiçbir etki altında kalmadan içtenlikle cevaplayacakları varsayılmaktadır.

2. Araştırmaya katılan kişiler, anket sorularını doğru ve dikkatli şekilde okuyarak cevaplayacakları varsayılmaktadır.

3. Araştırmaya katılan kişiler, gerçek düşüncelerini yansıtacakları varsayılmaktadır.

4. Araştırmaya katılan kişiler, alanları itibari ile yeterlilikleri ülke genelini yansıtabilecek özellikte olduğu varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Yerel Tarih: Rogers (1977)'e göre yerel tarih, *“belirgin bir yerel birimin bir topluluk olarak gelişiminin tarihini kendi bağlamı içinde ve benzer başka birimlerle karşılaştırılmalı olarak incelemek”* olarak tanımlamıştır (Akt.Aktekin 2010, 87).

Sosyal Bilgiler: Öztürk (2010)'e göre *“Hemen her bakımdan değişen ve gelişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp, problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırıp kullanan bir öğretim programıdır”* olarak aktarmıştır (Oran 2013, 5).

Sosyal Bilgiler Dersi : *“Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset, hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan, öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelediği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilk ve ortaokul dersi olarak tanımlanmaktadır”* (MEB Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 2005, 2).

II. BÖLÜM

2. Kuramsal Çerçeve ve İlgili Literatür

Bu bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesi verilmiş ve ilgili araştırmalara değinilmiştir.

2.1. Kömürün Bulunmasına Kadar Zonguldak'ın Tarihine Kısa Bir Bakış

Kömür bulunmadan evvel Zonguldak'ın merkeziyle ilgili bildiğimiz tek bilgi, denizcilerin arada sırada uğradıkları Elvan köyüne kayıtlı bir sahil kasabası olmasıdır. (1973 İl Yıllığı). Zonguldak ve çevresine baktığımızda liman açısından elverişli olan yerlerin tarih sahnesine daha önce çıktığını görmekteyiz. Araştırmamızdaki literatür çalışmamız ağırlıklı olarak İktisat Vekaleti Yönetimi'ni kapsadığı için 1938 yılından sonra Zonguldak'tan ayrılan Bartın, Amasra, Kurucaşile, Ulus, Karabük, Safranbolu, Eflani, Yenice'yi de ele alarak incelemiş bulunmaktayız.

M.Ö. XX. yüzyılda Zonguldak'ı da içine alan Batı Karadeniz kesiminde Gaşkalar gibi amazon savaşçı kavimlerin egemenlik sürdürdüğü varsayılmaktadır. Zonguldak ve çevresine gerçekleştirilen işgaller daha çok deniz ticaretine imkan veren Bartın, Kurucaşile, Ereğli ve Amasra'ya gerçekleşmekteydi. M.Ö. XII. yüzyıllarından itibaren ise bu yerlere Friglerin akını başlamıştır (Konrapa, 1960). Heter ve Mariandy isimli denizci Frigli kabilelerin akımları M.Ö. VII. yüzyıla kadar devam etmiştir (Şavran, 1958). Frigler deniz ulaşımındaki kolaylığı nedeniyle daha çok Amasra'nın kıyı şeridinde bulunmuşlardır. Burada köle ticaretinin yanı sıra balıkçılık ve kerestecilikle uğraşmışlardır (Kalyoncu, 2005). Amasra, birçok kavim tarafından kıyıların deniz ticaretine imkan vermesi ve elverişli topraklara sahip olmasından dolayı sık sık işgallere uğramıştır. Amasra isminin, Amasra şehrinin mimari olarak gelişmesine büyük katkı sağlayan M.Ö. 300-286 yılları arasında hüküm sürdüğü

varsayılan Amastris isminde bir kraliçeden veya M.S. 46'da Amasra ve çevresini alan Aguilla ismindeki ünlü bir Romalı komutandan geldiği düşünülmektedir (1967 İl Yıllığı).

Bartın isminin ise Antik çağlarda Bartın Irmağının kenarında kurulan Parthenia'dan türediğidir (Tuncer, 2004). Gene Bartın'ın ilçesi olan Kurucaşile'nin eski adının Cronna olduğu ve Cronna'dan geldiği iddia edilmektedir. Bartın ve ilçelerinin isimleri eski tarihi şehirler olmasından dolayı çok eski zamanlara dayanmaktadır. Sesamus isminde tarihi yeri de bunlardan biridir (Kalyoncu, 2005). M.Ö. VII. yüzyılda Homeros'un İlyada Destanında Truva Savaşı'na katılan Batı ve Orta Karadeniz'i kapsayan Paflagonya bölgesinden gelen gönüllü askerlerin geldiği ve büyük kahramanlıklar gösterdiği aktarılmıştır. Safranbolu'nun bu bölge içerisinde olduğu ve isminin de bu yerden geldiği iddia edilmektedir. Safranbolu'da milattan önce üçüncü yüzyıldan kalma İnkaya, Horozini Kaya Mezarları ve gene milattan önce ikinci yüzyıldan kaldığı düşünülen Safranbolu – Karabük yolu üzerinde tümülüsler bulunmaktadır (1967 İl Yıllığı).

M.Ö. 70'de Roma İmparatorluğu günümüzde İzmit'ten Samsun'a kadar olan yerleri alarak buraları Bithynia-Pontus bölgesi olarak belirlemiştir. Amasra bu bölgenin merkezi olarak seçilmiştir. Amasra'da Bedestan ve Kuşyakası Kabartmaları; Bartın ve çevresinde Bizans döneminden kalma heykeller, paralar, kaleler vb. eserler; (1967 İl Yıllığı).

Megaralılar ve Beotyalılar, milattan önce sekizinci yüzyılda Ereğli'ye gelerek burayı kolonileştirmişlerdir. Kolonileştirdikleri bu yere Mariadyni' ismini vermişlerdir. Ereğli daha sonra milattan önce dördüncü yüzyılda Tiranlar tarafından yönetildi. M.Ö. 281 yılından itibaren Roma İmparatorluğunun yönetimine geçmesiyle Yunan mitolojisinin kahramanı Herkül'ün efsanesine dayandırılarak ismi "Herakleia" olarak değiştirilmiştir (1973 İl Yıllığı).

Yunan Mitolojisine göre Zeus, Amphitryon'un eşi olan Alkmene'ye aşık olur. Çapkın bir tanrı olan Zeus, Amphitryon'un olmadığı bir anı kollayarak O'nun kılığına

girer ve Alkmene'yle olur. Bu birliktelikten Herkül dünyaya gelir. Zeus'un karısı Hera bu yasak ilişkiden doğan Herkül'e karşı derin bir nefret etmekteydi. Zeus'u ikna ederek Tryns kralı Eurytheus'un Herkül'e verdiği 12 görevi yerine getirmesi konusunda ikna eder. Zeus, Herkül'e bu 12 görevi yerine getirdiğinde ölümsüz olacağı sözünü verir ve kabul etmesini sağlar. Efsaneye göre Herkül son görevini Ereğli'nin Cehennemağzı Mağarasında bulunan üç başlı köpek Kerberos'u yenerek tamamlamıştır. Herkül'ün, Kral Eurytheus'ın verdiği görevlerden birini burada gerçekleştirmesinden yerel halk tarafından Ereğli'ye Herakles ismi verilmiştir. Herkül on iki görevini dünyanın farklı yerlerinde gerçekleştirmiş ve bu yerlerin büyük çoğunluğuna Ereğli'de olduğu gibi Herkül'ün ismi verilmiştir (Öztürk, 2016).

Resim 2.1. Herkül'ün üç başlı köpek Kerberos'la mücadele ettiği varsayılan Cehennemağzı Mağarası.

Roma İmparatorluğu gemi yapımı için ihtiyaç duyduğu keresteyi “Ağaç Denizi” olarak adlandırdıkları bu bölgeden elde ediyorlardı. Ereğli ve çevresini Pontiaki

Paralia eyaletini kurarak, Papirius Carbo (MÖ 61-59) ilk valisi olarak tayin etmiştir. (1973 İl Yıllığı).

M.S. I. yüzyıldan itibaren Hz. İsa'nın 12 havarisinden olan Aziz Andreas'ın çabalarıyla Roma İmparatorluğunda Hıristiyanlık gizli gizli yayılmaya başlamıştır. Gizli gizli yayılmaya başlamıştır. Gizli gizli yayılmasının Yahudilerin Hıristiyanlık dinine yönelik gösterdikleri tepkidir. Bu nedenle Roma İmparatorluğu oluşabilecek karışıklıklara karşı Hıristiyanlığı yasaklamıştır. Bütün bu yasaklamalara rağmen Hıristiyanlar, "eglisee" denen gizli ibadethanelerde dinlerinin gereğini yapmaya devam etmişlerdir. Ereğli'de bulunan Hıristiyanlar, ibadetlerini Ayazma Mağarasında gizlice gerçekleştirmişlerdir (1973 İl Yıllığı).

Resim 2.2. Hıristiyanların gizlice ibadet ettikleri Ayazma Mağarası

M.S. 476 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasıyla Batı Karadeniz sahilleri Batı Roma'ya yani Bizans'a geçmiştir. XI. yüzyıldan itibaren Türkler Anadolu topraklarına sahip olmaya başlamışlardır. 1084 yılında Büyük Selçuklu Hükümdarı Sultan Alparslan'ın Anadolu'nun fethi ile görevlendirdiği komutanlardan Emir

Karatekin; Ulus, Bartın, Devrek'i ele geçirmesiyle Zonguldak ve çevresi kısmen Türk hakimiyetine girmiştir. Haçlı Seferleri sırasında Türklerin Anadolu toprağı gibi Zonguldak Türk hakimiyetinden çıkmıştır. XII. yüzyılda Zonguldak ve çevresi Selçuklular, Danişmentliler, Bizans arasında sürekli el değıştirdikten sonra Bizans'ta kalmıştır. XIII. yüzyılda Cenevizliler Zonguldak'ın bazı kıyı kesimlerinde koloniler kurmuşlardır (Sarıkoyuncu, 2009).

XIII. yüzyılda Anadolu Selçuklu Devleti, Zonguldak ve çevresini yeniden ele geçirmeye başlamış ve buraları Türkleştirmek için Türkmen boyları göndermiştir. Ereğli, Bartın, Devrek çevresine yerleşen Türkmenler boyları bazıları: Avşar, Dodurga, Saltuklu, Karaevli, Çepni Artuklu, Bozoklu, Alaplı, Çandarlı, Yörüklü, Bayat'dır. Bu boylar yerleştikleri yerlere kendi boylarının isimlerini vermişlerdir (1973 İl Yıllığı). Türk beylikleri ayrı bölgelere dağıtılarak iskan ettirildiğinden Zonguldak'ta ve Anadolu'nun birçok köy ve kasabasında Avşar, Çepni gibi büyük Türkmen gruplarının adlarının olduğu görülmektedir (Gül ve Gökçen, 2010).

XIV. yüzyılın başlarında Zonguldak'ın kıyı kısımlarına Cenevizliler hakim iken iç kısımlarını oluşturan Devrek, Eflani, Bartın, Ulus, Karabük ve Safranbolu Candaroğulları Beyliğı hakimiyeti altındaydı (Zonguldak 2002 İl Yıllığı). I. Murad 1380 yılında Ereğli'yi Cenevizlilerden satın alırken 1392 yılında Yıldırım Beyazıt, Candaroğulları Beyliğı topraklarını ele geçirmesiyle Zonguldak ve çevresine de hakim olmuştur. Ankara Savaşı sonrası Osmanlı Devleti Timur'a karşı büyük bir mağlubiyet yaşamış ve 11 yıllık bir Fetret Dönemine girmiştir. Bu süreçten faydalanan Candaroğulları Beyliğı yeniden siyasi birliğini kurarak topraklarını geri almıştır. 1460 yılında Fatih Sultan Mehmet'in Batı Karadeniz kıyılarını tümüyle ele geçirmesiyle Zonguldak ve çevresi Osmanlı egemenliğinde kalmıştır (1973 İl Yıllığı).

2.2. Zonguldak Adının Kaynağı

Bir şehrin, bir kasabanın, bir köyün ismi ya oraya hakim olan kişi veya kişilerden ya önemli bir olaydan ya da yaşamlarını etki eden bir nehir, dağ gibi yerlerden almaktadır. Peki Zonguldak'ın ismi nereden gelmektedir?

Zonguldak adıyla ilgili bir çok varsayım bulunmaktadır. Bunlardan ilki Zonguldak'a Sandrakhe dendiğiyle ilgilidir. M.Ö. 1200'lerde Frigler, Zonguldak'a gelerek ilk defa bir yerleşim yeri oluşturmuşlardır. Frigler, burada Sandrakhe denilen kırmızı zırnık isminde bir madeni işleyerek boya ve ilaç elde etmişlerdir. Günümüzde Zonguldak'ın ortasından geçen Üzülmöz deresi bu çıkan madenden dolayı kırmızıya boyanmış ve o zamanlar bu dereye ve yanında bulunan küçük kasabaya da Sandrakhe denmiştir (Kalyoncu, 2005).

Zonguldak'ın adıyla ilgili bilinen en genel varsayım ise eskiden Üzülmöz ve Kokaksu derelerinin kıyılarına getirdiği pislik nedeniyle bataklık ve sazlık bir sahil şeridine sahip olduğundan gelen denizcilerin buraya sazlık yer anlamına gelen "Zongalık" dediği ve zamanla bu ismin Zongalık'tan Zonguldak'a dönüştüğüdür. Diğer bir görüş ise; bataklık olmasından dolayı çok fazla sivrisinek barındırdığı ve bu sivrisineklerin sıtma hastalığına sebebiyet verdiği ve bu hastalığın ise en sık görülen belirtisi olan titremeye zonklatma dendiğidir. Zonklatma kelimesinin "Zongalık" olarak titreten yer anlamında kullanıldığı ve zamanla Zongalık kelimesinin Zonguldak olarak değiştiğidir (Şavran, 1958).

Diğer bir iddia ise Orta çağda Zonguldak'a gelen doğulu gemiciler tarafından latince bir isim verildiğidir. Latince "Zonclum" sazlık- bataklık, "agula" dağlık, "dak" ise yer anlamına gelmektedir. Bilge Umar'a (1993) göre buna itiraz ederek Zonguldak'ın ise Latince bir kelimedenden gelmediği Ermenice "Zankhuldag" kelimesinden türediğidir. Bununla birlikte kelimenin anlamına bakıldığında taşkömürüne işaret ettiğini savunmaktadır. Şöyle ki; Zankhul, gizli, saklı anlamına gelirken dag altta dağın altında gizli saklı diyerek madene işaret ettiği ve kömür

bulunmadan evvel Ermeniler tarafından bilindiğini savunmaktadır (Akt.Kalyoncu, 2005).

1924-1935 yılları arasında Zonguldak'ın ilk il müftüsü olarak görev yapan Zonguldak doğumlu İbrahim Hakkı Akça'nın kardeşi Halil Akça, Zonguldak adıyla ilgili 1865'li yıllara kadar Zonguldak adının geçmediğini "Tahta İskelesi" veya "Sütleğen İskelesi" dendiğini dile getirmiştir (Kalyoncu, 2005). "Tahta İskelesi" denmesinin nedeni olarak Haliç Tersanesi'ne tahta, kereste gibi malzemelerin tedarik edilmesinden "Sütleğen İskelesi" denmesinin sebebi olarak ise denizcilerin köyden gelen pazarcılardan süt veya süt ürünleri satın almalarından bu ismi almış olabildiğini düşünmekteyiz. Sütleğen bitkisinin çok olmasıyla ilgili de varsayımlardan dolayı dendiği iddia edilse de Zonguldak'ta görülen Karadeniz ikliminin Sütleğen bitkisinin ismi verilecek kadar çok olmasına imkan vermediğinden olası görülmemektedir (1973 İl Yıllığı). Genel kanaatimiz Zonguldak'ın kömür bulunmadan evvel bir yerleşim yeri olarak ismi bulunmadığını düşünmekteyiz. Daha çok limanı niteleyen, belirten bir sıfat olarak nitelendirilmektedir.

1930 doğumlu emekli öğretmen Cemal Ünlü, Halil Akça'yı destekleyerek Zonguldak ve ilçesi Kozlu'nun adıyla ilgili şunları dile getirmiştir:

"Büyüklerimizin dediklerine göre burası (Kozlu) dere içi sazlık olduğundan kazlar güdülürmüş. Eskiden kazlık denirmiş, zamanla Kozlu olmuş. Zonguldak'ın adı Zingıldakmış. Bataklık, sazlık yer demekmiş. Gemi falan uğramazmış. Bataklığa giremiyorlarmış."

Eğer ki Zonguldak ismi 20. yüzyıldan sonra verildiyse kömürün bulunmasıyla gelen yabancıların özellikle Fransızların iddialarını dikkate almamız gerekmektedir. 1838 yılında Kömür Havzasına gelen Fransız gezgin Eugene Bore'un "Türkiye'den İran'a kadar mektuplar" isimli kitabında Kömür Havzasının gösterildiği haritada Zonguldak'ı "Zenkilmendaik" olarak isimlendirmiştir (Zonguldak 2002 İl Yıllığı). Diğer bir iddia ise 1850'de Zonguldak'a gelen Fransızların kömür çıkardıkları yeri ifade etmek için kullandığıdır. Buna göre Fransızlar en yüksek dağ olan Göl Dağını

merkez olarak yerleşmişler ve buraya “Zone Gheul Dagh” yani “Göl Dağı Çevresi” dediklerini zamanla da bu ismin Zonguldak olarak ifade edildiğidir. Zonguldak isminin yapısal farklılığı nedeniyle 19. Yüzyıldan sonra yabancılardan kalmasının daha kuvvetli olduğunu düşünmekteyiz (Kalyoncu, 2005).

2.3. Zonguldak'ta Kömürün Bulunuşu: Uzun Mehmet

18. yüzyılda Osmanlı Devleti, Sanayi İnkılabını gerçekleştirmemiş olmasından dolayı Batı Dünyası gibi kömürü önemli bir ihtiyaç olarak görmemekteydi. 19. Yüzyıla geldiğimizde ise Osmanlı Devleti savaş gemilerini yelkenliler yerine daha hızlı olan buharlı gemiler tercih etmesiyle kömür Tophane ve Tersane'nin en önemli yakıt ihtiyacı olmuştur. Osmanlı'nın buharlı gemilerle ilk karşılaşması 20 Mayıs 1828'de Artemis Efendi ve birkaç tüccar tarafından İngiliz yapımı, buhar çıkardığı için Buğu gemisi olarak değiştirilen Swift isimli geminin II. Mahmut'a hediye edilmeye başlamasıyla gerçekleşmiştir. Buharlı ve harp gemilerinin satın alınmasıyla yeni bir ihtiyaç ortaya çıkmıştır: Kömür. Başlarda bu ihtiyaç İngiltere'den kömür alınarak giderilmeye çalışılsa da zamanla büyük bir külfet haline gelmiştir. Bunun üzerine II. Mahmut devletin her yerinde kömür aranması için ferman göndermiştir(Savaşkan, 1993; Oral, 1997).

Kömürün bulunmasıyla ilgili birçok rivayet bulunmaktadır. Yaygın olarak bilinen rivayete göre, kömürü ilk kez Ereğli'nin Kestaneci köyünde yaşayan Karamahmutzadeler sülalesinden Uzun Mehmet isimli bir genç bulmuştur (Çatma, 1998). Rivayete göre II. Mahmut Bahriye İdaresi'ni kömür bulunması konusunda görevlendirmiştir. Terhis olan Bahriyeli askerlere gitmeden önce kömür numuneleri gösterilerek memleketlerine gittiklerinde siyah taş benzeyen, yanan maden olup olmadığına araştırmaları ve bu madeni bulup bildirdiklerinde Padişah II. Mahmut tarafından bulan kişiye büyük bir ödül verileceği söylenmiştir (Özeken, 1955). Bu askerlerin içerisinde Zonguldak'ın Ereğli ilçesinde yaşayan Uzun Mehmet'te bulunmaktaydı.

Uzun Mehmet bir gün buğdayını öğütmek için Neyren köyünde bulunan değirmene gider fakat hasat sonu olduğu için buğdayını öğütmek için gelenlerin

oluşturduğu sırayı beklemek zorunda kalır. Uzun Mehmet sırasını beklerken değirmenin etrafında dolaşmaya başlar, bu sırada Neyren deresinde askerde kendisine gösterilen siyah taşları fark eder ve bu taşları alır, kurutur, yakar. Uzun Mehmet'in siyah taşların yandığını görünce bunların kömür olduğundan emin olur. Ertesi gün kömürün kaynağını bulmak amacıyla Neyren deresinin yukarısına doğru yürümeye başlar. Yağmurdan dolayı çatlamış, kömür damarıyla karşılaşınca yanında getirdiği kazmayla kömürden parçalar koparır ve bu parçaları çuvala yerleştirerek daha önce askerlik yaptığı tersaneye götürür yetkililere teslim eder. II. Mahmut tarafından kendisine 5.000 kuruş ödül verilir ve ölünceye kadar almak şartıyla 600 kuruşa maaşa bağlanır (Savaşkan, 1993).

Diğer bir rivayete göre ise Ereğli'de yaşayan gemici Hacı İsmail'in 1822'de kömürü bulduğu ve Uzun Mehmet'in de Hacı İsmail'den öğrenip ödüle tek başına sahip olmaya çalıştığıdır. Diğerisi ise; Hacı İsmail kömürü bulan Uzun Mehmet'in elinden ödülü almak için öldürdüğüdür (Quartert, 2009).

Genel olarak kabul gören kömürün Uzun Mehmet tarafından bulunduğudur. 1932 yılında Zonguldak Halkevi tarafından Uzun Mehmet'in 8 Kasım 1829'da kömürü bulduğu gün olarak kabul edilerek her yıl "Uzun Mehmet Kömür Bayramı" olarak kutlanmasına karar verilmiştir. Madencilerin bu kutlaması, daha önce Zonguldak'ta bulunan yabancılar tarafından her sene 4 Aralıkta "Santa Barbara Günü" olarak kutlanmaktaydı. İlk kutlama 8 Kasım 1932'de "Kömürün Bulunuşunun 103. Yılı" olarak gerçekleştirilmiştir. Aynı yıl ayrıca Uzun Mehmet Anıtı açılmış; anıtın bulunduğu yerdeki parka, şehrin bir caddesine, ilköğretim okuluna ve liseye "Uzun Mehmet" ismi verilmiştir (Tak, 2001; Kalyoncu, 2005).

Her ne kadar günümüzde artık kutlanmasa da 8 Kasım gününün uzunca bir süre Uzun Mehmet Kömür Bayramı olarak kutlandığını bilmekteyiz. 1946 yılında Doğu Dergisine gazeteci Mümtaz Faik Fenik madenciler balosuyla ilgili şunları aktarmıştır:

"Gündüz başında miğfer, üstünde tulum, ayaklarında çizme, yüzü gözü kapkara kuyudan çıkan, gözleri ebedî sürmeli, kirpikleri karaelmas büyüğü zarif mühendislerin hepsi oradadır.

... dans eden çiftlerle dolan pist ile birlikte sanki bir maden kuyusuna inilir. Bütün lambalar birden söner ve çiftler ellerinde madenci fenerleri ile dans etmeye başlar. Yüzler kaybolur, yalnız neşe, heyecan ve dansın” olduğu eğlence gecenin geç saatlerine kadar devam eder.” (Akt.Tan 2015, 37)

2.4. Osmanlı Döneminde Zonguldak Kömürünün İşlenmesi İçin Oluşturulmuş Yönetimler

2.4.1. İşletmecilik dönemi

II. Mahmut zamanında dönemin en değerli madeni, kömürün bulunmuş olmasına rağmen Osmanlı Devleti kömürün işletilmesiyle ilgili müdahalede bulunamamıştır. Yeniçeri ocağının kaldırılmasıyla madende çalışabilecek teknik eleman, lağım ocağı da kaldırılmış oldu. Osmanlı Devleti Cezayir’e saldıran Fransızlarla; Balkanlarda Sırp, Karadağ ve Yunan ayaklanmalarıyla bir yandan da azınlıklara destek çıkan İngiltere, Fransa ve Rusya ile mücadele etmekteydi. Ayrıca içerde de Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa’nın ayaklanmasıyla uğraşmaktaydı. Bütün bu olaylar Osmanlı Devleti’nin büyük bir ekonomik çıkmaza girmesine neden olmuştur. İlk zamanlarda denetim olmadığında isteyen herkes istediği yere ocak açabiliyordu (Özeken, 1944). Kömür Havzasında 5 Kasım 1842’de ilk kömür üretmek amacıyla kurulan şirket Ahmet Fethi Paşa, İzzet Paşa, Safveti Paşa, Rıza Paşa, Tahir Bey Efendi ve Mustafa Efendi tarafından Ereğli, Bezekli, Amasra ve Karaburun civarında üretime başlayan Ereğli Kömür Madeni Kumpanyası’dır (Kara, 2012). Hükümetle arasını her zaman iyi tutmayı bilen İngiliz asıllı Galatalı Sarraflar, Osmanlının içerisinde bulunduğu durumdan faydalanarak 1840 yılında Amasra’da “İngiliz Bacaları” denen ilk kömür ocaklarını faaliyete geçirmişlerdir Kömür Havzasına ilk adım atan ilk yabancılar Galatalı İngilizler olmuşlardır (Çatma, 2006).

Sultan Abdülaziz, Fransız Maden Hukuku’ndan alıntı yapılarak hazırlattığı 1861 tarihli Maadin Nizamnamesi’yle Kömür Havzasına düzen getirmek istemiştir . Beş

bölüm ve elli maddeden oluşan bu nizamnamede birinci bölüm, devlete verilecek vergileri, dördüncü bölüm ocak ve fabrikalarda çalışma usullerini, beşinci bölüm ise madenlerde görevli mühendislerin yetkilerini belirtmiştir. Bu nizamname sayesinde maden işletme imtiyazı şahıslar yerine şirketlere geçmiştir. 1867’ de ise “Yabancılarla Mülk Edinme Yasasıyla” yabancılara Kömür Havzasında Osmanlı vatandaşlarıyla ortak olarak şirket açma hakkı verilmiş olmasıdır (Yurtoğlu, 2019).

2.4.2. Birinci Hazine-i Hassa yönetimi (1848-1854)

Abdülmecid taşkömürü bulunan yerleri tespit ettirmesiyle Kömür Havzasının sınırları belirlenmiş oldu. Kömür Havzası, din ve hayır işlerinde kullanılmak üzere Evkaf-ı Celile-i Mülükane’ye (Vakıflar İdaresi Mülkleri) ye tahsis edilerek Hazine-i Hassa İdaresi’ne devredilmiştir. Ayrıca Halil Kadri Hoca Efendi hem Ereğli Kazası’nın kaymakamı hem madenden sorumlu müdür olarak görevlendirilmiştir (Tak, 2001).

İngilizler, Kömür Havzasında madencilği bilen tecrübeli elemanlar bulunmadığından daha önce maden de çalışmış tecrübeli Hırvat, Karadağ, Dalmaçyalı işçiler getirtmişlerdir (Ertosun, 1994). Hırvat işçilerin sayısı o kadar artmıştır ki 1850 yılında Kömür Havzasında çalışan her sekiz işçiden altısı Hırvat’tı. İlk ocaklar açılırken dar kuyulardan geçebilmek için daha küçük bedenli kişiler yani; 14-18 yaş aralığında belki de daha küçük yaşlardaki vasıfsız çocuk işçiler kullanılmaktaydı. Genelde Hırvat işçilerin yanında yerli bir çocuk olurdu. Hırvatlar başlarında Hırvatbaşı denilen kişinin altında gruplar şeklinde çalışmaktaydı. Bilinen bazı Hırvatbaşılardan adları: Ömer Yazıcı, Yılanca Müdürü Mehmed Ağa, Sarraç Mehmed, Civelekoğlu Mustafa, Emir oğlu Ahmed... (Duran, 2015; Zaman, 2004).

İngilizler Kömür Havzasından daha fazla üretim elde etmek için iki kardeş olan John ve George Barclay isimindeki maden mühendislerini getirtmişlerdir. (Savaşkan, 1993). İngilizler Kömür Havzasına önemli yatırımlar yapmak yerine geçici teknik donanım getirmeyi tercih etmiştir. Çünkü Kömür Havzasında altyapı

oluşturmayarak kömür üretiminin belirli sınırlarda kaldığı sürece Osmanlı Devleti'nin kendisinden kömür almaya devam edeceğini düşünmekteydi (Tuncer, 2004).

2.4.3. Kırım Savaşı (1854-1856) döneminde geçici İngiliz yönetimi

Rusya, sürdürdüğü sıcak denizlere inme politikasını Osmanlı Devleti üzerinden gerçekleştirebilmek için 4 Ekim 1853'te Eflak Boğdan'a ve Sinop'a saldırmıştır. Rusların sömürge yarışında olmasını istemeyen İngiltere ve Fransa Osmanlı Devleti'ni korumak bahanesiyle savaş gemilerini Karadeniz'e getirmiştir. Osmanlı Devleti Ruslarla mücadelesi sırasında destek amaçlı kıyılarımızda bulunan İngiliz ve Fransız gemilerinin ihtiyacı olan kömürü, Kömür Havzasından karşılayabilmesi için Kömür Havzasının denetimini İngiliz ve Fransızlara bırakmıştır (Özeken, 1944).

Fransız donanmalarının kömür ihtiyacının sağlanması için Fransız Bahriye Albayı La Chappel görevlendirilmiştir. La Chappel yanına maden mühendisi heyeti oluşturarak daha güvenli olan Kozlu'ya gelmiş ve kısa süreliğine Kömür Havzasının merkezini Kozlu'ya taşımıştır (Kalyoncu, 2005). İngiltere de kendi adına işletme yetkisini John ve George Barclay kardeşlerine vermiştir. Bu süreçte Kozlu ve Ereğli madenlerinden çıkartılan kömür Fransa ve İngiltere donanmalarına eşit şekilde dağıtılmaktaydı (Naim, 1934). Kömürden daha fazla faydalanmak isteyen İngiliz ve Fransızlar Kömür Havzasının sınırlarını genişleterek Kozlu'yu içine alarak Zonguldak'a doğru genişlemeye başlamıştır (Güven, 2015). İngilizler Kömür Havzası bu iki yıllık süreçte daha fazla kömürden yararlanmak amacıyla Kömür Havzasında önemli yatırımlarda bulunmuşlardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

1. Kozlu'da sahilden Papaz Harmanı'na ve Acenta Ocağı'na kadar, Zonguldak'ta ise sahilden (İncirharmanı) Papaz Harmanı'na kadar demiryolu inşa etmişlerdir.

2. Çalıştıkları ocakların içinde ve dışında raylı dekovil hatları yaparak kömürlerin taşınmasını kolaylaştırmışlardır.

3. Çatal şeklinde ağaç direkler yerine düz ağaçlardan dayanak ve bağlar yapmışlardır.

4. Ocaklarda yerli işçiler yanında İngiltere'den getirilen ustabaşılar ve teknisyenler çalıştırılmıştır (Kara 2013, 228)

Yabancıların egemen olduğu bu süreçte yerli halkta devletin ağır toprak vergilerini ödeyebilmek için yabancı kömür ocaklarında genelde küfeci olarak çalışmaktaydı. Yabancı işçiler Hırvat, Karadağlı gibi maden ocağında tecrübeli olmalarından dolayı kazmacı olarak çalışmaktaydı. Yabancı işçiler günlük 16.6-20 kuruş arasında para verilirken 25'er lirada yol harçlığı da verilmekteydi. Diğer işçilere ise günlük 5 kuruş almaktaydı. Mühendisler ve işçiler arasındaki ücret farkı uçurumdu. Mesela Mühendis Barclay kardeşlere aylık 36 lira ödenmekteydi (Duran, 2015).

Savaşın bitmesiyle 1856'da İngiltere, iki yıl süresince ocaklarda yaptığı tesisleri ve ellerinde kalan kömürleri Osmanlı Devleti'ne satarken Fransızların Kömür Havzasından ayrılmak gibi niyetleri olmamıştır (Tak, 2001).

2.4.4. İkinci Hazine-i Hassa yönetimi (1856-1865)

Islahat Fermanının imzalandığı bu sıralarda Osmanlı Devleti ülkenin genelinde olduğu gibi Kömür Havzasında da bazı düzenlemelere gitmiştir. İlk olarak 1858 yılında Arazi Nizamnamesi'yle madenlere yönelik ilk yasal düzenleme getirmiştir. Bu düzenlemeye göre devlete ait topraklarda kimse maden çıkaramaz, hisse alamazdı. Maden çıkarılması tarım yapımına engel oluşturuyorsa çiftçiye yapamadığı oranda tazminat verilmesi kararlaştırılmıştır. Maden ocağı kimsenin mülkünde bulunmadığında ise beşte biri devlete, kalan kısım ise madeni bulan kimseye verilmesi kararlaştırılmıştır (Yurtoğlu, 2019).

1859 senesinde Rum Sarraf Yorgaki Zafiropulos sarayla olan ilişkilerini iyi tutarak Kömür Havzasını işletme hakkı kazanmıştır (Zaman, 2004). Fakat kömür üretimini istenilen düzeye çıkaramadığından kısa süre de sözleşmesi geçersiz kılınmıştır (İmer, 1944). Osmanlı Devleti sanayi bakımında gelişmemiş olmasından kömürü daha çok buharlı gemilerde kullanmak için ihtiyaç duyardı. Fakat Kömür Havzasında çıkarılan kömür, donanmanın ihtiyacını karşılamadığı gibi kömürü halen İngiltere'den ithal etmeye devam ediliyordu. Üstüne üstlük halktan alınan vergiler arttırılmış, maden ocaklarından paralarını düzenli olarak alamayan işçi kesimi daha da fakirleştirmişti

(Kalyoncu, 2005; Özeke, 1944). Kömür Havzasında teknik donanım üzerinde durulmayarak sadece işçi sömürüsüne ağırlık verilerek yapılan kömür üretimi yeterli olmadığından Kaptan-ı Derya Ahmet Vesim Paşa'nın Ereğli Kömür Madenlerinin, Bahriye Nezareti tarafından yönetilmesi teklifinin 1865 Şubat'ında kabul edilmesiyle Kömür Havzasının yönetimi Bahriye Nezareti Yönetimine verilmiştir (Tak, 2001).

2.4.5. Bahriye Nezareti yönetimi (1865-1908)

Bahriye Nezareti Kömür Havzasının yönetimine geçtiği sırada havzada bulunan maden ocaklarının büyük çoğunluğu Rum ve Ermenilere aitti. Bahriye Nezareti yönetimi ele alınca Kömür Havzasını ilk olarak Kozlu, Amasra, Zonguldak, Alacağzı, Kilimli ve Çatalağzı olarak altı bölgeye ayırmıştır (Kara, 2013). 2 Ocak 1867'de Bahriye Nezaretinden emekli bir tuğgeneral olan Dilaver Paşa, Ereğli Kömür Havzasının hem kaymakamı hem de maden nazırı olarak geniş yetkilerle yönetimin başına gelmiştir (Genç, 2007). Dilaver Paşa Kömür Havzasında asayiş ve düzeni sağlamak birçok yere de karakol kurdurulurken yüzlerce memur ve asker görevlendirilmiştir (Savaşkan, 1993). Dilaver Paşa başkanlığında uzman subaylardan oluşturulan bir komisyonla Kömür Havzası iki yıl boyunca her açıdan değerlendirilerek bir nizamname hazırlanmıştır. Bu nizamname Kömür Havzasına bir düzen getirilmesi için yapılması gerekenlerin belirlendiği bir nizamnamedir (Quataert, 2009). Dilaver Paşa Nizamnamesi olarak da bilinen bu nizamname 100 madde 7 bölümden oluşmaktadır :

“Fasıl 1 (1-5.maddeler) : Kömür arama ve işletme ruhsatı alma zorunluluğu

Fasıl 2 (6-9.maddeler) : Ocaklardan harmanlara ve iskelelere taşıma işi

Fasıl 3 (10-12.maddeler) : Havzada yapılacak binaların kuralları

Fasıl 4 (13-20.maddeler) : Ocaklar için gerekli olan maden direklerinin ve direkçilerin temini

Fasıl 5 (21-35.maddeler) : Havzadaki tertip ve istihdam meselesi

Fasıl 6 (36.42.maddeler) : Kömürlerin tartılması ve teslimi

Fasıl 7 (43.100.maddeler):Madencilerin ocaklarla ilgili hukuki görevleri” (Kara 2013, 231-

232).

Yerli halkın madende çalışmaktaki isteksizliğini ortadan kaldırmak kömürde çalıştırılacak işçi sayısını arttırmak için Ereğli Sancağına bağlı on dört kaza zorunlu çalışma yükümlülüğü kapsamına alınmıştır. Bu on dört kaza :Viranşehir-Eskipazar, Ulus, Amasra, Oniki Divan (Bartın), Zerzene (Perşembe), Geçanos (Kozcağız), Aktaş (Karabük yöresi), Yenice, Devrek, Akçayşehir (Akçakoca) ve Karasu, Tefen (Gökçebey), Benderi Ereğli, Taraklıborlu (Safranbolu)'dur. Zorunlu çalışma kapsamında bulunan bu yerlerde yaşayan 13-50 yaş aralığındaki herkes çalışmak zorundaydı (Ayoğlu, 2008).

Kömür Havzasında kömürün çıktığı alanlar belirlenerek kroki hazırlandı. Buna göre “Alaplı ile Akçayşehir arasındaki Taşsuyu’ndan başlayarak Kuruçay ile Cide arasında Kapısuyu’na kadar sahiline kadar uzanan alan Kömür Havzası olarak belirlenmiştir (Falay ve Eriçok, 2016). Birçok yere karakollar kurdurulmuştur. Bu karakollar yüzlerce asker ve memur bulunmaktaydı. Bu memur ve askerler, kömür taşıyacak hayvanın seçilmesinden kömürün gemilere yüklenmesine kadar Kömür Havzasının bütün işletme faaliyetlerinden sorumluydu (Savaşkan, 1993).

Dilaver Paşa Nizamnamesinin 45. maddesiyle serbest piyasa satışı yasaklanarak Osmanlı Devleti’nin Kömür Havzasında çıkartılan kömürün fiyatını belirlemeye yetkili tek kurum olmuştur (Güven, 2015). Serbest piyasa satışının yasaklanmasıyla için ocak işletmecileri kesene usulünü getirmeye başlamıştır (Savaşkan, 1993). Dilaver Paşa Nizamnamesi bununla ilgili olarak 3 ay boyunca çalıştırılmayan ocaklar metruk kabul edilerek “63 nolu Rombaki, Panopos, Boyacıoğlu Anesti ve Sarrafim ile Kozlu’daki İhsaniye ” gibi ocaklar Bahriye Nezaretine bağlanmıştır (İmer, 1944). Devletin maden kaynaklarından yeterince faydalanma imkanından mahrum kalması, modern endüstrinin kurulamaması ve dış ülkelerde görülen endüstriyel kalkınmaya katılımın sağlanamamasına yol açmıştır. Böylece yabancılara verilen imtiyazlar, ülke kaynaklarını inceleme ve arayıp bulma imkanını ortadan kaldırmıştır. Kozlu’da Bahriye Nezareti’nin subay ve memurlarının üye olduğu Fen ve İmalat Komisyonu kurulmuştur. Ayrıca maden kazalarına hemen müdahale edebilmek için her maden bölgesinde birer cerrah, doktor ve eczacı bulundurmak zorundaydı (Falay ve Eriçok, 2016).

Bahriye Nezareti Döneminde yapılan yeni bir düzenlemede ocaklara verilen isimlerle birlikte numaralandırma getirilmesidir. İlk olarak “Kozlu, Zonguldak, Kilimli ve Alacağzı’ndaki ocaklara isimlerinin yanına numara verilerek karışıklıklar önlenmeye çalışılmıştır

“İsimlerden yola çıkılarak yapılan tespitlere göre işletilen 385 ocaktan 123’ü ortaksız olarak Müslüman Türkler tarafından, 45’i ortaksız olarak gayrimüslimler tarafından, 82’si Müslüman Türklerin kendi aralarında oluşturdukları ortaklıklarla, 43’ü gayrimüslimlerin kendi aralarında oluşturdukları ortaklıklarla, 87’si ise Müslümanlarla Gayrimüslimler arasında kurulan ortaklıklarla açılmıştır” (Öğreten 2007, 147).

Madende çalışmak için zorunlu tutulan yerli halk yer altında çalıştırılırken dışardan gelen işçiler yer üstünde çalışıyorlardı. Yüzlerce işçi evlerinden uzakta olmalarından dolayı çalıştıkları maden ocaklarının etrafından bulunmaktaydı. Bu işçilerin ihtiyaçları doğrultusunda bakkal, fırın gibi bazı ticari merkezler ruhsatsız şekilde açılması nedeniyle Dilaver Paşa Nizamnamesiyle yasaklanma getirilmiştir. Yerli işçiler on iki gün boyunca günde on saat çalıştırıldıktan sonra köylerine dönebiliyor ardından diğer grup aynı şekilde çalıştırılıyordu. Sırayla kimlerin çalışacağından muhtar ve ihtiyar heyeti sorumluydu (Quataert, 1920).

1883 tarihinde Bahriye Nezareti maden işletmelerinin çıkardığını kömürün % 60’lık kısmını kendilerine satmaya mecbur da bırakmasıyla birçok maden ocağı kapatılmıştır. 1896’da II. Abdülhamid’in emriyle maden ocağı işletmeciler kömür tozlarını %10’unu bedelsiz olarak devlete verme geri kalan kısmını istedikleri gibi satabilme yetkisi verilmesi Kömür Havzasına canlılık getirmiştir (Kara, 2013). 1880’de 55 bin ton olan kömür üretimi 1890’da 422 bin tonlara kadar çıkmıştır (Duran, 2015).

19. yüzyılda Osmanlı Devleti’nin zor durumda olması ve dış borçlarından dolayı devlet kömür ocaklarını yabancı şirketlere kiralamak zorunda kalmıştır. Giurgi Pano’nun, 1885 yılında Kozlu’da Giurgiu Kumpanyasını açmıştır. İşçilere parasını nakit olarak ödemesinden dolayı işçiler tarafından en çok tercih edilen maden ocaklarından biri olmuştur (Güven, 2015). Zonguldak Laz Ahmet, Artin ve Aslıoğlu Bedosaki ortak olarak 1884 yılında Karamanyan Şirketi’ni kurmuştur. Kurulan bu şirket

maden işine girmeden önce odun, kömür alım satımıyla uğraşmıştır (Zaman, 2004). Deniz taşımacılığı yapan bu şirket ucuz yoldan kömür elde etmesinin yanı sıra kömür üretiminde de kısa süre de Kömür Havzasında önemli bir konuma gelmişti. Maden ocağı sahipleri Zonguldak ile Kozlu'da birçok bakkal, manifatura ve fırın açarak, işçilere para vermek yerine işçilerin temel ihtiyaçları olan giyecek, içecek, yiyecek gibi malzemeler verildiği “Ekonoma” sistemi ortaya çıkmıştır (Tak, 2001). İşçi maaş miktarına göre Karamanyan Şirketine ait bakkal veya fırından alışveriş yapmak zorunda bırakılarak paranın şirkette kalmasını sağlıyorlardı (Kalyoncu, 2005). İşçiler, maden ocağı işçilerin yüksek fiyatlarla satılan ürünleri maaşları karşılığı almaya mecbur bırakılıyordu. Mesela işçiler ekmeği İstanbul'da 0,75 kuruşa alabilirken çalıştıkları maden ocağı işletmelerinin bakkallarında ekmeği bayat bile olsa almak zorunda kaldıkları ekmeğe 2 kuruş vermek zorundaydılar (Genç, 2007).

Kömür Havzası eğimli bir coğrafyaya sahip olmasından dolayı kömür taşıması zor ve yavaştı. Kömürün taşınmasında kolaylık sağlanması için yabancı maden ocaklarında 1884 yılından itibaren varagel kullanılmaya başlanmıştır. (Özeken, 1944; Ayoğlu, 2008). Madencilik açısından diğer bir teknolojik gelişmeyi Kurci ocaklarının sahibi Panos Efendi getirmiştir. Panos Efendi Kerpiçlik maden ocağında ilk havai fişek kullanarak maden ocaklarının daha kolay, derine doğru ilerlemesini sağlamıştır. Böylece kömürden daha çok üretim elde edilmeye başlanmıştır (Falay ve Eriçok, 2016).

1900'lerden itibaren maden ocaklarında çalışmak zorunda bırakılan Ethem Çavuş (1886-1931) kendi tecrübelerinden yola çıkarak o dönem madencilerin durumuyla ilgili şunları aktarmıştır:

“Zonguldak madenlerinde küfecilik, kazmacı yedekliği ve araba sürücülüğü ile geçen ilk yıllardan sonra yevmiyemi ilk defa Kurci Kumpanyasından para olarak alabildim. O zamana kadar çalıştığım “miri” veya “tüccar” ocaklarında harcadığımız emeğe karşılık bize para verilmezdi. Miri ocaklarındaki çalışmamızın karşılığı vergi borcumuza mahsup edilirdi. Maden Nezareti, Ereğli'de bulunuyordu. Maden-i Hümayun Nazırı da, o sırada, Gramer Hasan Paşa idi. Ereğli'den havale gönderilir, sandık eminleri vasıtası ile havaleler vergi borçlarına karşılık tutulurdu. Tüccar ocaklarından para yerine; Amerikanbezi, kırmızı güllü basma, kalay gibi şeyler verilirdi. Fakat mesela yirmi kuruş

yerine verilen kalayı gibi şeyler verilirdi. Fakat mesela yirmi kuruş yerine verilen kalayı çarşıda yarı fiyatına satamazdık. İtiraz hakkımız da yoktu. Bazen bizi değiştirecek olan ikinci tertip amelenin gelmesi, herhangi bir sebeple gecikirse, bizi köye bırakmazlardı. Amelenin gecikmesi, sanki bizim kabahatimizmiş gibi onlar gelinceye kadar gündeliksiz, bir kuru hodolaya (mısır unundan yapılmış sac ekmeği) çalışırdık” (Akt. Çıladır 2014, 21)

1892’de Fransızlar Ereğli’ de kendi sermayeleri ile bir şirket kurmak istemişlerdir. Kömür Havzası halen daha Padişah II Abdülhamid’in vakfı olarak geçtiğinden yabancı sermayeli bir şirket giremiyordu. Fakat Osmanlı vatandaşı olan biri maden işletmeciliğinde edindiği hakları başkasına devredebilirdi. Böylece 7 Aralık 1893 yılında Yanko Yoannides’in aracılığıyla Ereğli Şirket-i Osmaniyesi Şirketi’nin, Zonguldak liman ve rıhtımını yapmak şartıyla açılmasına izin verilmiştir. 55 milyon altın Frank sermaye ile yatırım yapılarak kurulan Ereğli Şirketi’ne karşı diğer maden ocakları çok fazla direnememiştir. Değeri günden güne artan Ereğli Şirketi’nin hisse senetleri Mirabou Bankasında çıkmaktaydı (Falay ve Eriçok, 2016).

Kömür Havzasında ulaşımın daha kolay gerçekleşebilmesi için Kozlu, Zonguldak, Kilimli ve Çatalağzı’ nı birleştiren demiryollarının döşenmesi gerekiyordu. Bunun için 1897 yılında Osmanlı Devleti demiryollarının yapılması konusunda Ereğli Şirketiyle sözleşme yapıldı. Sözleşmeye göre Ereğli Şirketi Kozlu, Zonguldak, Kilimli ve Çatalağzı’ nı birleştiren demiryollarını döşeyecek; karşılığında ise demiryollarının işletim sahibi olacaktı. Ayrıca demiryollarının döşenmesi sırasında elde edilen kömürlerin % 60’ ı Ereğli Şirketi’nde kalmıştı (Tak, 2006). Diğer maden ocak işletmecilerinden daha fazla imtiyaz verilen Ereğli Şirketi Zonguldak liman yapımı için yapılan sözleşmede de elde etmiştir. Demiryollarında olduğu gibi liman inşaatı yapımı esnasında karşılaşılan herhangi bir maden damarını işletme hakkı Ereğli Şirketi’ne bırakılmıştır (Kalyoncu, 2005). II. Abdülhamid, Fransa’nın eli olan Ereğli Kömür Şirketi’nin Kömür Havzasında edinmiş olduğu güçten duyduğu rahatsızlığı 3 Kasım 1907 İrade-i Aliyye’de şöyle ifade etmiştir :

“Ereğli Madenleri bir çok kez yabancılar tarafından ele geçirilmek istenmiş ve buna engel olunmuştur. Bu madenlerden yeterince istifade edebilmek için idaresi Bahriye Nezaretine verilmiştir. Gerek savaş, gerekse barış durumunda devletin kömür ihtiyacının tedarik edilmesi için son derece önemli olan Ereğli Kömür Madenlerinin yabancıların eline geçmemesi hususunda sürekli olarak Bahriye

Nezaretine emirler verilmiştir. Buna rağmen Hasan Paşanın Bahriye Nazırlığı zamanında “yolsuz bir muamele” sonucunda Yanko Beye ruhsat verilmiştir. Bu madenler yabancıların eline geçtiği takdirde ihtiyaç duyulan kömürün temininde sıkıntıya düşülecektir. Anadolu'nun kilidi durumunda olan bir yerde yabancıların bulunması mahzurlu olacağından bu maden yabancıların eline geçmemelidir. Demiryolu yapımı için, Rusya ile müttefik olan Fransızlara ruhsat verilmesi uygun değildir. Her ne kadar devletin böyle bir hat yapımında bir takım faydalar sağlaması söz konusu ise de, Ruslar Karadeniz'i işgal ettikleri takdirde rahatlıkla bu hatla Anadolu'nun içlerine askeri sevkiyat yapabilir ve bu da tehlikeli sonuçlar ortaya çıkarabilir.

Fransızlar yapmak istedikleri bir şeyi başarabilmek için devleti çeşit çeşit sıkıntılara sokmayı sürekli adet edinmişlerdir. Daha önce bu olaylar sonucunda Fransızlar devlete birçok paralar ödetmiş ve yabancı okullar konusunda tavizler almıştır. Bütün bu kötü durumlar karşısında yetersiz kalınmıştır. Bu defa da Fransızların yine bu yola başvuracakları açıktır. Bu yüzden iyi bir siyaset takip edebilmek suretiyle meselenin bütün yönleriyle detaylı bir şekilde incelenmesi için, Heyet-i Vükelaya dahil olanlarından oluşturulacak Encümen-i Mahsus ile araştırılıp incelenmesi gereklidir. Ancak bunu yaparken Osmanlı tahvillerinin büyük çoğunluğunun Fransızlarda olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.” (Akt. Tak 2001, 61-62)

1907 yılında Fransa'nın önemli demiryolları şirketlerinden biri olan Regie Generale des Chemins de Fer Şirketi Ereğli Şirketi'ne 10.000.000 Fransız Francı vererek en büyük ortak olarak yönetimin başına gelmiştir. Regie Generale des Chemins de Fer Şirketi Ereğli Şirketinin yönetim kurulu başkanı olarak Conte Vitalis'i getirmiştir. Conte Vitalis, yabancı memur ve işçilerin kalabilmesi için 1000'e yakın ev, baraka; ibadet yapabilmeleri için bir kilise; çocuklarını okutabilmeleri için iki okul ve son olarak dört hekimin bulunduğu bir hastane yaptırmıştır. Bu yatırımlar Fransızların Zonguldak'ta daha çok kalmayı planladıklarını göstermektedir (Kalyoncu, 2005).

2.4.6. Orman ve Maadin Ticaret ve Ziraat yönetimi (1909-1920)

Yaklaşık yüz sene gibi uzunca bir süredir Zonguldak'ta kömür çıkartılmaya çalışılmasına rağmen Osmanlı halen daha İngiltere'den kömür almaya devam etmekteydi (Eldem 1994). Bunun üzerine tekrar yönetim değişikliğine gidilmiştir. 1908 yılında Kömür Havzasının yönetimi ilk olarak Nafia Nezaretine verilmiş, Ereğli Madenleri Müdürlüğünün başına da Eşref Bey getirilmiştir. Eşref Bey, Kömür

Havzasının merkezini Ereğli'den Kozlu'ya taşımıştır fakat Nafia Nezareti'nin Kömür Havzasındaki yönetimi beş ay gibi kısa bir süre sürmüştür. Kısa bir süreliğine Bahriye Nezaretine verilmiş olsa da Osmanlı Devleti zamanında Kömür Havzasının yönetiminden sorumlu son yetkili kuruluş Orman ve Maadin Ticaret ve Ziraat Nezareti olmuştur (Falay ve Eriçok, 2016). Kömür Havzasında gerçekleştirilen sık yönetim değişikliğinden dolayı bu sürece “Geçiş Dönemi” de denilmektedir (Kalyoncu, 2005).

Orman ve Maadin Ticaret, Ziraat Yönetimi ilk olarak 1909'dan 1939'a kadar sürecek olan Havza-i Fahmiye Müdüriyeti Teşkilatını kurarak Kömür Havzasının sınırları yeniden belirlenmiştir (Falay ve Eriçok, 2016). 23 Mayıs 1910'da Ereğli Maden Müdürlüğüne 1930'lara kadar görevde kalacak Maden Fen Tetkik Mühendisi Hüseyin Fehmi İmer getirilmiştir. Ayrıca Hüseyin Fehmi İmer, Türk Kömür Madenleri Anonim Şirketi danışmanı ve Ticaret Odası Reisi olarak görevini sürdürmüştür (Savaşkan, 1993). Hüseyin Fehmi İmer ilk faaliyeti 11 Haziran 1910'da Ereğli Madenleri Müdürlüğünü Kozlu'dan Zonguldak'a taşımıştır. Böylece Kömür Havzasının merkezi Zonguldak'a taşınmıştır (Kalyoncu, 2005). İttihat ve Terakki yönetimi, Fransızların Kömür Havzasındaki ayrıcalıklı konumundan dolayı rahatsız olmaktaydı. İttihatçıların bununla ilgili planı madendeki ocakları teker teker satın alarak tek söz sahibi olarak yerli bir şirket kurmaktı (Genç, 2007). Osmanlı yönetiminde etkin söz sahibi olan İttihat ve Terakki'nin Alman yanlısı tutumunun yansıması Kömür Havzasında da görülmeye başlamıştır. Almanya'dan alınan lokomotif ve sekiz tonluk vagonlarla Kozlu ve Kilimli demiryolları yeniden düzenlenmiştir (Kara, 2013).

Osmanlı yönetiminin Fransızlara karşı olumsuz tutumuna rağmen Ereğli Şirketi yaptığı her yatırıma karşılık Kömür Havzasında ayrıcalık kazanmaya ve Zonguldak'ta en güçlü maden işletmesi olmayı devam etmekteydi. Ereğli Şirketi 1912'de Kömür havzasında yaptığı yatırımları, fırtınadan dolayı yıkılan limandan aldığı zararları mazeret göstererek kömürü tekeline almasını sağlayacak olan Yeni Antlaşmayı Osmanlı Devletine imzalatmayı başarmıştır. Antlaşmanın maddeleri şunlardır :

“1. Kanuna göre vakıf arazilerini yabancılar işletemediği için Ereğli Şirketi havzadaki ocakları Osmanlı Bankası direktörlerinden Kartali ve Pañçiri adına işletiyordu. Bu durum kaldırılarak şirketin varlığı resmen tanınmıştır.

2. Şirketin havzadaki liman, demiryolu ve ocakları işletme imtiyazı 59 yıl yani 1970''e kadar uzatıldı.
3. Taahhüt etmesine rağmen bitirmediği tünel açma işinden dolayı af edilmiştir.
4. Demiryolu gelirinden devlete verdiği pay %40'tan %5'e indirilmiştir.
5. Liman gelirinden ödenen %8 pay kaldırıldı. 750 bin frangı aşarsa verecektir. Bu durum o zaman için imkansız görünmektedir.
6. Havzadaki terk edilmiş ocakları, devlete ucuz kömür satacağı vaadiyle bedava almıştır.
7. Hazineye ton başına ödenen 5 kuruşluk vergi 100 paraya indirilmiştir.
8. Hükümetin toz kömürden aldığı %10 pay kaldırılmıştır'' (Kara 2013, 243).

Orman ve Maadin Ticaret ve Nezaret Yönetimi süresince Trablusgarp, Balkan ve Birinci Dünya Savaşları yaşanmış ve çok fazla can, mal kaybı yaşanmıştır. Balkan Savaşında İngiltere'nin Osmanlıya karşı izlediği politika nedeniyle İngiltere'den kömür alınmama kararı alınarak kömürün sadece Zonguldak Kömür Havzasından karşılanması kararlaştırılmıştır. Birinci Dünya Savaşı süresince ise donanmanın ihtiyaç duyduğu kömürün sağlanması için kısa süreliğine Erkan-ı Harbiye kaymakamlarından Ali Bey görevlendirilmiştir (Tak, 2001).

2.4.6.1. Birinci Dünya Savaşında Kömür Havzasındaki işgaller

II. Meşrutiyet'in ilanıyla birlikte Enver ve Talat Paşa'nın önderliğinde İttihat ve Terakki Cemiyeti yönetiminde söz sahibi olmuştur. İttihat Terakki Cemiyetine göre Osmanlı Devleti içerisinde bulunduğu bu kötü durumdan kurtulabilmesi Almanya gibi yeni bir yapılanma süreci içerisine girmesine bağlıydı. Böylece Osmanlı Devleti eski güçlü dönemlerine kavuşabilirdi. Osmanlı Devleti, 2 Ağustos 1914 tarihinde Almanya ile yaptığı anlaşma sonucunda İttifak Devletlerinden biri olarak I. Dünya Savaşına girmiştir (Ayoğlu, 2008).

3 Ağustos 1914'te savaşın başlamasıyla Kömür Havzasında bulunan Fransız erkek nüfusu askerlik nedeniyle Zonguldak'tan ayrılmak zorunda kalmışlardır. Geride kalan ailelerinin güvenliğini sağlamaları için Hariciye Nezaretine başvurarak bunun üzerine şehrin dışında yaşayan aileleri için seyyar bir jandarma bulundurularak güvenlikleri sağlanmıştır. Fransızların askere gitmesi Kömür Havzasında teknik

personelin de gitmesi demekti çünkü havzadaki teknik personelin çoğunluğunu Fransızlar oluşturmaktaydı. 29 Ekim 1914'te Osmanlı Devleti Yavuz ve Midilli isimli iki savaş gemisiyle Rus limanlarına yaklaşarak Prut adlı mayın gemisi batırmış, Odessa ve Feodoya Novorossisk'deki askeri tesisler bombardıman etmiş, petrol depoları ile telsiz-telgraf istasyonları tahrip etmiş ve bir ganbotu hasara uğratmasıyla savaşa katılmış oldu

10 Ağustos 1914'te İngiliz donanmasından kaçan Gobben ve Breslav adlı Alman savaş gemilerini boğazlardan geçmesine Osmanlı Devleti'nin izin verilmesiyle savaşa girilmiş oldu. Osmanlı Graben ve Breslav gemilerini İngiltere'den parasını alamadığını savaş gemileri olarak aldığı bunlara Yavuz ve Midilli ismini vermiştir. Zonguldak limanı Türk gemilerinin uğradığı kömür ihtiyaçlarını sağladıkları bir ikmal liman statüsü konumundaydı. 27 Eylül 1914 tarihinden itibaren yabancı savaş gemileri ile ticaret gemilerinin Osmanlı limanlarına girmeleri yasaklanmıştır. Kömür Havzasında tedbir olarak çıkarılan kömürler denetim altına alınmıştır (Tak, 2001).

Çaydamar ve Karıncadere'deki ocaklarda satın alınarak "Kozlu Kömür Madenleri Osmanlı Anonim Şirketi" çatısı altında birleştirilmiştir. Havza-i Fahmiye sınırları Kurucaşile'yi de içine alarak genişletilmiştir (Kalyoncu, 2005). Savaş zamanında donanmaya kömür sağlamak için Zonguldak'a "Harp Kömür Merkezi" adındaki komisyon kurularak komisyonun başına "Langue" isimli Alman bir albay getirilmiştir (Falay ve Eriçok, 2016). Almanya'dan madenle ilgili birçok teknolojik araç getirilmiştir. Almanlar daha çok Zonguldak'taki ocakları işletirken başta ittifak devletlerinin yanında yer alan İtalyanlar ve Yunanlılar Kozlu ve Kilimli civarındaki ocakları işletmekteydi (Ayoğlu, 2008).

Ruslar Bezm-i Alem, Mithat Paşa ve Bahr-i Ahmer gemilerini 6 Kasım 1914'te Zonguldak önlerinde batırmıştır. 30 Mart 1915'te Ruslar, Zonguldak'ı bombalı saldırıda bulunmasıyla bulunmasıyla önemli sayıda can ve mal kaybına uğranmıştır. Fransızlar Zonguldak'a sömürgeleri olan Faz ve Cezayir'den 400 lejyon asker getirmiştir (Tak, 2001).

1826 yılında Yeniçeri ocağının kaldırılmasıyla birlikte lağımçı ocağı da kaldırılmıştı. Lağımçıların görevini yapmaya en uygun kişiler maden işçileriydi. Yeraltına tüneller açabilmek için Zonguldak'tan maden işçiler getirilmiştir. Maden işçilerin Çanakkale Cephesine yaptığı katkıları Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinden Yardımcı Doçent Ahmet Esenkaya şöyle dile getirmiştir:

“Çanakkale Cephesinde ağırlıklı olarak savaş yeraltında devam etmiştir. Özellikle Haziran ayında siperlere iyice yerleşen her iki taraf, yer kazanmak için yeni bir metot geliştirmiştir. Bu metodu geliştirenler bizimkilerdir. Haziran ayının son haftasından itibaren özellikle Zonguldak'tan getirilen kömür işçilerimiz bir insan girebilecek genişliğinde 50,60,70,80 metre uzunluğunda bir tünel açtılar. Düşmanın yerüstündeki yeri tahmin edilerek bombalar yerleştirilir ve patlatılırdı. Patlatıldıktan sonrası çok önemlidir. Kim bir saniye önce o patlamış bölgeyi alırsa; o ona ait olur. Çünkü hat 3 buçuk kilometrelik bir hattı. Zaten siz savaşta halkı oluşturamazsanız ise arkanızda lojistik bir güç yoksa savaş devam ettirmeniz zaten söz konusu değildir. Bu mücadele bizimle başlar fakat karşı taraf bizden bunu öğrendikten sonra daha çok teknik gelişmeler ortaya koyarak bize üstünlük sağlarlar; ama asıl lağım muharebelerinde patlatıldığı andan itibaren en kısa zamanda orayı kimin işgal edeceğidir. Orada bizimkilerin mahareti karşı taraftakinden daha güçlüdür, çünkü biz vatanımızı savunmak için ordaydık ve dedelerimiz bunu çok iyi bildiği için ölüme koşuyorlardı. Ve onların patlattığı pek çok yeri de bizimkiler işgal ettiler. Buna mecburdular, çünkü lojistik desteklerinizi sağlayamadığınız sürece sizin orada yapabileceğiniz bir şey yok. Bu lağımın katkısı bu açıdan son derece önemlidir.” (Akt. Özçakır 2015, 7).

I. Dünya Savaşı sırasında Zonguldak, Bartın, Devrek ve Ereğli de erkek nüfus amele-i mükellefe olarak görevlendirilmesi nedeniyle Çanakkale Cephesi dışında I. Dünya Savaşındaki cephelerde fazla bulunmamıştır. Kömür üretimi 1915 senesinde 420.326 ton iken 1918'de 186.056'ya kadar hızlı bir düşüş izlemiştir (Kara, 2013). Savaş nedeniyle erkek nüfusunun cephelere gitmesiyle tarım faaliyetlerinde aksama yaşanmış, ülke genelinde yiyecek sıkıntısı baş göstermiştir. Kömür Havzasında hem halkın yiyecek sıkıntısını gidermek hem de maden ocaklarında üretimi arttırmak için işçilere un verilmeye başlanmıştır. İşçiye verilen un 1917 yılında 600 gr iken 1918'de 750 grama kadar çıkartılmıştır (Güven, 2015).

I. Dünya Savaşında Almanya'nın yenik çıkmasıyla Osmanlı Devleti cephelerde gösterdiği başarılarla rağmen yenilmiş bir ülke olarak Mondros Ateşkes Antlaşmasını imzalamak zorunda kalmıştır. Kömür Havzasında bulunan Almanlar Mondros

Mütarekesi sırasında havzayı terk etmişlerdir ve giderken sahip oldukları Kozlu ve Kandillideki ocakları müttefiki olan Osmanlılara bırakmak yerine İtalyanlara satmışlardır (Ayoğlu 2008).

2.4.6.2. Milli Mücadele Döneminde Zonguldak ve Zonguldak'ın kurtuluşu

I. Dünya Savaşı sonunda Osmanlı Devleti ve İtilaf Devletleri arasında imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanmıştır. Mondros Ateşkes Antlaşmasında yer alan 7. Maddeyle İtilaf devletlerine güvenliklerini tehdit edecek bir durum ortaya çıktığında istedikleri stratejik bir bölgeyi işgal edebilme hakkının verilmesi Osmanlı'yı işgallere açık hale getirmiştir (Namal ve Karakuzu, 2017).

Tablo 2.1. I. Dünya Savaşında Zonguldak ve çevresindeki nüfus dağılımı (Cemal 1922, 17).

Kazalar	Türk ve Müslümanlar		Rumlar	Ermeniler	Genel Toplam
	Erkek	Kadın			
Zonguldak	15.330	13,007	1.100	756	30.193
Ereğli	21.036	19.521	1.100	227	41.794
Bartın	39.880	34.094	556	270	74.800
Devrek	26.118	27.002	405	674	54.219

Artık Kömür Havzasından çıkarılan kömürler İstanbul'da bulunan "İtilaf Kuvvetleri Kömür Komisyonu tarafından kontrol edilmekteydi. Fransızlar Mondros Ateşkes Antlaşmasıyla birlikte Zonguldak'ı 8 Mart 1919'da herhangi bir direnişle karşılaşmadan birkaç Fransız jandarması ve askerle işgal etmişlerdir (Tak, 2001). Zonguldak'ın Fransız sömürsünde olan bir şehir olduğunu kanıtlamak amacıyla her akşam 30-40 kişilik bir Fransız bandosu Zonguldak'ın eski limanından ikinci makasa kadar olan sahili boyunca gösteri yürüyüşü yapmaktaydılar. Fransızlar Zonguldak'ın en güzel ve merkezi yerlerini mesken tutmuşlar, tel örgü çekerek silahlı asker dikmiştir. Buraya Fransız vatandaşların dışında hiç kimse giremezdi (Savaşkan, 1993). Ülkenin her yerinde olduğu gibi Zonguldak'ta da yabancıların haksız işgaline halk artık sessiz kalmıyordu.

Ethem Çavuş, Ereğli Kömür Şirketi'nin Zonguldak limanı yapımı esnasında halkın yabancılara işgallerine karşı olan tepkilerini şöyle ifade etmiştir:

“Zonguldak Havzasındaki kömür cevherini sömürmek için Fransızlar hesabına ilk sermaye tohumunu atan, Yanko isminde bir Rumdur. Mimar Yanko'nun eliyle liman yapma imtiyazını koparan Fransız Şirketi, daha sonra şimendifer imtiyazını da ele geçirdi. Onu da, maden işletme imtiyazı izledi. Şirket, liman inşaatına başlamıştı. Mendirek için kullanılan taşlar, şimdi koskoca binalarla çevrelenen bugünkü çarşının bulunduğu yerde yontuluyordu. Bu işte çalışanların hepsi de sivri çarıklı, cepkenli, belleri piştovlu Karadağlılar idi. Bugünkü çarşı, onların tekelindeydi...Çarşıda epi topuk tek çeşme vardı. Karadağlılardan izin almadan çeşmeden su alamazdınız...Günlerden bir gün, çeşmeden izinsiz su almak isteyen bir Türk çocuğu, Karadağlıların saldırısına uğradı. Olaya müdahale eden Türkler ile Karadağlılar arasında büyük bir arbede çıktı. Arbede, bir saat içinde o kadar büyüdü ki, çarşı, kanlı bir savaş alanına dönüştü. Baltasını, sivricini kapam civar ocaktaki ameleler çarşıya doldu. Gümüş savatlı tabancalarına sarılan Karadağlı taşçılar, kayaların arkasına sinip olay yerine koşturanlara ateş açtılar...

Kasabanın kenar semtlerinde iki taraf bu şekilde birbirine cephe alırlarken, çarşı içinde durum daha da korkunçlaşmıştı. Taraflar bu sefer evlere saldırmaya başlamışlardı, ölenler yaralananlar vardı. Dükkanların çoğu tahrip olmuştu. Arbedenin beşinci günü, durum Karadağlılar ile Boşnakların aleyhine dönerken, Zonguldak açıklarında bir harp gemisi görüldü. Bütün toplarını kıyıya çeviren bu harp gemisi bir gambottu. Devrin ünlü gambotlarından Musul gambotuydu...Bereket versin, askerlerin kumandanı zeki ve idare bilir bir adammış. Tereyağından kıl çeker gibi her şeyi halletti halletmesine; ama o yıllarda Karadağ uyruklulara bile boyun eğmek zorundaydık. Niteki, suç Karadağlılarda olduğu halde suçlular bizimkilerden seçildi. Devrin ünlü çavuşlarından Veysel, İmam ve Ali Çavuş hadisenin mesulü olarak Bolu hapishanesine kapatıldılar...”(Akt. Çıladır 2014, 48-50)

21 Ekim 1920 tarihinde Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Bey Büyük Millet Meclisi'nde Zonguldak'ta bulunan etnik çeşitlilik ilgili şunları aktarmıştır:

“Efendim intibahat (seçimler) vesilesi ile oralara gittim. Bundan 8-10 yıl evvel de Karadeniz Ereğli'sinde kaymakamdım. Oradan ayrılırken 450 haneden bıraktığım Zonguldak'ı 1500 haneyi tecavüz bir surette meskûn buldum. Hâlbuki evvelce benim hatıralarıma göre, orada 100, 150 kadar hatta 200 kadar Müslüman evi vardı. Bu sefer beyler, maatteessüf 50 kadar bile Müslüman evi bulamadım. 1500'ü müteceviz ecnebiden ve Rum ve Ermeni'den mürekkep hane ile meskun olduğunu gördüm.” (Sarıkoynucu ve Sarıkoynucu Değerli 2016, 205)

1928 Zonguldak'ın Kozlu ilçesinde doğup büyüyen, Kozlu'nun ilk kadın öğretmenini olan Mehlika Kutayer 1910'larda Zonguldak'ta bulunan yabancılarla ilgili annesinin şunları aktardığını dile getirmiştir:

“Fransızlar ve İtalyanlar koloni halinde şeklinde yaşarlarmış. Fransızlar Zonguldak'ta Fener'i, Kozlu'da Kılıç mahallesi mesken tutmuşlar. Zonguldak'ta Fransızlar işçi müdürlüğünü askeri karargah olarak kullanmışlar. Buralarda okulları ve mezarları varmış. Karaçorak'ta binaların bulunduğu yerde İtalyanlar vardı. İlk güvercinler İtalyanlardan hediye kalmış. İtalyanların çok güzel kümesleri, kafesleri, salıncaklıları ve çocuklarının çocuk parkı varmış. Burda ki insanlar öyle bir şey görmemiş tabi oraya gidip bakar bakar dönerlermiş. Rumlarda vardı, İstiklal savaşında gitmişler. Rumlar Kozlu'da Kilise Mahallesinde yaşarlarmış. Annem rumların oturdukları yerle ilgili temizlikten, sabun kokusundan geçilmiyor derdi. Onlar birbirine çok bağlıymış. Mesela bayram olurmuş. İyi dikiş bilenler makinelerini dışarı çıkarırmış ondan sonra herkes getirdiği kumaşları, bezleri hep beraber dikerlermiş. Bir çamaşır yıkayacaklar mı sahile inerlermiş. Kocaman bir ateş yakarlarmış. Birlik ve beraberlik varmış. Kayınpederim onlara fırında yemeklerini pişirmeye müsaade edermiş. Yunanistan'a gidince onlar çok üzölmüşler. Rumlar Yunanistan'a gitmeden önce mübadele öncesi siz yapamazsınız diye guzineleri evlerinden sökmüşler, sevdikleri kişilerin evlerine takmışlar”

Osmanlı Hükümeti işgallere sebebiyet vermemek için bazı önlemler almıştır. 24 Şubat 1919'da Harbiye Nezareti'nce 500 mevcutlu 32. Alay Muhafız Bölüğü Zonguldak, Devrek ve Çaycuma'da asayışı sağlamak amacıyla görevlendirilmiş ve hiç kimse “serbest gezebilir” kağıdı olmadıkça sokaklarda dolaştırılmıştır (Kalyoncu, 2005). Fakat muhafız birliği sayılarının yetersiz ve hayvanların yeterince beslenemediğini gerekçesiyle 14 Mayıs 1919'da geri dönmüştür (Sarıkoşuncu, 2009).

İstanbul'un işgal edilmeye başlanmasıyla birlikte ilk olarak Anadolu'ya geçişi sağlayan İstanbul'la Geyve'yi bağlayan menzıl hattı kapatılmıştır. Anadolu'yla irtibatı sağlamak için sadece deniz yolu kullanılabilirdi (Zonguldak 2002 İl Yıllığı). Bu nedenle Batı Karadeniz sahilleri boyunca tek doğal liman olan Ereğli'nin önemi artmıştır. İstanbul'dan Ankara'ya en kısa yol Zonguldak-Devrek-Gerede veya Ereğli-Devrek-Gerede istikameti idi. Zonguldak, Milli Mücadele Döneminde en güvenilir istihbarat merkezlerinden biri konumundaydı. Ankara Hükümeti'nin giyecek, yiyecek, para gibi her türlü maddi ihtiyacı Devrek-Gerede-Kızılcahamam yoluyla

sağlanmaktaydı (Kalyoncu, 2005). Zonguldak Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurularak yazışmaların gerçekleştirilmesini sağlayarak büyük katkı sağlamıştır.

Zonguldak'ta bu işgallere tepki olarak doğmuş üç grup bulunmaktaydı. Bunlardan ilki Mustafa Kemalciler. Bunlar daha çok köylülerin ve işçilerin desteklediği bir grup iken diğer bir grup ise askerlik ve madenden kaçan kişilerin oluşturduğu Milli Mücadele döneminde en etkin olan Çeteciler grubuydu. En son üçüncü grup ise İstanbul memurlarıydı. Bunlara ilk başta padişaha karşı çıkmamak adına işgallere tepki göstermez iken padişahın işgallere karşı üstüne düşen görevi yapmadığını gördüklerinde zaman içerisinde direnişlere katılmışlardı. Bu grup diğer direnişçi gruplara da yardım ederek sandal ve takalarla gizlice getirilen cephanelikleri Acılık mevkiinde bulunan karakola getirerek oradan Anadolu'daki direnişçilere iletilmesini sağlamıştır (Kalyoncu, 2005).

Zonguldak, Bartın, Safranbolu çevresi yörelerinde kısa sürede Müdafa-i Hukuk Cemiyetlerin kurulmasında müftülerin önemli katkısı olmuştur. Öne çıkan bazı müftüler: Zonguldak Müftüsü İbrahim Efendi Akça, Safranbolu Müftüsü Mehmet Sadeddin Efendi, Devrek Müftüleri Abdullah Sabri Efendi, Aytaç Mehmet Tahir Efendi, Beycuma Müderrisi Hüseyin Efendi ve Bartın Müftüsü Hacı Mehmet Rıfat Efendi Toscuoğlu (Sarıkoyuncu ve Sarıkoyuncu Değerli, 2016).

Müftüler, köy köy gezerek devletin içerisinde bulunduğu zor durum hakkında ve bununla ilgili neler yapılması gerektiğiyle ilgili halkı bilinçlendirmiştir. Devrek Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti lideri Hacı Abdullah Sabri Efendi ve Beycuma Müderrisi Hüseyin Efendi Zonguldak ve çevresinde Milli Mücadele ile ilgili yapılan çalışmalarını sürekli olarak Mustafa Kemal'e duyurmaya çalışmışlardır (Köse, 2012).

Devrek, Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışından itibaren Milli Mücadeleyi destekleyen ilk yerlerden biri olmuştur. 15 Mayıs 1919'da Yunanlıların İzmir'i işgal etmesinin ardından Devrek ve Çaycuma'da bulunan Rumlar bunu kutlayarak gösteri yapmak isteyince bölgedeki halk buna tepkisiz kalmamış bu andan itibaren Türkler ile Rumlar arasında tartışmalar yaşanmaya başlamıştır (Kalyoncu, 2005).

Dönemin Şeyhülislamı Dürrüzade Abdullah Efendi'nin Kuvay-ı Milli hareketlerini destekleyenleri, Sultan Mehmet Vahdettin'e karşı olanları dinsizlikle suçlayan bir fetva yayınlamasına karşılık, Devrek müftüsü Abdullah Sabri Efendi, milli kuvvetlerin yanında yer alınması gerektiğini ifade eden Fetva-yı Şerife'yi imzalayarak halkı bilinçlendirmiştir. Böylece Dürrüzade Ebdullah Efendi'nin fetvasının halk üzerinden etkisi azaltılmaya çalışılmıştır (Kalyoncu, 2005)

Günümüzde Kızılay olarak bilinen Hilal-i Ahmer Cemiyeti Zonguldak ve çevresinde Milli Mücadeleye destek vermek amacıyla yardımlar toplamıştır. Hilal-i Ahmer Cemiyeti aracılığıyla Zonguldak'tan 702.315 kuruş, Bartın'dan 99.955 kuruş, Ereğli'den 129.453 kuruş, Kozlu'dan 70.000 kuruş, Devrek (Çaycuma) 60.000 kuruş ve Çaycuma'dan olmak üzere toplam 1.061.723 kuruş para ve her türlü kıyafet, cephan malzemeleri Milli Mücadele'yi desteklemek amacıyla toplanmış Ankara'ya göndermiştir. Cepheden yaralanmış askerlerin bir kısmı Bartın, Zonguldak ve Çaycuma Hastanelerinde tedavi edilmiştir. Muharebeler de kazanılan zaferler için Zonguldak'ın her yerinde coşkuyla kutlanarak toplu namazlar kılınmış, dualar edilmiş, mevlitler okutulmuştur (Kalyoncu, 2005). Zonguldak Şubesi askere gidecek olanları, askerden kaçanları Hilal-i Ahmer Cemiyeti genel merkezine bildirmiştir (Namal ve Karakuzu, 2017).

8 Mart 1919'dan itibaren Fransızlar, Zonguldak ve çevresindeki askeri tedbirleri arttırmışlardır. Şehrin giriş çıkışları denetim altına alınır iken iki Fransız gemisi, 1.144 asker daha getirilerek asker sayısını 2.000'e çıkartmışlardır. Haziran 1920'de günü Fransızlar işgal amaçlı olarak Ereğli'ye bir tabur asker çıkarmışlardır. Milli Mücadele'ye destek veren halkı kontrol altına almak, Milli Müdafaa birliklerine yardımların önünü kesmek, Düzce ve Bolu'da gerçekleşen isyanları bastırmak amacıyla 8 Haziran 1920'de Ereğli'ye bir tabur asker göndermiştir (Tak, 2001).

Batı Cephesinde 1 Nisan 1921 tarihinde II. İnönü Savaşının kazanılmasıyla Fransa Büyük Millet Meclisi ile görüşmelere başlamıştır. Sakarya Meydan Muharebesi sırasında 9 Haziran 1921'de Fransa Ankara Hükümetiyle yaptığı görüşmeler sonucu 21 Haziran 1921 yılından itibaren Zonguldak'tan çekilmeye başlamıştır. Kömür

Havzasından tamamen çekilmesi ise 31 Mart 1937’de Fransız sermayeli Ereğli Şirketi’nin Etibank’a devredilmesiyle mümkün olmuştur (Zaman, 2004). 30 Mayıs 1940 ve 3867 sayılı Ereğli Kömür Havzasındaki Ocakların Devletçe İşletilmesi Hakkında Kanun ile CHP Hükümeti Zonguldak Kömür Havzasındaki bütün ocakları kendi işleteceği gerekçesiyle el koymuştur. Böylece Havza içerisindeki bütün ocaklar devletleştirilerek Etibank’a bağlı EKİTAŞ kurumuna devredilmiştir (Yurtoğlu, 2019).

2.4.7. İktisat Vekaleti yönetimi (1920-1940)

Güçsüz bir devletin dönemin en güçlü devletleriyle mücadeleye girip bağımsızlığını kazanması, Türk halkının çok büyük fedakarlıkları ve kahramanlıklarıyla mümkün olmuştur. Uzun süren savaşlar nedeniyle Anadolu toprakları çok yıpranmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, siyasi ve askeri zaferlerle kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin devamlılığı için ekonomik zaferlerin de kazanılması gerektiği düşüncesindeydi. Osmanlı tebaasında zanaat ve ticaretle uğraşan kesimin daha çok gayrimüslimlerden olmasından dolayı Türkiye Cumhuriyeti Devleti ekonomik kalkınmaya sıfırdan başlamak zorundaydı. Bunun için tüm ekonomik çalışmalar sistemli şekilde en üst seviyeye çıkartılmak için 1920 Ağustos’un da “İktisat Vekâleti” kurulmuş, Mahmut Celâl Bey Bayar da yönetim başına getirilmiştir (Eldem, 1994).

Ülke ekonomisinin büyük bir kısmını yabancı yatırımcılardan oluşuyordu. Bir ülkenin ekonomisinin bu kadar çok yabancı hakimiyetinde olmasının ülkeyi bağımsız kılmayacağını düşünen Atatürk, 17 Şubat 1923’te İzmir İktisat Kongresi’ni toplayarak ekonomik yapılanmayla ilgili kararlar alınmasını sağlamıştır (Eldem, 1994). 17 Şubat 1923’te sanayi, ziraat, işçi ve ticaret zümrelerinden seçilmiş 1.135 delegenin katılımı ile İzmir’de I. Türkiye İktisat Kongresi toplanmıştır. Kongre de zengin kömür yataklarına sahip olan Zonguldak’la ilgili bazı ıslah çalışmalarına karar verilmiştir. Kongrede Kömür Havzasında maden arama ruhsatlarının ve işletme imtiyazlarının Türk vatandaşlarına verilmesi hükümleri getirilmiştir. Madencilik faaliyetlerinin üç ayrı aşamada gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Birincisi, işletilmekte olan madenlerden en yüksek düzeyde istifa de edilmesine, ikincisi rezervi işletilmeye uygun atıl durumda

bulunan madenlerin aktif hale getirilmesine, üçüncüsü ise varlığı tespit edilen madenlerin üretime açılması için arama ve inceleme faaliyetlerinin sürdürülmesine karar verilmiştir (Yurtoğlu, 2019).

Kömür Havzasında diğer bir sorun işgücü eksikliğiydi. Maden de çalışmak için dışarıdan yüzlerce kişinin Zonguldak'a gelmesine rağmen halen daha yerli halk tarafından madencilğin bir işkolu olarak görülmemekle tarımla uğraşmakta ısrar etmesinden doğan işgücü eksikliğidir. Yerli halk madenlerde ilkel koşullarda, uzun çalışma saatleri içerisinde, daha çok kazmacı ve küfecilik gibi ağır işlerde çok az paraya çalıştırılmalarından dolayı madenlerde çalışmak istemiyorlardı(Kalyoncu, 2005).

Yüzlerce yıl sömürülmüş olan maden işçilerinin haklarını Milli Hükümet ihmal etmeyerek düzenlemeler getirmiştir. 10 Ağustos 1920'de maden de çalışan işçilerin askerlikleri tecil edilerek, 28 Nisan 1921 tarihinde kömür tozlarının maden işçileri yararına kullanılmasına dair 114 sayılı kanun kabul edilmiştir (Kara, 2012). Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk iş yasası olan "151 sayılı Ereğli Havza-i Fahmiye Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun'u" 10 Eylül 1921 yılında kabul etmiştir. 151 sayılı Kömür Havzası Amele Kanunu olarak da geçen bu kanun 22 Temmuz 1923 tarihinde yeniden düzenlenerek 2608 sayılı "Amele Birliği Biriktirme ve Yardım Sandığı Talimatnamesi" olarak yürürlüğe girmiştir (Zaman, 2004). Yüzlerce yıl sömürülen maden işçilerine verilen on beş maddelik Amele Kanunu işçiler tarafından büyük bir memnuniyetle karşılanmıştır. Amele Kanunuyla işçilere verilen en önemli haklar :

- I. *Maden ocaklarında istihdam edilen amelenin gecelemleri ve istirahatleri için her ocak civarında İktisat Vekaletince tanzim edilen numunelere uygun amele koşulları ile hamam inşasına ocak amilleri mecburdur.*
- II. *Maden işlerinde amelenin cebren istihdamı ve angarya suretiyle herhangi bir işe sevki ve maden ocakları dahilinde onsekiz yaşından küçük olanların istihdamı yasaktır.*
- III. *Bütün madenciler nizamname-i mahsusuna uygun olarak amele tarafından teşkil olunacak ihtiyat ve teavün sandıklarına bir ay zarfında istihdam*

edecekleri amele ücretlerinin yüzde birinden düşük olmamak üzere nakdi yardımda bulunmağa mecburdurlar.

- IV. *Amele kendisine ait olup çalışma sırasında kırılan alat ve edevatıyla nakliyat esnasında telef olan hayvanları madenci tarafından tazmin olunur.*
- V. *Madenciler hastalanan ve kazaya uğrayan ameleleri meccanen tedavi etmeğe ve bunu teminen meden civarında hastane, eczane ve diplomalı doktor bulundurmağa mecburdurlar.*
- VI. *Havza-i Fahmiyye'de çalışmalardan dolayı ölen veya sakat kalan amelenin ailelerine tazminat ödenmesi mecburidir. Kazanın meydana gelme sebebi ocak sahiplerinin hatasından kaynaklandığı takdirde, tazminattan başka 500 liradan 5.000 liraya kadar amel veya mültezimlerden para cezası alınır.*
- VII. *Günlük çalışma süresi sekiz saat olup bu süreden fazla çalışmaya hiçbir işçi icbar edilemez.*
- VIII. *Amelenin ahval-i sıhhiye ve hayatiyeleriyle hukuklarına yönelik hükümlere uymayan madenci ve mültezimlerin ruhsatname, şartname ve imtiyazları iptal edilir.*
- IX. *Maden ocaklarında çalışan amelenin alacağı asgari ücretler ocak sahipleriyle amele birliği ve İktisat Vekaleti tarafından seçilen üç zat marifetiyle tayin olunur.*
- X. *Ocak sahipleri bir mescid ve genç ameleye gece dersleri vermek üzere bir mektep yapmaya ve muallim tutmaya mecburdurlar” (Tak 2001, 168-169).*

1925 yılında kabul edilen “İş Yasası”yla birlikte artık madende çalışmak için 17 yaş üstü olması zorunluluğu getirilerek yaş sınırlandırılması üzerinde tekrar durulmuştur. Artık işçiler günde en fazla on saat çalıştırılabilirken en az 1 saat mola ve haftada da 1 gün izin hakkı verilmiştir (Duran, 2015).

Hem sanayi hem madencilik alanında yeni kurumların oluşturulması, aktifleşmesi için 19 Nisan 1925 tarih ve 633 sayılı Kanunla Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur. Un, şeker, pamuk, demir, akaryakıt ve kömür bu devletin en önemli ihtiyacı olan üretim mallarının ithalata mecbur kalınmayacak şekilde üretilmesinden sorumluydu. 1926 yılında İş Bankası, Kömür Havzasında bulunan Fransız sermayeli Ereğli Kömür İşletmesinin gücünü zayıflatarak millileştirmek amacıyla Türk Anonim Şirketi’ni (Türkış) kurmuştur (Savaşkan, 1993). İş Bankası

sermayesi ile kurulan diğer kuruluşlar: Kozlu Kömür İşleri Türk Anonim Şirketi (Kömüriş), Kilimli Kömür Madenleri Türk Anonim Şirketi, Kireçlik Kömür Madenleri Türk Anonim Şirketi (Zaman, 2004). Bunun yanı sıra yerel özel teşebbüsleri desteklemek amacıyla 28 Mayıs 1927 tarihinde kabul edilen beş yıl boyunca geçerli olan 1055 sayılı Teşvik-i Sanayi Kanunu vergilerden muaf tutulmak gibi haklar vermiştir (Yurtoğlu, 2019). 1929 Dünya Ekonomik Buhranı ülkemizi de uzunca bir süre etkileyerek Kömür Havzasındaki yerel özel teşebbüslerin istenilen düzeye gelmesini engellemiştir. Hükümet yeni bir düzenleme getirmek amacıyla 1935 yılında Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası'nın görevlerini dağıtmıştır. Bankacılık kısmını Türkiye Sanayi ve Kredi Bankası'na, işletmecilik kısmını Devlet Sanayi Ofisine madencilik kısmını ise Etibank'a devretmiştir. Aynı yılın 22 Haziranın da 2804 sayılı kanunla maden cevherlerimizin demirbaşını ve işletim programını oluşturabilmek için Maden Tetkik Arama Enstitüsü kurulmuştur. Maden Tetkik Arama Enstitüsü, ülkemizde var olan yeraltı servetlerini araştırmak ve değerlendirmek için tüm teknolojik araç gereci kullanan bir kurumdur. Kömür Havzasında yapılan bu önemli çalışmalar, her açıdan havzaya büyük katkılar sağlasa da II. Dünya Savaşının başlamasıyla yeni bir ekonomik süreç içerisine girilmiştir (Enver, 1941).

-Atatürk'ün Zonguldak'a Gelişi

Atatürk memleketin her köşesine giderek incelemeler yapmakta ve halkın şikayet ve isteklerini dinleyerek kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'ne şekil vermekteydi. 13 Kasım 1930 Zonguldak gazetesinde Atatürk'ün bu ziyaretlerinin Karadeniz çevresinde gerçekleştirdiğinde Zonguldak'a uğramaları durumunda ne kadar memnun olacaklarını dile getiren bir makale bile yazılmıştır. Zonguldak'tan gelen bu yoğun talebi kırmayan Mustafa Kemal Atatürk yurt gezilerinden birini 26 Ağustos 1931'de Zonguldak'a gerçekleştirmiştir. Seyahat ettiği Ertuğrul yatı sabah saatlerinde görüldüğü anda halk tarafından büyük bir tezahüratla karşılanmıştır. Atatürk'ün yanında İş Bankası genel müdürü Celal Bayar, Gaziantep milletvekili Reşit Galip Bey, katibi Tefik Bıyıklıoğlu, özel kalem müdürü Hasan Rıza Soyak ve başyaver Rusuhi de bulunmaktaydı. Atatürk'ü

Zonguldak valisi Arif Bey, gazeteci Akın Karauğuz başta olmak üzere kalabalık bir heyet karşılamıştır. Atatürk'ü Ayten Basri isminde küçük bir kız çocuğu “Hoş geldin, Gazi babamız!” dedikten sonra elindeki çiçekleri takdim etmiştir. Atatürk için iskeleden hükümet binasına kadar halı döşenmiş, Atatürk'ü görmek isteyen halk cadde boyunca dolup taşmıştır (Namal, 2010).

Atatürk'ün Zonguldak'a ziyaretinde şoförlüğü yapan Mustafa Erkişi, Atatürk'ün gitmeden önce yolların yapılması hususunda talimat verdiğini bunun üzerinde bozuk olan yolların büyük çoğunluğunun yapıldığını dile getirmiştir. Atatürk'ün Zonguldak'ı ziyareti işlerinin yoğunluğu ve havanın bozacağını düşünen kaptanın ısrarı nedeniyle kısa sürmüştü (Kalyoncu, 2005).

Resim 2.3. Atatürk'ün Zonguldak'a gelişi (Yücel Namal'ın özel arşivi).

Sabah dokuz civarında geldiği Zonguldak'tan saat on altı sularında gene Ertuğrul yatıyla ayrılmıştır. Aynı gün içerisinde Ereğli limanına da uğramış, karaya

çıkmadığı için Atatürk'ü görmek isteyenler kayıklarla ve motorlarla Ertuğrul yatına yaklaşarak tezahüratta bulunmuşlardır (Namal, 2010).

2.4.7.1. Zonguldak'ın sahil kasabasından modern bir Cumhuriyet şehrine dönüşümü

2.4.7.1.1. Zonguldak'ın idari yapısı hakkında genel bilgi

19. yüzyılın ortalarına kadar Zonguldak sessiz, sakin bir sahil kasabasıydı ki yıl boyunca tek hareketlilik gemicilerin köylülerden süt, yoğurt gibi ihtiyaçlarını aldıkları zamanda gerçekleşmekteydi (Karauğuz, 2014). Kömürün bulunmasından sonra Zonguldak her açıdan hızlı bir değişim içerisine girmiştir. Bu değişim hem kömürün bulunduğu yer olmasından hem de deniz taşımacılığına daha çok olanak vermesinden dolayı günümüzde Zonguldak'ın ilçesi olan Ereğli'de ilk olarak gerçekleşmeye başlamıştır. Ereğli kömür bulunmadan evvel de 16. yüzyıldan itibaren Bolu'nun kazalarından biri olarak tarihi belgelerde adı geçen bir yer idi (Kalyoncu, 2005).

Sultan Abdülaziz'in 8 Ekim 1864 Teşkil-i Vilayet Nizamnamesi diğer adıyla Vilayet Nizamnamesini kabul etmesiyle Osmanlı Devleti vilayetlere ayrılmıştır. Kastamonu Vilayetinin Sinop, Çankırı, merkez ve Bolu olmak üzere dört sancağı bulunmaktaydı. Bolu Sancağında ise merkez, Düzce, Göynük, Gerede, Ereğli ve Bartın olmak üzere 6 kazası bulunmaktaydı (Yurtışığı, 2008). Kömür madeninin yönetim merkezinin Ereğli' de olduğu zaman Devrek, Ankara Bolu ve Düzce'nin ortasında bir transit merkez haline gelmiştir. Zonguldak ve çevresindeki Devrek, Kozlu gibi ilçeler Ereğli'nin nahiyesi olarak geçmekteydi. 19 Ağustos 1899'da Zonguldak, Ereğli'nin bucağı iken Bolu'nun kazası olmuştur. Devrek'ten 49 köy, Ereğli'den 20 köy ayrılıp Zonguldak'a bağlanırken Kozlu'da Zonguldak'ın kazası olmuştur. 1908'e gelindiğinde ise kömür madeninin yönetim merkezi Kozlu'ya taşınmasıyla geçiş merkezi Kozlu olmuştur. Çaycuma'nın Gaca köyünün bir mahallesi olan Zonguldak, 1910 yılında Kömür madeninin yönetim merkezi Kozlu'dan Zonguldak'a taşınmasıyla şehir kimliği kazanmaya başlamıştır Dağlık ve engebeli olmasından dolayı Zonguldak ve çevresinden kömür çıkarmak oldukça zordu. Maden ocakları dağların yamaç kısımlarında açılmakta

daha derine donanım yetersizliğinden inilememektedir. Bu yüzden ocak ağızları genelde dardı. Limanı özellikle Kozlu limanı hiç güvenli değildi. Kozlu'ya gelen tekne veya buharlı gemiler akşam olmadan konaklamak için Ereğli'ye dönerlerdi (Duran, 2015).

28 Mart 1918 tarihinden itibaren Devrek kazası, Zonguldak sancağına bağlanmıştır. 14 Mayıs 1920' tarihinde Zonguldak müstakil mutasarrıflığa getirilmiştir. Safranbolu ise 1869 yılında Kastamonu vilayetine bağlı bir kaza iken 1926 yılında Zonguldak ilinin ilçesi olmuştur. 1995 yılına Safranbolu'nun Zonguldak'ın ilçesi olarak kaldığını görmekteyiz. Kurucaşile 1916 müstakil Bolu Sancağına bağlı olan nahiye statüsünde iken 1920 yılında Bolu'dan ayrılarak Zonguldak'ın ilçelerinden olan Bartın'ın kazası olmuştur. 1 Nisan 1924'te yılında 491 sayılı Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 60. maddesiyle Zonguldak, Cumhuriyet sonrası kurulan ilk il olmuştur (Namal ve Karakuzu, 2017).

2.4.7.1.2. Zonguldak'a dışardan bakış

Kömürün işletilmeye başlanmasıyla birlikte Kömür Havasına yoğun bir göç gelmeye başlamıştır. Beklenilmeyen bu yoğun göç sığınma gibi bazı problemlere neden olmuştur. İlk başlarda yerli ve yabancı işçiler basit kulübe, baraka gibi evler yaparak çabuk çözüm yolu bulmuşlardır (Sakaoğlu, 1984). Bazı kömür ocak işletmecileri çalışmak istediği işçi grupları vardı. Mesela Ereğli Şirketi daha deneyimli oldukları için Hırvat, Karadağlı, Kürt işçilerle çalışmayı tercih etmekteydi. Bu işçilerin kendi şirketleriyle çalışmasını sağlamak için pansiyonlar açmışlardır (Quataert, 2009). Maden ocağı işletmeleri kıyıya yakın yerlerde çıkartılmasından dolayı tesisler, konutlar ve işletmeler buralara yakın yerlere kurulmuştur.

Kömür işletmelerinin barınmaları yetmediğinden gelen nüfusun barınma ihtiyacından otel, pansiyon gibi işletmeler açılmıştır. Zonguldak'ta Telli ve Malama gibi birinci sınıf otellerin yanı sıra ikinci sınıf Cihan, Bartın, Emniyet ve Anadolu otelleri ve birçok hanlar yapılmıştır. Ereğli'de ise üç otel, altı han; Bartın merkezde iki otel ve on tane han köylerinde ise on iki han bulunmaktaydı. Devrek'te sekiz han mevcuttur.

Zonguldak merkezde ve Devrek'te birer, Ereğli ve Bartın da ikişer olmak üzere altı hamam vardı (Cemal, 1922).

Çalışmak için gelen bu yoğun erkek nüfusu doğrultusunda yabancı ve yerli esnaflar limana yakın yerlerde gazino, meyhane, latarna, kahveler açmıştır. Sadece Ereğli'de değil Zonguldak'ın ilçelerine de işletmeler açılmıştır. Bu işletmeleri açanların büyük çoğunluğu gayrimüslimlerdi. Mesela Çaycuma'ya Rum ve Ermeni aileler küçük işletme yerleri açmış, inşaat işiyle ilgilenmiştir. Gelen gayrimüslimler o kadar fazlaydı ki Zonguldak'ın birçok yerinde kilise bulunmaktadır (Genç, 2006). Soğuksu semti ve Üzülmez deresi mühendisler, memur ve küçük işletmeciler tarafından daha çok tercih edilmesiyle burda elit bir kesim oluşmuştur.

1923 yılından itibaren Zonguldak'ta Havza-i Fahmiye Müdürü olarak görev yapmış olan Abdullah Husrev Guleman'ın Zonguldak'a ilk ziyaretini 1911 yılında gerçekleştirmiştir. 1938 yılında Maden ve Arama Enstitüsü Dergisinde "Etütler ve Madencilik Hayatımda Birkaç Hatıra" makalesinde 1911 yılında Zonguldak'ın şehir yapısıyla ilgili edindiği izlenimleri şu şekilde aktarmıştır:

"İstanbul'dan bindiğim vapur, güzel bir yaz sabahı Zonguldak önüne vardı. Aheste beste limana girmeye başladı. Önümdeki manzara, sahili müstesna, pek hoşuma gitti. Zonguldak dar, geniş birtakım vadilerle yekdiğerinden ayrılmış görünen yemyeşil dağ yamaçlarına serpilmiş küçük küçük meskenleriyle uzaktan cidden göz aldatıcı.

Sahilde direk harmanı olarak kullanılan pis bir kumluk arkasında Ereğli Şirketi'nin terkedilmiş kok fırınlarıyla faal lavuarları görünüyordu. Vapurdan karaya çıktım. Limandan nihayetlenen Üzülmez demiryolu güzergahı, kasabanın yegane ana caddesini teşkil eder görünüyordu.

Sekiz dakika sonra Maden İdaresine girdim. Temiz giyinmiş, dik duran kibar tavırlı Müdür Bey büyük bir nezaket ve samimiyetle kabul etti. Ereğli Kömür Havzasının eski ve yerli idare sistemleri ile madenciliğin umumi vaziyeti ve Zonguldak'ın derhal göze çarpan kozmopolitliği hakkında inanılır malumat ve olgun fikirler aldım.

Öğle yemeğinden sonra Müdür Bey refakatiyle Zonguldak Kaymakamını aklımda kaldığına göre Rum Ortodoks Hiristaki Efendiyi, hakimi, müftüyü, Rum Metropolitini, Fransız, İtalyan konsoloslarını,

Ereğli Şirketi Direktörü ile Rombaki ocakları direktörünü ve o devirde belediyenin bir kıymet bulunmadığından mahalli eşreftan birkaç madenci ve tüccarı ziyaret ettim.

Ertesi gün kasaba civarındaki maden ocaklarını, kasabanın mühim yerlerinde çarşı ve Pazar gezmekle işe başladım. Birkaç gün içinde Fransızların Gelik ocağından ta mühim ocakları gezip gördüm. Şimdi olduğu gibi o devirde de ocakların dahili amelesi ekseriyetle Zonguldak'ın hinterlandındaki köylülerden teşekkül ediyordu. Ocak dış işleri amelesi ise Karadeniz ve şark vilayetlerinden geliyordu.

Meşrutiyet ilanından sonra Hükümete bir cemile göstermiş olmak için Ereğli Şirketi, Rombaki, İhsaniye ve Kandilli ocakları birkaç kagir numunelik amele barakası yapmışlardı. Bunların inşasında gözetilen maksat amelenin mahfuz bir yerde hiç olmasa kuru tahta üzerinde tabanlarını ateşe karşı uzatarak işinden çıktığı pis kıyafet ile hemen yatıp uyuyabilmesini temin etmekte. Bu kulübeler on sekizer kişilik yapılmış ise de birçok kere bunların her birinde yirmi dörder amele iskan edilirdi. Amelenin tedavisi meselesi de Allah'a bırakılmış küçük bir hastaneden başka hastane yoktu.” (Guleman, 1938).

Türk Devrimlerinin yaygınlaştırılması için kurulan Halkevleri 24 Haziran 1932'de dokuz şubesiyle Zonguldak'ta da kurulmuştur. Zonguldak Halkevi, okuma yazma kurslarının yanı sıra biçki dikişten yabancı dil kurslarına kadar çeşitli kurslar açmıştır. Konferans, konser, sinema, tiyatro gibi çeşitli kültürel, sosyal aktiviteler halka ulaştırılmış ve Zonguldak sosyal yaşamına canlılık gelmiştir. Ne yazık ki bütün ülkede olduğu gibi Zonguldak Halkevi 1951 yılında kapatılmıştır. Kapatılan Zonguldak Halkevi binası günümüzde halen daha Belediye Kültür ve Sanat Merkezi olarak aktif olarak kullanılmaktadır (Namal, 2012).

Zonguldak ve çevresinde kütüphane, sinema, tiyatro gibi kültürel aktivitelere ilgi fazlaydı. Halkevleri ve Hilal-i Ahmer gibi cemiyetler sık sık yardım geceleri düzenleyerek hem halkı çağdaş bir toplum haline getirmeye çalışıyor hem de sosyal dayanışma oluşturmayı sağlıyorlardı. 1927'lerde Zonguldak'ta sinemada Hilal-i Ahmer Cemiyeti yararına “Gazi Mustafa Kemal'in İstanbul'a teşrifi” ve “Nur Baba” gibi filmlerden elde edilen birkaç gecelik gelirler düzenlenmekteydi (Namal ve Karakuzu, 2017).

Türkiye'nin birçok yerini ziyaret eden İsmail Habib Sevük 1936'da Zonguldak'ta bulunmuş, burada edindiği izlenimleri “Yurttan Yazılar” kitabında şöyle aktarmıştır:

“Zonguldak’ın içi: Buranın belkemiği çarşıdır; oldukça geniş, iki tarafında güzel vitrinli mağazalar bulunan ancak üç dört yüz metre uzunluğunda bir çarşı, fakat bu küçük çarşıda, her ay üç dört yüz bin lira dönüyor. Çarşının başında, etrafındaki binalarla Avrupa çizgili bir meydan; yalnız bu meydanın arkası, liman tarafı dar; çarşının cenuptan sonu da dar; şehrin tek belkemiği iki ucundan boğulmuş.

Zonguldak’ın yedi kilometre garbına kadar, Üzülmek deresi kıyısına uzanmış kömür treni raylarının yanındaki şoşeden, belirsiz bir meyille geniş bükülüşler yaparak giden otomobilimiz Asma mintikasına gelince, halkalama çevrelenen tepelerden sol taraftaki birini dolana dolana yükselmeğe başladı. Gül dağı, Kerçikli dağı ve dalga dalga bir sürü tepeler, burada ufkun çemberini ayağa kaldırıp buraya bir iki kilometre kutrunda, ağzı geniş dibi dar bir amfi şekli vermiş. Tırmandığımız tepenin başında, yeni bitmiş dört büyük pavyon ahenkli bir mecmua halinde gerile gerile duruyorlar. Orası amele sarayıdır. Bu pavyonlarda 640 amele barınacak. Bu barınma değil daha üstün bir şey. Sarayın kaloriferi var, banyoları her şeyi var.

Zonguldak Asma’da mühendisler ve ustabaşılar için yapılıp henüz on beş kadarı tamamen bitmiş, ikişer üçer katlı, her biri bir konak yavrusu gibi görünen evleriyle, ne olacağını doğuşunda bile belli eden bu memur mahallesidir. Dar ve dolambaç sokaklı amele ve ustabaşı semtinin yukarısında, bütün bu tarafın tek güzel olan yapısı en üste kurulmuş.

Yeni bitmiş dört büyük pavyon ahenkli bir mecmua halinde gerile gerile duruyorlar. Orası amele sarayıdır. Bu pavyonlarda 640 amele barınacak. Bu barınma değil, daha üstün bir şey. Sarayın kaloriferi var, banyoları, her şeyi var. Maden ocağındaki tozu burada banyoya vermek, ocaktaki rutubeti kaloriferli odada kurutmak ve ocaktaki sıkıntıyı salondaki kahkahayla unutmak... İşçiyi acımdan alıp imrenişe çıkarıyoruz.

Daha ötede koskocaman, temiz çizgili, güzel duruşlu bir yapı; orası da ilk mektepmiş; amelenin kendi işte, çocuğu okuyuşta; geniş geniş dershaneler, son sistem sıralar; bir dağ üstünde mektep mimarlığının bütün şartlarını toplayan bu binayı en titiz bir şehirde dahi güvene güvene gösterebilirsin.

Onun ilerisinde, bahçeler içinde, şimdilik çizgi halinde parkları ve tesviyesi yapılmış tenis yerleri ayrılarak, mühendisler ve ustabaşılar için yapılıp henüz on beş kadarı tamamen bitmiş, ikişer üçer katlı, her biri birer konak yavrusu gibi görünen evleriyle, ne olacağını doğuşunda bile belli eden bu memur mahallesi, planlı bir ahengin verdiği inandırış içinde, daha şimdiden insanın yüzüne gülüp duruyor...” (Sevük 2014, 195-212).

Zonguldak’ın merkez ilçeleri Kozlu ve Ereğli gibi kömür işletmesi olan yerlerde kabristanlar kömür işletmelerine yakın ve şehrin en güzel yerlerinde olduğunu

görmekteyiz. Zonguldak'ın dağlık ve ulaşımın zor olması nedeniyle ölenlerin defnedilmesi için maden ocaklarına en yakın yerler tercih edilmiştir. Doktor Abdullah Cemal "Türkiye'nin Sıhhi İctimai Coğrafyası: Zonguldak Sancağı" adlı raporunda 1920'lerde Zonguldak'ta bulunan mezarlıklarla ilgili şu bilgileri vermiştir:

"Kdz. Ereğli'de ise garipler kabristanı kasaba içinde olup hükümet konağı civarında ve kasabanın güneybatısında olup etrafı düzensiz harap bir duvarla çevrilidir. Ayrıca meydan başı kabristanı ise kasabaya beş dakika mesafede güneydoğudadır. Önceden harçsız olarak yapılmış olan duvarları yıkılmış ve etrafı açıktır. Bartın'da kasaba dâhilinde iki ve dışarıda iki toplam dört kabristan olup şehrin içindekiler Kırtepe kasabasının en havadar mevkisindedir. Burada 200-300 yıllık mezarlar bulunmakta olup etrafı açıktır. Kabristanlar Safranbolu yolu üzerindedir. Devrek'te şehrin güney ve güneydoğusunda eski ve harabe şeklinde etrafı açıktır"(Cemal 1922, 37-38).

Günümüzde halen daha yabancılardan kaldığı düşünülen işçi konutları ve spor tesisleri 1934-1936 yılları arasında İş Bankasının dönemin ünlü mimarı Mimar Seyfi Arkan'a yaptırdığı yapılarıdır (İmamoğlu, 2003). Mimar Seyfi Arkan'a Kömürüş için Kozlu ilçesinin Kılıç semti, Türkiye için ise Zonguldak'ın merkezi Üzülmüş bölgesinde çalışan işçi ve mühendisler için modern konutlar, tenis kortları ve ilkokullar yapılmıştır (Kalafat, 2010). Daha sonrasında Türk Taş Kömürünün yaptığı mimari yapıların büyük çoğunluğu Mimar Seyfi Arkan'ın planları temel alınarak oluşturulmuştur.

-Evlerin Biçimleri

Zonguldak'ta şehir merkezindeki farklı etnik gurupların yansımasını evlerin mimari yapısında da görmekteyiz. Tek düze prototip evler yerine herkesin inşa ettiği evlerden dolayı çeşitlilik hakimdi. Zonguldak'ta koloni halinde yaşamayı tercih eden Fransız ve İtalyanlar daha çok bahçeli ve tek katlı evleri tercih ederken Osmanlı tebaasından olan Rum ve Ermeniler daha çok iki, üç katlı şömineli evleri tercih etmekteydi.

Resim 2.4. Zonguldak'ın Kozlu ilçesinde yabancılardan kalma bir ev.

Clarie Sheridan, 1925 yılında Zonguldak'ta Fransızlardan kalma yapıları gezmiş ve bu yapılar hakkında "Sade Türk Kahvesi" kitabında şu bilgileri vermiştir:

"Ana caddeden geçerek tepedeki maden ocaklarıyla iskeleyi birbirine bağlayan demiryolu ile dalgakıran Fransızlar tarafından inşa edilmiş. Her tarafta çiçeklerle dolu beyaz duvarlı bahçeleri olan, bembeyaz villalar ve bunları birbirine bağlayan taş döşeli yürüyüş yolları görülüyor. Bu villalar, Fransızlarınmış" (Sheridan 2004, 103).

Zonguldak'a gelen yabancılar içerisinde Fransızlar en ayrıcalıklı olanıydı. Fransızların evleri meyve ağaçları, güzel çiçeklerle bezenmiş ve etrafı çitle çevrilmiş evlerdi. Fransızlara yaşadıkları yerlerde tenis kortu, yüzme kulüpleri, sinema vb. sosyal aktiviteleri Zonguldak'ta da devam ettirmeleriyle ilk kez modern sosyal yaşamla tanıştırmış oldular (Bahadır, 2003). Fransızlardan etkilenecek birçok sosyal aktivite devam ettirilmiştir

Resim 2.5. Zonguldak'ın Fener Mahallesi'nde Fransızlardan kalma tenis kortu.

Batı Karadeniz Bölgesi doğal peyzajının zenginliği ve iklimin ılıman karakterli olması ormancılık faaliyetlerinin gelişmesini ve bunun yansımaları da evlerin yapılarında da görmekteyiz. Varlıklı aileler İstanbul'dan getirtilen yapım ustalarına İstanbul'da beğendikleri ahşap ev biçimlerinin benzerlerini yaptırmışlardır. Safranbolu, Bartın, Zonguldak çevresindeki eski köy evlerin büyük çoğunluğu ahşap malzemenle yapılmıştır (Kalyoncu, 2005).

Şehir merkezindeki evler genellikle iki katlı, pencereleri geniş ve havadardı. Bartın merkezinde evlerin dışı beyaz badanalı iki katlıydı. Evlerin gene en alt kısmında ahır bulunmaktaydı. Üst katı iki ile altı arasında oda bulunabilmekteydi. Hemen hemen her oda da bir ocak ve en az dört, beş pencere bulunmaktaydı (Cemal, 1922). Her evde en az bir tane ocaklı oda bulunur. Ocakta yemek pişer, ısıtılır, yıkanmak için su ısıtılırdı. Ocağın iki yanında "höcere-gözü" adı verilen ahşap işlemeli raflar vardır (Kalyoncu, 2005).

Zonguldak'ta insanlar geniş aile olarak yaşadıklarından evler geniş ve karmaşık bölümlerden oluşmaktadır. Genelde evler ahşap olup kısmen taş ve kireçten yapılmış ve sıva ile kaplanmıştır. Karanlık koridorlar, küçük odalar ve büyük sofalardan oluşmaktadır Köylerde evlerin altında hayvanların barınması ve depolamak amacıyla

oluşturulmuş ahırlar bulunmaktaydı. Yerli halk tarafından ahıra “afır” veya “tam” da denilmektedir. Ahırın olduğu katta pencere olmazdı sadece hayvanların dışkılarının atılabilmesi için küçük bir aralık açılmıştır. Tahta merdivenle çıkılan üst katta geniş bir solon bulunmaktadır. Pencereleler ilk dönemlerde cam kullanılmadığı için küçüktür ve bu yüzden “top” denilirdi. Ev çatıları genellikle kiremitle kaplıydı (Kalyoncu, 2005). Devrek'te evlerde genelde bu şekildedir fakat odalar bir sofa üzerine ve köşeleri, kapıları karşı karşıya gelecek şekilde yapılırdı (Cemal, 1922). Mahallelerde birbirine komşu olarak yaşayan ailelerin çoğu akrabaydı (Faroqhi, 1998).

Osmanlı'da sosyal yaşam açısından dikkat çeken bir husus günlük hayatta kullanılan eşyalardı. Evlerde çeşitli eşyalarla oturmaya uygun hale getirilirdi. Bir evin zenginliği yastıklarından belli olurdu (Faroqhi, 1998). Bu durum Zonguldak ve çevresindeki köyler içinde geçerliydi. Evin sahibinin durumu iyi ise evlerine kilim ve halıları dışardan alınırdı. Köylerde halk kendi dokudukları kilim ve yollukları koyardı. Giysilerin konulacağı en az iki gözlü bir dolap, öbür yandan da “yükük” bulunurdu. Banyo kısmı tahta bir kapakla örtülerek üstüne yatak yorgan konulur. Kilim yolluklarla gidilen “abdestlik”te bir tuvalet ve el-yüz yıkanacak yer vardır (Kalyoncu, 2005).

1920'lerde Bartın'da 1420 metre uzunluğunda kanalizasyon bulunmaktaydı. Genelde köylerde bu kadar zahmete lüzum görülmez. Köylerde tuvaletin olduğu yerde bir delik açılmış olup pislikler ahırın pislikleriyle aynı yerde birikirdi. Bu pislikler daha sonra bahçe, tarlalara kullanılırdı (Cemal, 1922).

Geniş bir balkona benzeyen sayatların korkuluklarında bağ yapılan mısırlar gibi yiyecekler asılarak kurutulurdu. Evin köy sokağına bakan kısmındaki geniş avluya eyvan denir. Eyvanın hemen yanında bir samanlık, diğer yanında ise kağrı arabaları bulunur. Bostan ve eyvan kısmı genellikle meyve ağaçları ile doludur. Bu fırınlarda, yapımı katkısı olan evler sırayla ekmeklerini pişirirler. Her evin bahçesinde ya da sokağına bakan kısmında birer kümesleri vardır. Bu kümeslerde tavuk, kaz, hindi, ördek gibi hayvanlar beslenir. “Bostan”da denilen, daha çok kovalarla taşıma su ile sulanan bahçelerde sebze ekimi yapılır (Kalyoncu, 2005).

2.4.7.1.3. Zonguldak'a gelen göçlerle değişen demografik yapısı

Zonguldak'ta kömürün bulunmasından sonra yoğun bir göçün olduğunu bilmekteyiz. Fakat gelen nüfusun hangi etnik kökenleri, dini, mezhepleri veya cinsiyetleri barındırdığıyla ilgili elimizde net bir bilgi bulunmamaktadır. 19. yüzyılda devletin vergi, askerlik ve yönetim alanlarında bir takım verilere sahip olunması zaruretinden nüfus sayımı yapılmaya başlanmıştır. II. Mahmut'un Yeniçeri Ocağını kaldırdıktan sonra kurduğu Asakir-i Mansure-i Muhammediye ordusuna duyulan asker ihtiyacını karşılamak için 1831 yılında ilk kez sadece erkeklerin sayıldığı nüfus sayımı gerçekleştirilmiştir. Bütün erkekler-çocuklar dahil yaşlarını, lakaplarını, bedensel sakatlıklarını, göz ve ten renklerini kaydettirmek üzere bu kurulun ve İhtiyarlar Meclisi'nin karşısına çıkmaktaydı (Karpaz, 2003). 1881-1882'den itibaren kadınların nüfusu sayılmıştır. Sayımda eski nüfus defterlerinden yararlanılmasının yanı sıra köy ve mahallere gidilerek de yapılmaktaydı. Nüfus kayıt defterlerinde gayrimüslim ve müslümanların ayrı olarak kaydedilmiştir. Müslüman sayımı Harbiye Nezareti, gayrimüslim nüfusun sayımı ise Dahiliyeti Nezareti tarafından yapılmaktaydı (Maden, 2014).

Bolu Sancağının bir kazası olan Ereğli'nin nüfusuyla ilgili bilgiler Bolu Sancağı içerisinde verildiğinden tam net bir bilgi edinmemekteyiz. Yalnız kömürün ilk bulunduğu sıralarda Ereğli'de iki bin civarında kişi olduğu tahmin edilmektedir (Yurtışığı, 2008). Bu nüfusun ne kadarı yabancılardan oluştuğuyla ilgili elimizde net bir bilgi bulunmamaktadır.

Kömür Havzasında Rum ve Ermenilerin dışında da yabancılar yaşamaktaydı. 1912 yılında 251 yabancıların içerisinde 97'si İtalyan, 66'sı Fransız geri kalanı da İngiliz, Avusturyalı, Alman, Belçikalı, Romanyalı.. olmak üzere çeşitli uyruklardan insanlar maden ocaklarında çalışmaktaydı. Dilaver Paşa Nizamnamesi gibi düzenlemelerle yabancı mühendis, ustabaşlarının dışında yabancı kökenli işçilerin çalışması önlenmeye çalışılsa da tam olarak uygulanıp uygulanmadığıyla ilgili elimizde bilgi bulunmamaktadır (Genç, 2007).

1916 yılından itibaren I. Dünya Savaşı'nın en şiddetli olduğu zamanlarda askeri ihtiyaç nedeniyle tekrar bir nüfus sayımı yapılmıştır. 1916 yılında Bolu Sancağı Salnamesine göre Ereğli'nin toplam nüfusu 41.794'dür. Bu sayının 1.227'si Rum ve Ermeni'ydi (Sarıkoyuncu, 2009). Zonguldak ve çevresine baktığımızda Zonguldak merkez de 1.856, Bartın'da 926, Çaycuma'da 404, Devrek'te 479 Osmanlı tebaasından Rum ve Ermeni bulunmaktaydı. 1916 yılında Zonguldak ve çevresinde 4.892 yabancıların sayısı Nüfus Mübadelesine kadar 4.979'lara kadar çıkmıştır (Kalyoncu, 2005; Duran, 2015)

Tablo 2.2. 1923-1932 yılları arasında Zonguldak ve diğer ilçelerin nüfus miktarı (Genç 2010,139).

Yıllar	Zonguldak	Ereğli	Bartın	Devrek	Safranbolu
1923	29.104	40.873	61.562	51.269	-
1924	29.412	40.882	62.541	51.913	-
1925	31.090	41.590	63.380	53.503	-
1926	32.281	42.670	64.235	54.667	57.779
1927	45.258	43.123	64.130	57.296	59.102
1928	35.986	44.774	68.392	56.923	64.217
1929	36.877	45.751	69.981	58.054	64.547
1930	37.677	46.080	69.729	58.867	67.776
1931	37.677	46.473	69.953	59.157	64.860
1932	38.102	46.734	70.751	59.520	64.547

Nüfus ekonomik ve siyasi nedenlerle sürekli değişen sosyal bir unsurdur. Bu değişimi Kömür Havzasında da görebilmekteyiz. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulduğu dönemde erkek nüfusu, muharebeler ve salgın hastalıklar nedeniyle oldukça azdı. Erkek nüfusu Kömür Havzası için çalışan nüfus demektir. Yukarıda 1923 ile 1932 yılları arasında Zonguldak ve kazalarındaki nüfusun gösterildiği grafiğe baktığımızda yıldan yıla nüfusun arttığını görmekteyiz. Bunun en önemli nedeni Zonguldak'ın Türkiye'nin sayılı sanayi şehirlerinden biri olmasından dolayı yoğun bir iş göçü almaktaydı. Lozan Barış Konferansı'nda 30 Ocak 1923 tarihinde "Türk ve Rum Nüfus Mübadelesine Dair Sözleşme ve Protokol" imzalanmıştır. 1924 yılında nüfusta artış

görünmemesinin nedeni mübadeleden kaynaklandığını düşünmekteyiz (Namal ve Karakuzu, 2017).

1935'e geldiğimizde ise Zonguldak'ın genel nüfusu 322.108'lere kadar çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın çıkacağına sinyallerinin verildiği bu zamanlarda Türkiye savaşa katılmamasına rağmen İsmet İnönü Hükümeti aşırı tedbirler almaya başlamıştır. İş mükellefiyeti yasasıyla sadece Kömür Havzasında bulunanlara çalışma zorunluluğu getirilmemiş daha önce Kömür Havzasında çalışmış olanlar ve bu kişilerin yakınları da mükellefiyet içerisine alınmıştır. Zonguldak'ta olduğu gibi daha önce Kömür Havzasında çalışmış kişilerin yoğun olduğu Trabzon gibi bölgelere denetim için bir Mıntika Müdürlüğü oluşturulmuştur. Bunun yanı sıra 1937'deki mezhep olayları nedeniyle sürgün edilenler, cezaevi mahkumları, Zonguldak doğumlu olup askerlik yapmakta olanların hepsi Mükellefiyete tabi tutulmuştur. 1940 yılında Zonguldak'ın nüfusu 349.783'lere kadar çıkmıştır (Kalyoncu, 2005).

2.4.7.1.4. Sağlık koşulları

Kömür bulunmadan evvel Zonguldak ve çevresinde herhangi bir sağlık kurumu bulunmamaktaydı (Duran, 2015). Halk bitkisel yöntemleri kullanarak tedavi olmaya çalışmaktaydı. Doğum ve ölümlerle ilgili elimizde net bir bilgi bulunmadığından insanların yaşam süreleri hakkında bilgi bulunmamaktadır (Öğreten ve Şahin, 2016). 1920'ler de Zonguldak'ta maden amelelerinde görülen akciğer iltihabı dışında halkta bulunan yaygın hastalıklar: frengi, sıtma, verem ve akıl sinir hastalıklar; çocuklarda ise bağırsak hastalıkları, tenya, yaz-kış nezle, çeşitli iltihaplar, köylerde sıtma, uyuz ile cilt hastalıkları görülmekteydi (Cemal, 1922).

Madencilerin çalışma ortamları yeterli teknik donanımla düzenlenmediğinden ve herhangi mesleki bilgi verilmediğinden maden ocaklarında yüzlerce kazanın gerçekleşmesine neden olmuştur. Uzunca bir süre Kömür Havzasında kazalarda müdahale edecek doktor, eczacı veya hastane bulunmamaktaydı. Gerçekleşen iş kazalarında ağır yaralı kimseler katır sırtlarına yüklenerek köylerine gönderilmekteydi.

Ölen veya yaralı işçilere herhangi bir tazminat verilmemektedir. Ölenlerin köyleri yakınsa köylerine taşınabilirken köyleri uzak olanları taşımak zor olacağından en yakın mezarlığa nakledilmektedir. Ölen kişilere sahip çıkılmadığında “kimsesizler” veya “garipler” mezarlıklarına gömülmektedir (Çatma, 2006).

1900’lerde Kömür Havzasında maden işçisi olan Ethem Çavuş o dönem madende çalışmanın zorluğu ve tehlikesiyle ilgili şu bilgileri vermiştir:

“Saç dibinde arabacı olarak çalışıyordum. Bu iş paydosunda ocak dışında uşaklarla güreşirken bir kazmacı yedeğinin sırtını yere getirtmişim. Bu, çavuşun gözünden kaçmamış, Yaşımın küçüklüğüne rağmen araba sürücülüğü gibi ağır bir işe terfi ettirdi beni. Grizu patladığı zaman, sac dibinde araba manevrasında çalışıyordum. Havza tarihindeki sayılı kazalardan birisi olan bu afetten kurtuluşum işte bu sayede mümkün oldu. İşin ilerlemiş bir saatinde müthiş bir patlama oldu. Ocak titredi, sarsıldı. Belimin ortasına yediğim bir tekme ile kendimi duvar dibindeki su arkının içinde yüzüstü yatarken, sırtım kavrulur gibi oldu. Tam grizu patladığı sırada amcam arkamdan geçiyormuş. Lambası sönmüş, onu yaktırmaya gidiyormuş. Kütleme ile birlikte bütün ocağı grizu alevinin yalayıp geçeceğini bildiği için, beni bir tekmede su arkına yuvarlamış, kendi de peşimden arka yatmış, Sırtımda duyduğum sızı, alevin yolaçtığı yanıklar... Alev, gömleğimın sırt kısmını kül haline getirmişti. Ama, ciddi bir yanığım yoktu.

Ocak stop etti. Maden kuyularında çalışanlar göçük açmanın ne demek olduğunu iyi bilir. On kürek atıyorsunuz, yüz kürek iniyor tepeden ! Göçükler açıldıkça, grizunun yarattığı büyük yıkımın tüyler ürperten manzaraları ile karşılaşılırdık. Ulaştığımız cesetlerin hepsi simsiyahtı. Cesetlerin yüzleri tanınmıyordu, kömür tozuyla sıvanmış birer kanlı et parçası gibiydi. Şirket, ölenlerin ailelerine altmış yedi para olsun ödemedi! O zamanlar ocaklarda yararlananlara, ölenlerin yakınlarına tazminat verilmezdi. Dilaver Paşa Nizamnamesinde sadece tedavi bölümü vardı, ama o da uygulanmazdı. Ocağın hastanesi ve doktoru olmadığından, yanık ve yaralı ameleler, birer katır sırtına sarılıp köylerine gönderildiler.” (Akt. Çıladır 2014, 26-28)

Kömür tozu veya gaz tozu patlaması, taşıma sırasındaki kazalar, yangın, patlama, boğulma gibi nedenlerle birçok işçi yaşamını yitirmiştir. Ölümün en büyük sebebi ise göçüklerdir (Quataert, 2009). Kömür ocakları daha derinlere indikçe metan gazı daha yoğun hale gelmiş ve daha çok kişinin ölmesine neden olan grizu patlamaları gerçekleşmeye başlamıştır. Osmanlı zamanında maden işçileri için bazı düzenlemeler getirilmeye çalışılmıştır. Dilaver Paşa Nizamnamesinde işçilerin sağlık koşullarıyla ilgili bazı düzenlemeler getirtilerek maden ocağı sahiplerine ücretsiz olarak tedavi

görebilmesi için doktor bulundurması şart koşulmuştur (Güven, 2015). Gene 1869 tarihinde çıkartılan Maden Nizamnamesi ile madenlerde zorunlu çalışma usulünün kaldırılması, maden işletmecilerinin maden ocaklarında doktor ve ilaç bulundurmaları gibi düzenlemeler getirilmiştir (Yurtoğlu, 2019). Osmanlı Devleti'nde 8 Nisan 1906 tarihinde işçilerin çalışma koşullarının düzenlenmesi için bir maden mühendisinin görevlendirilmesi, sağlık ve işçi tazminatlarıyla ilgili düzenlemeler getirilmek istenmiş fakat saray entrikaları ve şahsi menfaatler nedeniyle uygulamaya konulamamıştır (İleri, 2009).

Madenci sadece maden kazalarıyla uğraşmakla kalmıyor maden de çalışmanın sağlığına verdiği zararlarla da yaşam mücadelesi vermek zorundaydı. Madencilerde görülen meslek hastalıkları: fiziksel bağırsak enfeksiyonu ve akciğer hastalıkları Ankilostom (madenci kansızlığı), silikozdur (akciğer hastalığı), nistağmüs(Göz titremi), profilaksi (Önkoruma, Önleme) ve antrakozdur (Akciğer kömürlenimi) (Özgen, 1944). Madende çalışan işçiler oldukça zor koşullarda çalışmaktadır. İşçi alımı sırasında bu zor koşullara dayanıklılık gösterecek kişilerin seçilebilmesi için sıkı bir sağlık kontrolünden geçilirdi. Fakat işçi açığı nedeniyle 16 yaş üstü sağlıklı olan herkes sorgusuz sualsiz ocakta çalışmak zorunda bırakılmıştır (Kara, 2016). Uzunca bir süre kalmak zorunda kaldıkları yatakları olmadığı için ağaç diplerine kıvrılarak yatarken; banyo gibi özel ihtiyaçlarını gidermek için barakalar olmadığından iş yerinde çalışırken giydikleri elbiselerle tekrar köylerine dönmek zorundaydılar. Bu hijyensiz ortam madencilik dışında diğer hastalıklara da açık hale gelmekteydi (Bildik, 1950).

Özel bakım gereken bu meslek grubu çalışanlarını, Kömür Havzasındaki yetersiz beslenme, hijyensiz ortamlar çeşitli hastalıklara açık hale getirmiştir . Üstelik dar maden ocaklarına girebildikleri için çok az paralara çocuklar da çalıştırılmıştır. Dilaver Paşa Nizamnamesinde getirilen madende çalışmak için 13-50 yaş aralığında olunması zorunluluğu henüz vücut yapısı tam gelişmemiş 13 yaşın altındaki çocukların çalıştırıldığıdır. Bu çocukların büyük çoğunluğu ya maden kazalarında ölmüş ya da madenin verdiği yıpranma nedeniyle ömürleri kısa sürmüştür (Kara, 2011).

Sağlık alanında verilen önemin ilk adımı 1921 yılında 151 sayılı “Ereğli Havza-i Fahmiye Maden Amelenin Hukukuna Müteallik Kanun”un kabul edilmesiyle gerçekleşmiştir (Talas, 1992). 151 sayılı yasa ile Kömür Havzasında maden işçilerini ücretsiz tedavi olabilmeleri için hastane, tıbbi görevlendirme ve eczane bulundurma zorunluluğu getirilmiştir (Ayoğlu, 2008). Maden de 18 yaşından küçük çocukların çalışması yasaklanmıştır (Talas, 1992). Daha sonrasında 22 Temmuz 1923 yılında 151 sayılı Amele kanununun dördüncü maddesine dayanarak “Amele Birliği İhtiyat ve Teavün Sandığı” teşkilatı kurulmuştur. Sosyal ve yardımlaşma derneği olan Amele Birliği ölen işçi ailelerine cenaze masraflarını karşılama, iş yapamaz durumda olan işçilere, maaşlarını alamama durumlarında borç para verme, sağlık, doğum gibi çeşitli konularda yardımlarda bulunmaktaydı. İşçilerden üyelik için sadece maaşlarından %1 kesinti yapılmaktaydı. 16 Kasım 1932’de ilk olarak Zonguldak merkez de “Amele Birliği Polikliniği” sonrasında Kilimli, Kozlu, Kandilli başta olmak birçok poliklinik açılmıştır (Ayoğlu, 2008).

Kömür Havzasında gelen gemilere yeterli olacak kadar liman genişliği yoktu. Bu nedenle kömür almak için gelen büyük gemiler limana uzak yerlere gemilerini demirlerlerdi. Bu durum Kömür Havzasında yeni bir iş koluna neden olmuştu: Mavnacılık. Limandan aldıkları kömürü güvertesiz teknelerle büyük gemilere taşıyan kişilere mavnacı denirdi. Amasra’dan Ereğli’ye kadar Zonguldak’ın bütün kıyı şeridinde mavnacılık yapılmaktaydı. Mavnalarda çalışan işçiler kahyalar tarafından idare edilmekteydi. Kahyalar, mavnalarda çalışan işçilere istedikleri gibi yönetebilmekteydi. 1924 yılında Hükümet, deniz işçilerinin haklarını korumak amacıyla kahya teşkilatına son vererek “Havza-i Fahmiyye Deniz İşçileri Derneği’ni kurmuştur (Çıladır, 1977). Dernekle birlikte artık mavna işçileri hiçbir aracı olmadan peşin olarak paralarını alabilmekte, hem kendileri hem aileleri ücretsiz olarak tedavi olabilmekte bununla birlikte ilaçlarını ücretsiz olarak alabilmekte, herhangi bir iş kazası durumunda da gereken yapılmaktaydı (Güven, 2015).

Yabancı devletler ülkemizi sadece dışardan yıkmaya çalışmamışlar; içeriden de sağlık ve eğitim çatısı altında misyonerlik çalışmalarıyla birlik ve beraberliği bozmayı hedeflemişlerdir. Zonguldak’ta da sözde madencilere yardım etmek amacıyla

misyonerlere ait bir hastane bulunmaktaydı. Clarie Sheridan “Sade Türk Kahvesi” adlı kitabında bu hastaneyle ilgili şu bilgileri vermiştir:

“Zonguldak’ta ayrıca, maden işçilerinin ve yöneticilerinin faydalanması için rahibelerin işlettiği bir hastane vardı. Türk doktorlar bile hastanenin böyle pırıl pırıl olmasından etkileniyorlardı. Okuldaki koşulların aynısı burası için de geçerliydi. Duvarlara bir tane bir dini amblem asılamıyordu. Görüp görebileceğiniz tek sembol, bembeyaz kıyafetler giyen bu Fransiskan kilisesi rahibelerinin göğüslerine iliştirilmiş haçlardı. Rahibelerden biri öylesine genç ve güzeldi ki; sanki Mucize’den fırlamış gibi gözüküyordu. İş kazası geçirenlerin koğuşunda çalışıyordu. Bu koğuşta, hayatlarında ilk kez beyaz çarşaf lar üzerine uzanmış, yüzlerinden mutlu oldukları anlaşılan, beş altı tane Anadolu lu madenci yatıyordu; aralarında dolaşan genç rahibe ise beyaz bir zambağı andırıyordu. Işık geçirmeyen simsiyah çarşaf ların arkasına saklanmış Türk kadınları ile beyaz örtüleriyle ne kadar özverili oldukları yüzlerinden okunan bu rahibeler arasında tam bir tezat vardı. Hıristiyanlık propagandası bundan daha incelikli yapılamazdı” (Sheridan 2004, 105)

20. yüzyılda yaşanan savaşlar bunun sonucunda gerçekleşen ekonomik problemler insanların büyük çoğunluğunun yokluk, perişanlık ve sağlıksız koşullar içerisinde yaşamasına neden olmuştur. Tabi ki bu şartlar, ölümcül salgın hastalıkların ortaya çıkmasına ve yayılma imkanı bulmasına neden olmuştur. Elde net veriler bulunmamasına rağmen insanların büyük çoğunluğunun cephelerden daha çok salgın hastalıklar nedeniyle öldükleri güçlü bir varsayımdır. Osmanlı Devleti salgın hastalıkları önlemek için 1840’lı yıllardan itibaren ölümcül salgın hastalığın yaygın olarak bulunduğu bölgelere sağlık memurları göndererek o bölgeleri karantina altına aldirtmiştir (Duran, 2015). Milli Mücadele Döneminde bile halkı bilinçlendirmek için gazete, dergi, afiş, broşür gibi iletişim araçları dağıtılmıştır (Temel, 1998).

Zonguldak’ta da görülen üç ölümcül salgın hastalık, büyük kayıpların yaşanmasına neden olmuştur. Bunlardan ilki cinsel yolla bulaşan Frengi hastalığıdır. Zonguldak’a çalışmak için gelen yoğun erkek nüfusuyla birlikte fuhuşta artmıştır. Osmanlı Döneminde ciddi bir sağlık sorunu olarak ortaya çıkan bu hastalığın ortadan kaldırılması için 1882 yılında Alman Dermatolog Prof. Dr. Ernest Von Düring, Kastamonu ve çevresindeki frengi hastalığıyla ilgili inceleme yapması için görevlendirilmiştir (Cemal, 1922). Düring’in tavsiyesi üzerine 1893’den itibaren Bolu, Düzce ve Bartın’da “Frengi Hastanesi” açılmıştır (Yıldırım, 1985). 18 Ekim 1915

senesinde Frengi hastalığını önleyebilmek için “Emran-ı Zühreviye’nin Men-i Sirayeti” Nizamnamesini çıkartılarak; zabıtalarla fuhuş önlemeye çalışılmıştır (Özkaya, 2016). Ereğli ikmal liman statüsündeydi. Balkanlardan gelen göçmenler ve yaralı askerlerin sığındığı bir liman olmuştu. Hilal-i Ahmer Cemiyeti’nin desteğiyle savaşta yaralanan askerler, herhangi bir hastalık taşımasına bakılmaksızın Ereğli’ye gelmekte ve tedavi olmaktaydı. Hilal-i Ahmer Cemiyeti frengiyle mücadele konusunda gerekli tıbbi malzemenin sağlanması, halkı bilinçlendirmek adına gerekli olan broşür, afiş vb. yayınları dağıtmış ve 129.523 kişiyi muayene ettirmiştir (Karakuzu ve Namal, 2017).

1910’larda Zonguldak’ta başka bir ölümcül hastalık olan “Kolera” baş göstermeye başlamıştır. Zonguldak limanında kömür yüklemek için gelen bazı kolera hastası Kürt hamallardan yayıldığı iddia edilmiştir. Sağlık memurları hastalığı taşıyan hamallarla ilgili tedbir alınması gerektiğini belirterek hastalığa yakalanmamış işçiler için limanın üst tarafında sağlığa uygun barakalar inşa ettirmiştir. Baraka sayısı yeterli gelmeyince işçilerin bazıları kendi barakalarını kendileri yapmışlardır. Kolera hastalığı su gibi altyapı faaliyetlerinin henüz oluşmadığı Zonguldak’ta yayılması kolay bir hastalıktı (Genç, 2007). Ayrıca rahatça Zonguldak’a gemilerini sokabilen yabancı gemiler, kolera gibi ölümcül hastalıkları taşıyabilmekteydi. Devletler arasındaki çatışmalar her zaman silahlı mücadele şeklinde olmamakta Rusya’nın Paky vapuruyla Zonguldak’a kolera hastası kişileri taşıması gibi sinsice de yapılabilmekteydi. 1920’lerde koleradan dolayı ölümler artınca üç ay süreyle ihracat durdurulmak zorunda kalınmıştır (Cemal, 1922).

Savaşla birlikte yaşanan yoksulluk, sağlık konusunda teçhizat eksikliği, suyun yetersiz olmasından kaynaklanan hijyensiz ortam, sağlıksız ortamlarda artan bit gibi böcekler diğer bir ölümcül salgın hastalık olan veremin yayılmasına neden olmuştur. Bu saydığımız sağlıksız koşullar Kömür Havzasında da bulunması nedeniyle üçüncü ölümcül salgın hastalık olan veremin ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur. Kömür Havzasında 1921’den itibaren yapılan iyileştirme çalışmaları veremi oldukça azaltsa da 1940’daki II. Mükellefiyet Dönemiyle ortaya çıkan sağlıksız koşullar veremin tekrar yoğun bir şekilde ortaya çıkmasına neden olmuştur. 1950’lere kadar Zonguldak’ta ölümcül bir hastalık olan verem “Kelebeğin Rüyası” filminde de anlatıldığı gibi

Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur gibi değerli insanların ölümüne de neden olmuştur (Yalçın, 2008).

Cumhuriyet'in ilanıyla sağlık konusunda özel bir önem verilmiştir. 1923 yılında Zonguldak, Devrek, Ereğli, Çaycuma, Alaplı başta olmak Zonguldak'ın birçok yerinde devlet hastanesi açılmıştır. 1929 yılında Zonguldak Sağlık Müdürlüğü ve Hükümet Tabipliği açılarak sağlık sektörü sistemli hale getirilmiştir. 1950'lere kadar Zonguldak'ta 1 Kadın Doğum Hastanesi, 2 Ana-Çocuk Sağlığı ve Aile Planlama Merkezi, 2 Verem Savaş Dispanseri, 253 Sağlık Evi, 1 Halk Sağlığı Laboratuvarı, 62 Sağlık Ocağı, 1 Frengi ve Lepra Dispanseri, 2 Verem Savaş Dispanseri, 1 Sıtma Savaş Merkezi, 1 Sahil Sağlık Denetleme Merkezi ve 1 Sağlık Meslek Lisesi hizmete sunulmuştur (Kalyoncu, 2005).

1946 yılında Amele Birliği Hastanesi açılmış ve 1948 yılında işçilerin sağlık masraflarının %20'si Amele Birliği İhtiyat ve Teavün Sandığı tarafından karşılanmak şartıyla Ereğli Kömür İşletmelerine bırakılmıştır. Amele Birliği Hastanesinin tasarımını Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni de tasarlayan Mimar Kemalettin Bey yapmıştır. Zonguldak'ın en yüksek tepelerinden biri olan Soğuksu Tepesine inşa edilen bu hastane günümüzde halen daha Sosyal Sigortalar Kurumu Göğüs Hastalıkları Hastanesi olarak hizmet vermektedir (Tan, 2015; Köse, 2012).

2.4.7.1.5. Eğitim faaliyetleri

Osmanlı Devleti zamanında İlköğretim Kurumları Mekteb-i Sıbyan ve Dar'ül Huffaz olarak ayrılıyordu. Mekteb-i Sıbyan da 5-12 yaş aralığında kız ve erkek öğrencilere okuma-yazma, dini dersler ve dört işlem gibi günlük yaşamda kullanabileceği bilgiler verirdi. Öğretim sabah erkenden başlar, öğle namazına kadar devam eder, biraz ara verildikten sonra tekrar başlanır, ikindi namazı vakti gelince de bitirilirdi. Zonguldak ve çevresinde de geçerli olan eğitim sistemi buydu. Eğitim konusunda ilerleme Tanzimat Fermanıyla birlikte daha çok artmıştır. Yabancılarla birçok konu da olduğu gibi eğitim sisteminde de rahat hareket etmelerine imkan

tanınmıştır. Sadece kiliseyle sınırlı olmayan Batı tarzı okullar açılmıştır. Bu okullar da Müslüman öğrencilerde okuyabilmekteydi (Benlisoy, 2000). Bu okulların kalitesinin iyi olmasından Müslümanlar da çocuklarını buralara gönderebilmekteydi.

1883 yılında Ereğli’de 75, Çaycuma’da 87, Bartın’da 104 ve Devrek’te 34 öğrenci ilkokula gitmekteydi. Çaycuma ve Devrek’te 1888’de toplamda 177 öğrencinin gittiği birer ortaokul bulunmaktaydı (Kalyoncu, 2005). 1894 tarihinde Ereğli’de 16 öğrencinin bulunduğu bir medrese kaydı bulunmaktadır. Kız öğrencilerinin eğitimi daha çok ilkokulla sınırlı olduğundan belirtilen bu sayının erkek öğrenciden ibaret olduğu düşünülmektedir (Duran, 2015).

Kömür Havzasına gerçekleşen yoğun yabancı göçüyle birlikte eğitim alanında şehirde bazı değişiklikler meydana gelmeye başlamıştır.1900’lerde Zonguldak’ta toplam 30 müslüman öğrencinin gittiği bir ilkokul bulunurken; 20 Rum (Ortodoks) öğrencinin ve 25 Fransız erkek öğrencinin öğrenim gördüğü gayrimüslimlere ait iki ilkokul bulunmaktadır (Kalyoncu, 2005). Clarie Sheridan 1925 yılında Zonguldak’ta bulunan yabancı okullarla ilgili “Sade Türk Kahvesi” adlı kitabında şöyle ifade etmiştir:

“Hıristiyanlıkla ilgili pek çok şeyin harabeye çevrildiği bir ülkede, bir manastır okulunu görmek beni çok şaşırtmıştı. Şirket, çalışanların çocuklarını yollayabilmesi için okula parasal destek sağlıyordu; ama yarı-özel bir okul olmasına rağmen yine de resmi denetime tabi olmak zorundaydı. Müdürün özel odası hariç, hiçbir yerde haç, çarmıh figürü, dinsel içerikli bir resim veya herhangi bir Hıristiyanlık sembolünün asılmasına izin verilmiyordu. Dini okulların ancak ve ancak bu koşullar altında eğitim vermesine müsaade ediliyordu. Ama Hıristiyanlık sembollerinden böylesine uzak durmak isteyen Türkler, dini okulların sunduğu eğitimden faydalanmak konusunda oldukça atak davranıyorlardı. Valilerin bile kızlarını rahibeler tarafından eğitilmek üzere bu okullara yollanmıştı” (Sheridan 2004, 105).

Mustafa Kemal Atatürk, Sakarya Savaşı devam ettiği sırada 16 Temmuz 1921 Birinci Maarif Kongresinde milli bağımsızlık için milli eğitimin şart olduğunu gerektiğini belirterek eğitim konusunda hassasiyetini göstermiştir. Eğitime verilen önemin yansımaları 10 Eylül 1921’de kabul edilen 151 sayılı “Ereğli Havza-i Fahmiye Amele Kanununda da görmektediriz. Amele Kanununun 13. maddesine göre maden meslek

içi eğitimi zorunlu tutarak okul inşa etmeleri ve öğretmen bulundurmaları zorunlu hale getirilmeye çalışılmıştır (Zaman, 2013).

Devletin her yanında olduğu gibi Zonguldak'ta da eğitim seviyesi oldukça düşüktü. Cumhuriyet ilan edilmeden evvel Zonguldak, Ereğli, Bartın ve Devrek'te sadece erkek öğrencilerin gittiği birer okul var iken, kasaba ve köyler de 32'si erkek ve 8'i kız toplam da 42 okul ; Ereğli'de 2, Bartın'da 3, Devrek'te de iki medrese bulunmaktaydı (Cemal, 1922). 1923-1927 yılları arasında Zonguldak'ta 20 ilkokul ve 1 ortaokul açılırken erkek öğrenci sayısı 6.118'e kız öğrenci sayısı 1.136 çıkmıştır. 1933 yılında ise erkek öğrenci sayısı iki katına çıkarak 11.657'ye ulaşırken kız öğrencilerin sayısı çok fazla değişmeyerek sadece 1933'e kadar çıkmıştır (Kalyoncu, 2005).

1938 yılında Zonguldak'ta Mehmet Çelikel Lisesi kuruluncaya kadar ilkokuldan sonra eğitimine devam etmek isteyenler genellikle başka illere giderek eğitimini tamamlamak zorundaydı (Kalyoncu, 2005). Zonguldak için büyük bir öneme sahip, kuruluşunda büyük rol oynayan Zonguldak Milli Eğitim müdürü olan Ahmet Talat Çelikel Lisesinin kuruluş sürecini şöyle aktarmıştır:

“Zonguldak Bolu livasından henüz ayrılmış küçük bir kasaba idi. Evvelce Ruslar tarafından bombardıman edildiği için ne hükümet konağı ne mekteb vardı. Kafi miktarda sırası bile bulunmayan bu handan dönme mektep de bir odayı (maarif müdürlüğü) işgal ettim. Bir ayağı çarpık bir masa ile kaba hasırlı köy kahvelerinde ki iskemlelerden bir iskemle bu resmi makamın yegane eşyasını teşkil ediyordu.

Erkek mektebi mekteb diyecek bir halde değildi. Muallimleri de noksandı bu yüzden zenginler çocuklarını Fransız papazlarının idaresinde ki mektebe gönderiyorlardı. Bunun önüne geçmek lazımdı. ondan fazla muallim mektebi mezunu ile , sekiz kadar kız muallim mektebi mezununu Zonguldak, Bartın ve Ereğli' ye tayin ettim . Merkez numune mektebinde bir canlılık başladı. Bugünden itibaren Fransız mektebindeki çocuklar bizim mektebe başladılar ve papaz telkininden kurtuldular.

Parasızlık fazla bir şey yapmağa imkan bırakmıyordu. Bir gün başmuallim Muhsin efendiyle çare düşünürken hayırseverlere başvurmağa karar verdik. Verdik ama dilenci gibi para istemek bana ağır geliyordu. Hem istersek nasıl karşılanacaktık. Bunları görüşerek

Çakaloğlu Mehmet efendinin mağazası önüne gelmiştik. Daveti üzerine kahvesini içtik. O alışverişiyle meşgulken biz yine planlar kuruyorduk. Biraz sonra ben ayrılarak Maksut Beyin yazıhanesinde Tahir Karaoğuz' u görmeye gittim. Hemen oturmuştum ki Muhsin gülererek geldi. Mehmet Efendinin ne istersek yapmağa para yardımında bulunmağa hazır olduğunu bildirdi. Mehmet Efendi bugünün parasıyla 120 bin lira değerinde olan liseyi yaptırarak maarife hediye etmiştir. Haklı olarak bu binaya Mehmet Çelikel lisesi adı verilmiştir.” (Yıldırım, 2015).

Mehmet Çelikel Lisesi 5 Ekim 1938’de öğrenime açılmıştır. Zonguldak’ın tek lisesi olması nedeniyle diğer ilçelerden okumak isteyenlerinde yararlanması için okulun yanında “Öğrenci Yattıevi” yapılmıştır. 1940 ve 1950’li yıllarda bu lise Türkiye’nin sayılı liselerinden biri haline gelmiştir. Eğitim faaliyetlerinin artmasıyla Zonguldak’a aynı zamanda yazar, şair olan öğretmenlerin gelmesiyle kültürel aktivitelerin de artmasına neden olmuştur.

2.4.7.1.5.1. Zonguldak Yüksek Maden Mühendisi Mektebi

Osmanlı Devleti son zamanlarında Almanya ve Fransa’daki yeni sistemleri görerek öğrenim görmeleri için öğrenciler göndermiştir. Bu giden öğrencilerin bir kısmı Zonguldak Yüksek Maden Mühendisi Mektebi açıldığında eğitim kadrosunu oluşturmuştur Osmanlı Devleti Kömür Havzasının işletilmeye başlandığı sıralarda ihtiyaç duyulan deneyimli maden mühendisi, tekniker, usta ve ameleleri başlarda Avusturya, İngiltere, Almanya ve Fransa’dan getirtilmiştir. (Kalyoncu, 2005).

Belçika’da bulunan “Ecole des Mines”den esinlenerek Zonguldak’ın Yayla semtinde iki katlı mütevazı Zonguldak Yüksek Maden Mühendisi Mektebi inşa edilmiştir. Maden işletmeciliği konusunda teorik ve pratik bilgi sahibi mühendisler yetiştirmek amaçlanmıştır. Dört yıllık olan bu okul parasız ve yatılıydı (Dölen, 2006; Kalyoncu, 2005).

Belçika’da Liege Üniversitesinden üstün başarı derecesiyle elektrik yüksek mühendisi olarak mezun olan Mehmet Refik Fenmen 1925 yılında Zonguldak Yüksek Maden Mühendisliği Mektebinin ilk müdürü olarak atanmıştır. Mehmet Refik

Fenmen engin tecrübeleri ve bilgi birikimiyle Zonguldak Yüksek Maadin Mühendisliğini her açıdan modern bir yüksek okul haline getirmeye çalışmıştır. Akademik kadro açığını tamamlamak için yurtdışında öğretimini tamamlayan maden mühendisleri kadroya alırken Petrofi, Şimendifer... gibi meslek dersleri için Belçika'dan dört öğretmen ve bir de Fransızca dersi için İsviçre'den 1 Profesör getirterek kadroya katmıştır (Dölen, 2006; Zaman, 2006).

Zonguldak Yüksek Maadin Mühendisliği Fakültesi'nin son dönem mezunlarından Prof. Dr. Necdet Egeran, Mehmet Refik Fenmen'in öğrencilerin eğitimleri konusuna ne kadar itina gösterdiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Yemekhanede herkesle beraber yemek yerdı. Maksudı, her defa başka masada oturup, kendisiyle beraber oturanlara masada nasıl oturulacağını, nasıl yemek yeneceğini, hatta nasıl çiğneneceğini, fark ettirmeden göstererek öğretmektı. Yemek zamanları batı müziğine ait. Müziğin hoş taraflarını da kendisi anlatırdı.” (Akt. Dölen 2006, 27)

Öğrencilerin spor aktivitelerine de gereken önemi verilerek tenis, voleybol, futbol gibi alanlarda da başarı kazanmaları sağlanırdı. Öğrencilerin ilgisinden dolayı futbola daha fazla ağırlık verilmiştir. 1925 yılında Maadin Mühendisliği Mektebi içerisinde “Karaelmas” takımı bile kurulmuştur (Zaman, 2013).

Bu önemli kuruluş dünyada baş gösteren 1929 yılı Ekonomik Buhranı mazeret edilerek yeterli sayıda maden mühendisinin yetiştirildiği ve daha fazlasının işsiz kalacağı gerekçesiyle 1930-1931 yılı son mezunlarına verildikten sonra tekrar devam ettirileceği vaat ettirilerek kapatılmıştır. Kapatılma kararı o kadar ani alınmıştır ki henüz mezun olmayan 37 öğrenci İstanbul'daki yüksekokullara nakledilerek eğitimlerini tamamlamaları sağlanmıştır. 1931 yılına kadar toplam 70 maden mühendisi yetiştirmiştir (İleri, 2009). Enstitünün kapatılmasının yanlış bir karar olduğunu 1938 yılına geldiğimizde Kömür Havzasında çalışan 56 maden mühendisin içerisinde sadece 19'unun Türk mühendis olmasından ortaya konmaktadır. 1931'de Yüksek Maadin Mühendisi Mektebi kapatılmasıyla yerine “Maden Topografı, Başçavuş” gibi teknik elemanları yetiştirmek amacıyla iki yıllık meslek okulu olan “Maden Meslek Mektebi” açılmıştır. 19 Ağustos 1934 tarihinde kapatılan Zonguldak

Yüksek Mühendis Mektebinde bulunan fizik aletleri Yüksek Ziraat Enstitüsü'ne verilmiştir (Dölen, 2006). 1937 tarihinde 3 yıllık teknisyen bölümü “Maden Meslek Mektebi” açılmıştır (Kalyoncu, 2005).

Sanayide planlı döneme geçilerek, jeoloji ve madencilik metotlarıyla sistemli olarak araştırılması ve işletilmesi maksadıyla 14 Haziran 1935 tarih ve 2804 sayılı Kanun'la Maden Tetkik Arama Enstitüsü tesis edilmiştir. Maden Tetkik Arama Enstitüsü, 1937 yılında Zonguldak'ta parasız ve yatılı Maden Çavuş Tatbikat Kursu açmıştır. 42 kişinin mezun olduğu bu kurs da öğrencilere her ay 4 lira harçlık ve okul üniforması, ayakkabı, pijama, çorap, mendil gibi kıyafetler verilmiştir (Yurtoğlu, 2019).

2.4.7.1.6. Yerli halkın geçim kaynakları

Anadolu Selçuklu Devleti'nden itibaren Anadolu topraklarında yaşayan, şehir halkından ayrı olarak genel üretici sınıf yani köylüler genellikle tarım ve hayvancılık uğraşmışlardır (Halaçoğlu, 1996). 20.yüzyılda Avrupa'da modern tarıma geçilirken Osmanlı topraklarında halen daha tarım geleneksel yöntemlerle yapılmaya devam edilmekteydi. Balkan, I.Dünya Savaşı gibi üst üste gerçekleşen muharebeler ekilebilir arazilerin tahrip olmasına neden olmuştur (Maden, 2012). Dağlık olması nedeniyle modern tarım aletleri kullanılması uygun değildir Zonguldak ve çevresinde tarım arazilerin tahribatı savaş nedeniyle değil ruhsatsız yapılan maden ocağı açan kişiler tarafından olmuştur. Ülke genelinde de olduğu gibi Zonguldak ve çevresinde de genel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktı. Ekimlerin olduğu şubat ayından itibaren don olayı çok fazla olmadığından sebze ve meyve yetiştiriciliğine uygundur (Donald 2009).

Eski yöntemler kullanılarak yapılan tarımda karasal iklime uygun her çeşit tahıl ürün elde edilmektedir: Buğday, arpa ve çavdar ve yulaf, kabluca (buğday arasında biten, yulafa benzeyen bir tahıl türü) mısır, kereken (bir buğday türü), fasulye, nohut, mercimek, tütün, kendir, kenevir, patates ekilmektedir (Duran, 2015). Ereğli, Bartın,

Devrek'te sulama olanağının daha fazla olmasından dolayı Zonguldak'ın diğer bölgelerinden çok daha fazla ürün elde edilmekteydi. (Cemal, 1922).

Tablo 2.3. 1920'lerde Zonguldak ve çevresinde yoğun olarak bulunan ağaç türleri (Cemal 1922, 10-11).

Merkez ve ilçeleri	Çam	Kök nar	Kayın- Gür gen	Meşe	Diğer Ağaçlar
Zonguldak	%20	%3	%25	%25	%7
Ereğli	%5	%5	%45	%25	%20
Bartın	%15	%8	%35	%30	%12
Devrek	%20	%30	%20	%20	%1

Zonguldak ve çevresi suya dayanıklı kestane, gürgen, ardıç, ceviz ve porsuk gibi ağaçlar bakımından oldukça zengin bir orman bölgesiydi (Duran, 2015). Ayrıca dere, çay, akarsu gibi su yolları olması nedeniyle odun ticaretinin Zonguldak çevresinde en fazla yapıldığı yerlerdi (Çatma, 2006). 18.yüzyılda itibaren Devrek, Ereğli, Alaplı, Bartın “hatap (odun) iskelesi” yükümlülüğüne bağlanarak; Osmanlı Devleti'nin odun ve kereste ihtiyacını karşılamıştır (Kalyoncu, 2005).

1889 yılında Şemsettin Bey'in Kamusu'l-Alam adlı ilk Türkçe ansiklopedisinde Zonguldak ve çevresinde ormancılık faaliyetleriyle ilgili şunları öğrenmekteyiz:

“Anadolu'nun ve belki bütün Osmanlı memleketlerinin en zengin yeri olup, çoğu dağları güzel ormanlarla çevrilidir. Ormanlar meşe, çam, köknar, kavak, gürgen, kayın, karaağaç ve sair ağaçlardan oluşmaktadır. Bu ormanlardan vilayet dahilinde temin edilen kereste ve odun kat olunduktan sonra, nakledilmesi müsait olan cihetlerden ve genellikle Fiyos nehrinin etrafında bulunan yerlerden Karadeniz iskelelerine hayli kereste indirilir. Su ile çevrilir birçok hızarları dahi vardır. Madenleri çok olmak iktiza ederse de, ihraç olunanlar pek azdır.” (Akt. Maden 2016, 37)

1840 yılında gene Devrek, Yenice ve Zonguldak köylüsü ormanda zorunlu çalışmaya tabi tutulmuştur. Bartın, Devrek, Safranbolu ve Ereğli'den elde edilen şimşir, kestane, ihlamur ve meşe tomrukları her yıl düzenli 80 gemi doldurularak Zonguldak'ın Tahta İskelesi'nde tersaneye bağlı subay ve erlerin gözetiminde İstanbul'a

gönderilmekteydi. Sadece tomruk, odun, kereste değil desenli çeyiz sandıkları, ev kapıları, raflar, gömme dolaplar, kaşık, hamur teknesi, oklava, sergen gibi araç gereçler sipariş üzerine satılmaktaydı (Köse, 2012; Kalyoncu, 2005). 19. Yüzyılda satışları arttırmak için İstanbul'dan deneyimli marangozlar Alaplı'ya getirtirilmesiyle satışlar artmıştır (Duran 2015).

XIV. yüzyılın ilk yarısında İbn Batuta, Zonguldak'ın da içinde olduğu Kastamonu ve çevresini gezmiştir. İbn-i Batuta bu yaptığı ziyaretle ilgili seyahatnamesinde şu bilgileri aktarmıştır:

“Yaşamak için pek kolaylıkları olan eşya fiyatlarının en ucuz olduğu yerler arasında da bulunmaktadır. Bu şehirde kırk gün kaldık. İki dirhem vererek besili bir koyun alıyor ve yine iki dirhemle bize yetecek kadar ekmek sağlıyor ve bu nevale bizlere tam bir gün yetiyordu. Kafitemiz on iki kişi olup, iki dirhemlik bal helvası alsak hepimiz doyuyorduk. Bir dirhemlik kestane ile ceviz aldık mı, hepimiz yesek dahi yine de artıyordu. Kışın en şiddetli günlerini geçirdiğimiz halde bir yük odunu bir dirhemle satın almak mümkün idi. Bugüne kadar dolaştığım bunca ülkede bu şehir kadar ucuzuna rast gelmemiştim.” (Akt. Parmaksızoğlu 1999, 53).

Devrek kasabasında ceviz ağacından sandık, sandalye, masa, sigara ağızlığı dışında yöreye özgü kızılçık ağacından yapılan baston imal edilmekteydi (Genç, 2006). 1839-1841 yılları arasında süren Osmanlı Mısır Savaşına asker olarak giden Devrekli marangoz ustası Ali Ziya Efendi Mısır'da İngilizler tarafından esir alınmıştır. Esareti sırasında İngilizlerden baston yapımını da öğrenmiştir. Savaş bitip Devrek'e dönünce Ali Ziya Efendi esaret sırasında öğrendiği baston yapımını geliştirerek imal etmeye başlamıştır. Sapı ceviz, gövdesi kızılçık ağacından ve uç tarafı manda boynuzundan olan bu bastonlar öyle ünlenmiştir zamanla Devrek'e mal olmuştur. 1933 yılında Zonguldak'ta Tasarruf ve Yerli Malı Haftası'nda yapılan tanıtımla Devrek bastonları ilk kez ülke genelinde de tanınmaya başlamıştır (Kalyoncu, 2005).

Orman bakımından oldukça zengin bir bölge olması yabancı hayvan çeşitliliğini de arttırmıştır. Ayı, yaban domuzu, yabancı keçi, tilki, tavşan, kurt vb. vahşi hayvanlarla birlikte iri keklik, sülün, çil keklik, dağ tavuğu, dağ horozu gibi yüzlerce kuşun yanı

sıra yöreye özgü “çavuş kuşu” ve “saksağan” gibi kuşlar da bulunmaktadır. Yörede avcılık bir geçim kaynağı olarak hobi olarak yapılabilmekteydi (Duran, 2015).

Yoğun ve karanlık sisleriyle Karadeniz’de denizcilikle geçimini sağlamak oldukça zordu. Bartın ve Ereğli dışında Zonguldak ve çevresinde insanlar denizcilikle ilgilenmemiştir (Quataert, 2009). Ereğli ve Bartın’da denizciliğin çok eski zamanlardan yapılmasının nedeni tabii ki öncelikle liman bakımından uygun olması ikincisi kavimler tarafından işgal edilmiş olmasındadır. En meşhuru Ereğli’de bulunan, Roma döneminden kalma, balıkçılar tarafından kutsal sayılan tanrıça Artemis’in heykeli bulunmaktadır. Artemis denizcileri koruduğu düşünülen bir tanrıçadır. 20. yüzyıldan sonra gelen göçle özellikle Doğu Karadeniz tarafından gelen nüfusla denizcilik Zonguldak’ta daha yaygın olarak yapılmıştır (Öztürk, 2016).

Zonguldak’ta madenciliğin başlaması kırsal yaşamı olumsuz yönde etkilemiştir. Elinde “Maden Arama Ruhsatı” olan herhangi biri kömür damarına denk gelinceye kadar istediği yeri kazıyor ve bulduğu kömür damarı ormana denk geldiyse ormanı, tarladan geçiyorsa tarlayı tahrip etmekte sakınca görmüyordu. Maden ocaklarında direk gerektiğinde istedikleri gibi ormanı tahrip edebiliyorlardı (Ayoğlu, 2008). Köylerin yakın yerlerine kurulan amele barakaları, köyün güvenli havasını bozmuştu. Bu kurnalsızlık köyde rahat rahat gezen, tarlasına, bostanına, otağına güven içinde giden köylü kadınları da tedirgin etmeye başlamıştı. Madencilik için dışardan gelen işçilere, yerli halk “muhacir” derdi. Muhacirler, köylünün elinde bulunan hayvanlarına, meyvelerine, sebzelerine bazen hiç para vermeden bazen de hiç para vermeden almak istiyorlardı (Çatma, 2006).

Dışarıdan bu kadar işçi gelmesinin bir nedeni de yerli halkın maden ocaklarında çalışmak istememesidir. Az bir paraya madencilik gibi zor koşullarda çalışmak yerli halka cazip gelmemekteydi. Köylüyü madenlerde çalışmaya mecbur bırakmak için ödemeyecekleri oranda vergiler yüklenmişti. Tarlasını, hayvanını kaybetmek istemeyen yerli halk, çoğunluğun yabancılara ait olan maden ocaklarında çalışmak zorunda kalmışlardır. Halkın düşüncesi maden de çalışarak vergi borçlarını ödemek ve köyelerine tarımcılığa geri dönmektir. Maden işçilerin para kazanmaları kadar ocak sahiplerinden

paralarını almaları da hiç kolay olmamaktaydı. Maaşlar çoğunlukla ya zamanında verilmiyor ya da taksit taksit veriliyordu (Quataert, 2009). Bu süreci yaşamış olan Ethem Çavuş, yerli halkın içerisinde bulunduğu zor durumu şöyle aktarmıştır:

“Kurci kumpanyasınının 17 nolu kuyusunda arabacıydım. Bir buçuk ay canımı dişime taktım, hiç köye gitmeden çalıştım. Çalıştım ama elime de tastamam on iki çil mecid geçti. On iki çil mecid bu! Ben fakir bir köylü ailesinin çocuğuyum. Saklamaya ne lüzum var. O zamana kadar on iki meciddiyeyi bir arada değil, bir tekini olsun görmemiştim. Artık beni ocakta kim tutar. Yallah köye... Erkek kardeşime, babama birer ağızlık; ihtiyar nineme, anama ve kızkardeşime entarilik basma, kırmızı paçalık, cıncıklı boncuklu bilezik filan aldım. Bütün bu alışveriş, iki mecid bile tutmamıştı. Köydeki damımıza vardığımda, ilkten ihtiyar ninemle karşılaştım. Ninemin iki gözü de kördü. Beni sesimden tanıdı. Sarıldım, elini öptüm, on çil mecidimi biricik, biricik avucuna saydım. Kardeşlerime hediyelerini dağıttım...

Annemle babam evde yoklardı. “Babanı köy odasına hapsedtiler, annen bıraksınlar diye yalvarmaya gitti” dediler. Hemen köy odasına koştum. İmam, muhtar, köyün ileri gelenleri, ağalar sırayla oturmuşlardı. En köşede de kara kaplı kalın defterlerini karıştıran tahsildar oturuyordu. O zamanlar, bizim gibilerin köy odasına sellemehüsselam girmesi kimin haddineydi! Başım önde, mahcup içeri girdim; kerevetin en sonunda yere diz üstüne çöktüm. Zaptiye Hasan Ağa kulağıma “Babanla amcan dolapta mahpus” diye fısıldadı. Kafamı kaldırdım, gerçekten de babam görünürlerde yoktu. Anam, sundurmanın üstünde, boynu bükük, öyle bekliyordu. Elinde, gelin olurken babası evinden getirdiği, büyüklerimizin bize anlattığı büyük bakır tencere vardı. Vaziyeti anladım. Anam, babamı kurtarmak için, bakır tencereyi sırtlayıp gelmişti, ama anlaşılan, tahsildarı ikna edememişti...Bugün oğulları da, baba mesleğinden meslekler seçen, veznedar, malmüdürü, şirket muhasibi filan olan tahsildarın gözü bir an bana ilişti ve gazapla sövdü. Ortalık karıştı...

Ee tahsildar bu! Köyün Allah’ı... Bütün bu gürültü arasında dört kuruş amcamın, altı kuruş da babamın borcunu ödetmeyi unutmadılar.” (Akt. Çıladır 2014, 22-24)

Clarie Sheridan, 1925’te Zonguldak’a yaptığı gezide madenleri de ziyaret etmiş ve “Sade Türk Kahvesi” kitabında maden işçilerinin çalışma koşullarıyla ilgili şunları belirtmiştir:

“İşçiler mısır unundan yapılmış bir tür kek yerler. Bu keki az bir suyla ıslatıp, kısık ateş üzerinden ısıtır, sonra da iki taş arasında yassılaştırırlar. Nadir olarak, bu kekle beraber

yemek için bir tane soğan satın alırlar. Kendileri için bir lüks olarak gördükleri bu soğanın, tepesindeki küçük yeşil saptan, cücüğüne kadar tamamını bitirirler. Bazıları çiftlikten bir çuval un getirir; böylece madende geçirecekleri üç ay boyunca yiyecek almak için bir kurus harcamamayı başarırlar. Gürcistan-Türkiye sınırından gelen ve farklı bir ırk olan Lazlar, daha yüksek bir hayat standardına sahiptir bu nedenle daha kuvvetli ve dayanıklıdırlar. Anadolu insanını üç aydan daha uzun bir süre madende kalmaya ikna edemezsiniz. Bu sürenin sonunda yemek için hemen hemen hiç para harcamadan, günde bir lira kazanmış olarak çiftliklerine dönerler; ve kalan dokuz ayı bu üç ay zarfında kazandıkları parayı yiyerek geçirirler. Kendisinin çiftlikte olmadığı süre boyunca, madencinin birkaç karısı ve bütün çocukları çalışır ve çiftliği çekip çevirirler.

Maden şirketi bu geçici işçilere kalacak yer temin eder. Bu yer, üzerlerine yanyana altı erkeğin yatmak zorunda olduğu geniş tahta yatakların durduğu bir takım ahşap barakalardan ibarettir. Adamlar, çarşafsız, yastıksız, battaniyesiz, üstlerini değışmeden öylece yatıverirler. Bir defasında, bu yataklardan birinin üzerinde, beline kadar soyunmuş bir adam görmüştüm. Oturmuş, üzerindeki paçavraların üzerinden böcek ayıklıyordu. Anlaşılan, koşullar, insanların durumlarından rahatsızlık duyacakları kadar kötüye gidince, kıyafetler çıkartılıp savaş başlatılıyordu; ama hiçbir cana kıyılmayan bir savaş. İşçi, böcekleri nazikçe başparmağıyla işaret parmağı arasına alıyor ve yandaki rafın üzerine bırakıyordu. Yaz gelip de barakaların içi havasız olmaya başlayınca, ikide bir açıp kapatma zahmetine katlanmaktansa, adamlar camları ve kapıları kırıyorlarmış. Şirket her sonbaharda barakalara yeni kapı ve cam taktırmak zorunda kalıyormuş.” (Sheridan 2004, 104)

Erkeklerin madende çalışmaya başlamasıyla hemen hemen bütün işleri kadınlar yapar iken erkekler sadece tarla sürme, harman dövme, odun kesme gibi ağır işlerde yardımcı olmaya başlamıştı. Mükellefiyet ve savaş dönemi gibi durumlarda, erkekler maden ocaklarında çalışmak için daha çok evlerinden ayrı kalmışlardır. Bu süreçlerde kadınlar bütün evin yükünü üstüne almış hatta cenaze namazını kılmak gibi erkeklerin görevlerini bile yapmak zorunda kalmışlardır (Kalyoncu, 2005). Eşleri olmayan ya da çalışamayan bazı kadınlar maden ocaklarında çalışmak zorunda kalmıştı. Ethem Çavuş maden ocaklarında çalışan kadınlarla ilgili şu bilgileri vermiştir:

“Zonguldak kömür ocaklarında kadın ameleleri birkaçının ismini sayayım: Adalı Sultan, Topçu Emine, Kırdıkaçtı Zülfiye... Bunlar Kilimli ocaklarından emekli oldular. Yerüstü

amelesiydiler. Yeraltı amelesi de var. Bunların en ünlüsü, Hacı Memiş'in karısı Gülsüm Hatun'dur." (Akt. Çıladır 2014, 54)

Resim 2.6. 1937 yılında Zonguldak-Beycuma yolu yapımında çalışan işçiler (Kadir Tuncer'in özel arşivi)

1933 doğumlu Kozlu ilçesinin Sivrililer köyünde ikamet eden Safiye Kurttekin, çocukluğunda geçimlerini nasıl sağladıklarıyla ilgili şunları aktarmıştır:

"Bubam bi avuç şeker, çay başka bir şey almıyodu. Adamla ocakta çalışıyodu. Çalışıyorduk, çalıştuğumuzu yiyoduk. Buğdayı harmanda dövüyoduk, değmende uvuyuduk, mısırida uvuyuduk. Kurufasülyemiz oluyodu, nohutumuz,mercümemiz , mancarumuz oluyodu. Ekiyoduk da onlara para vermiyoduk. Bubam balık, et getiriyordu.. Azsa hemen yiyoduk. Fazla olursa tuzlayaduk. Fazla olmazsa iki kızartım bi kızartım. Eskideyn deterjen mi vardı. Çamaşır selesi mi vardı, çamaşur ileni mi vardu. Külden kül suyu çıkıyodu. Ondan sonra derelere giderdik aklanlara tokacıynan vuy vuy yıkayoduk. Kozlu'da süt,yumurta,yoğurt satıyoduk".

Dışarıdan gelen yoğun işçi göçüyle birlikte yiyecek ve içecek ihtiyacı ortaya çıkmıştı. Bu yeni bir istihdam kapısını açmıştı. Kadınlar eve katkı sağlamak amacıyla pazarlar da yetiştirdikleri ürünü satmaya başladı. İşçiler pazar olduğu zamanlarda çarşuyu hıncahınç doldururdu. Evin genç kadınları pazarlarda satılacak ürünleri hazırlarken evin en yaşlı kadını pazarda bu ürünleri satmaya giderdi. Bartın'da kadınlar, halen daha yaklaşık 200 yıldır her Salı ve Cumartesi günü Pazar kurmaya devam

etmekteydi. Günümüze kadar sadece kadın pazarcıların olduğu bu pazara “*Galla Bazarı*” denmektedir (Çilhüseyinoğlu, 1996). Pazarcı kadınların artan ürünlerini Zonguldak’taki pazarcılar kamyonlarla gelerek alır ve Zonguldak’ın merkezindeki pazarlarında satarlardı (Aşçıoğlu, 2001). Sebze ve meyve yeterli gelmediğinden Safranbolu gibi diğer yerlerden de tedarik edilmeye çalışılırdı.

Her zaman topraktan istenilen ürün elde edilememekteydi. Kışlar sert ve uzun geçtiğinde ya da susuzluk baş gösterdiğinde istenilen ürün elde edilemediğinden açlıkla karşı karşı kalılabiliyordu. Hilal-i Ahmer Cemiyeti, Zonguldak çevresindeki köylerde bulunan kadınlara yardım etmekteydi. Sivrililer, Bozca, Ense ve Çamköy’de bulunan durumu çok kötü olan toplam 12 kadına hem hayatlarını sürdürebilmeleri hem de tarımcılık konusunda önemli miktarlarda yardımlarda bulunmuşlardır (Karakuzu ve Namal, 2017).

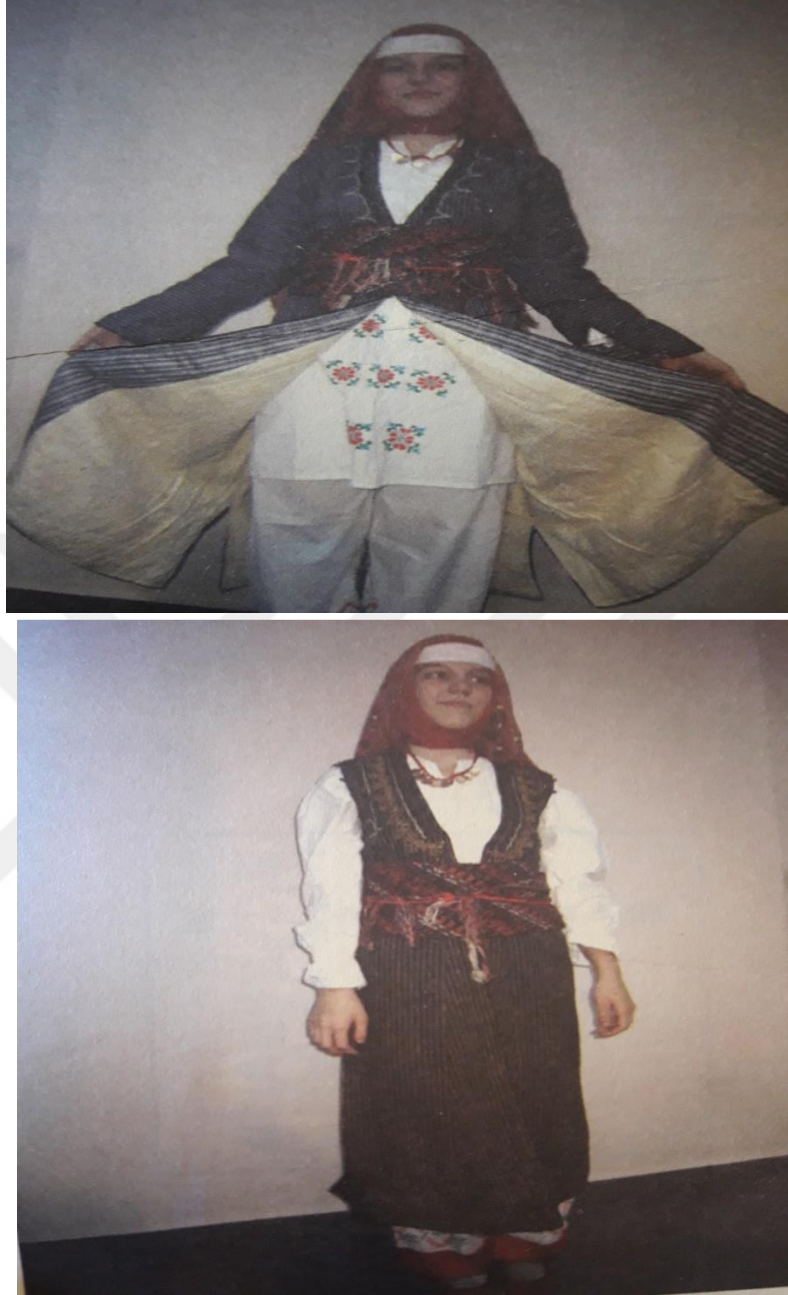
2.4.7.1.7. Yerli halkın giyim kuşamı

Teknoloji, insanların birbiriyle daha çok iletişim ve etkileşim kurmasını sağlamaktadır. Dünyanın bir ucunda gerçekleşen moda akımı dünyanın diğer bir ucundaki insanları da etkisi altına alabilmektedir. Günümüzde moda akımları nedeniyle kıyafetlerimiz tek düze hale gelmiş iken iletişimin bu kadar kolay olmadığı zamanlarda kıyafetler o bölgenin coğrafi özelliklerini, kültürel ve dini değerlerini, geçim kaynaklarını yansıtan bir ayna görevi görmekteydi. Herhangi bir topluluğun giydiği kıyafetin modeline, işlemesine, rengine bakarak o bölge de yaşayan insanlar hakkında bilgi sahibi olabilmekteydi. Aynı şekilde Zonguldak’taki yerli halkın giyimine baktığımızda da günlük yaşamları, kültürleri, inançları hakkında bilgi sahibi olabilmekteyiz. 20. yüzyıla kadar tek düze kıyafetleri olan yerli halk kömürün bulunmasıyla gelen her çeşit yabancı ve yerli insan göçüyle olan etkileşim ve de Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kıyafetlere de getirdiği yenilikler sonucu değişim kaçınılmaz olmuştur.

Zonguldak'taki halkın kıyafetleri günlük yaşamlarına uygun sade kıyafetlerdi. Genel olarak Frigler döneminden kalma keten-pamuk karışımı Çaycuma'da "pelemet bezi", Ereğli'de "Elpek bezi" olarak adlandırılan bez giysilerinde kullanılmaktaydı (Kalyoncu, 2005). 1900'lerde madende çalışmak için gelen Yakup Tosunoğlu yerli halkın giyim tarzıyla ilgili şunları söylemiştir:

"Dağ köylüleri, dar paçalar arkası koyun kuyruğu gibi sallanan şalvarları, düzen bezinden kendilerinin dokuyup diktikleri üstlükleri, kuşakları ve beyaz giysileri ve sırtlarındaki yiyecekleri ile geldiler." (Akt. Çatma 2006, 119).

20. yüzyılın ortalarına gelince kadınların kıyafetleri şu şekildeydi. Kadınların büyük çoğunluğu ev dokuması ketenden veya pelemet bezinde yapılmış yakasız, uzun kollu, geniş, uzun, beyaz bir iç gömlek, altlarına kalça kısmı geniş ayak bileğine doğru daralan uç kısımları dantel işlemeli iç don; üstlerine renkli, çiçekli basma ya da pazenden dikilmiş yakasız, uzun kollu dize kadar gelen önde veya sırtında çıt çıtlı ya da iki üç düğmeli "entari" giyerlerdi. Entarinin üstüne de beli lastikli, diz altında koyu renkli bir etek tercih edilirdi. Bele mutlaka koyu kiremit renginde, ikiye katlanmış arkadan bağlanan "acemşal" denen bir kuşak bağlanırdı. Bu kuşak bekar kızlarda özenle, belirgin olacak şekilde sarılırken; evli kadınlarda daha özen göstermezlerdi. Kuşağın duruşundan bekar olan kızlar ayırt edilebilmekteydi. Evli olanlar ya da yaşı ilerlemiş kadınlar başlarına "poğ-pov" denilen beyaz tülbent takmayı seçerken genç kızlar " yazma" denilen desenli bir başörtü takarlardı. Bu yazmalara "Kara Yazma" veya "Bartın yazması" da denilmekteydi. Bu yazmalar renkli çiçekli zemini siyah ince bezlerden olan başörtülerdir. Özel günlerde çevresi renkli boncuklu, metal pullu, oyalı tülbent "atça" veya yeşil ve sarı renkli pullarla süslenmiş "çatki" denilen tülbent, genç hanımlar tarafından giyilmekteydi (Kalyoncu, 2005; Oyman, 2016).

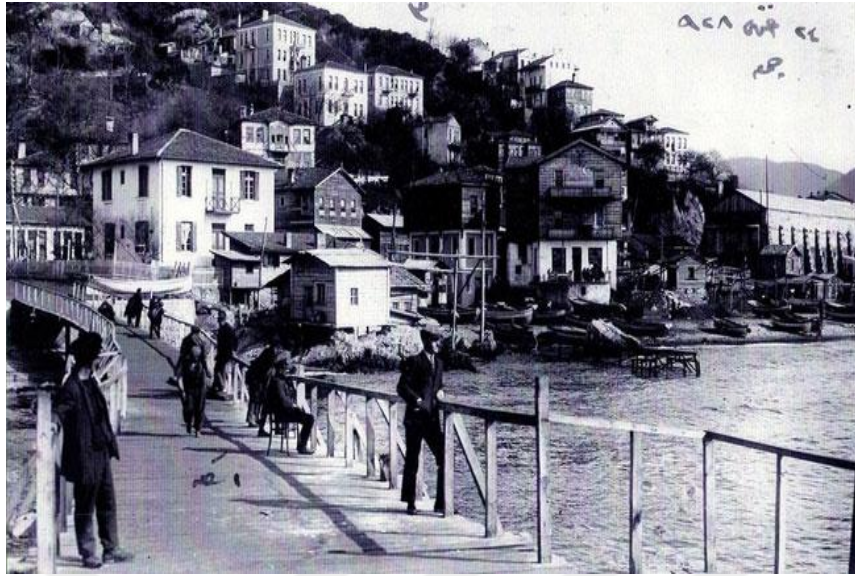
Resim 2.7. Zonguldak'ta kadınların yerel kıyafetleri (Meral Sevimli'nin arşivi).

Ereğli ve Alaplı ilçelerinin köylerinde “çekme don” veya “çalı koparan” da denilen kırmızı bezden yapılan uzun, geniş şalvar giyilirdi (Kalyoncu, 2005) Şalvarın üstüne mintan giyerlerken ekonomik durumu daha iyi olan kadınlar pamuk veya ipekten dikilmiş bir gömlek tercih etmekteydiler. Özel günler de kadınlar üstlerine cepken veya ceket giyerken başlarına da yaşlılar hasırdan yapılmış fes takardı. Genç kızlar da başlarına renkli, oyalı, yemeniler takmaktadırlar. Bartın ve Devrek'te ise renkli, ipek peştamal tercih etmekteydiler (Cemal, 1922; Yurtışı, 2008). Düğün gibi önemli

günlerde siyah renkler yerine daha çok göz alıcı renk ve desenlerden oluşan basma, divitin, pazen, ipek veya kadife türü kumaşlar tercih edilirdi. İpekle karışık pamuk kumaştan “telli yelek”, “kutnu yelek” gibi sim işlemeli yelekler, üzerine de “kapele” ve “uskufa” denen ipek kumaşa işlenmiş ceket giyilirdi. Zengin olanlar kadife üzerine çeşitli simli motifler işlenen bordo, lacivert “bindallı” giyerlerdi. Ayaklarına mevsime göre ince veya kalın yünden ördükleri çorapları; ayakkabı olarak da çarık, siyah lastik ya da altı kabaralı kundura giyerlerdi. (Kalyoncu, 2005).

20. yüzyılda bazı yabancı maden ocağı işletmecilerinin işçilere ödemelerini bakkallarından aldıkları malzemelerle yapması üzerine yerel halk ucuz çiçekli fabrika ürünü basmalarla tanışmış oldu (Yurtışığı, 2008). Kadınlar dışardan gelenlerin daha sade kıyafetlerine özenerek bu basmalardan daha sade kıyafetler dikmeye başladılar. 25 Kasım 1925’te gerçekleştirilen şapka ve kıyafet devrimiyle bütün ülkede olduğu gibi çağdaş kıyafet anlayışı Zonguldak’ta oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu devrimin halka en iyi temsilcileri öğretmen olmuştur. Zonguldak’ın değerli öğretmenlerinden Mehlika Kutayer, 1930’larda tekstilin ülke genelinde yaygın olmamasına rağmen modern giyim tarzını nasıl oluşturmaya çalıştıklarıyla ilgili şu bilgileri vermiştir:

“Konfeksiyon yoktu. Annem dikerdi çocukken. Kozlu’da terziler vardı. Öğretmen olunca Semiha Hanım vardı, terzi. O’na diktirirdik. Balolar olduğunda özellikle Cumhuriyet Bayramlarında üç ay önceden kıyafet diktirmeye başlardık. Kumaşları İstanbul’dan alırdık. Köyden gelen kadınlar paçalarına ve bellerine kırmızı kuşak bağlardı zamanla onlarında kıyafetleri değiştı. Öğretmenler, mühendis hanımları için mağazalar açıldı. Bu yerlerde milli bayramlar öncesi uygun kıyafetler gelirdi. Bunlara öğretmen kıyafeti veya bayram kıyafeti denirdi. Ceket, gömlek gibi şeyler bizler tarafından tercih edilirken zamanla moda haline geldi. Atatürk’ün dediği gibi “Kadınlar modaya kayıtsız kalamaz” Erkekler kıyafet seçiminde rahattı. Balo ve etkinlikler de erkekler ya siyah ya koyu mavi smokin giyerlerdi. Bunlarda siparişle gelirdi.”

Resim 2.7. 1938’de Zonguldak Limanı (Anonim).

Zonguldak’ta erkeklerin kıyafetlerine de baktığımızda hem çiftçilik yapmaya hem de iklime uygun kıyafetler giymeyi tercih ettiklerini görmekteyiz. Erkekler; içlerine yünlü, beyaz, sıfır yaka önden düğmeli kapele denilen gömlek, üzerine ise el örgüsü kazak, aba ceket ve/veya körüklü yelek giymekteydi. Altlarına da şalvara benzeyen koyu renkli pantolon giymeyi tercih etmekteydiler. Erkeklerde yabancıların gelmesiyle Avrupa pamuk ipliğiyle tanışmışlar artık keten yerine daha çok pamuk ipliğinden şalvar, mintan, palto ve hırka giymeyi tercih etmeye başlamışlardır. Ayaklarına ise genellikle kendi elleriyle yaptıkları keçi kılından yapılmış, dize kadar gelen yünlü çorap veya çarık giymekteydiler. 1925 yılında kabul edilen “Şapka Kanunu”yla birlikte başlarına kasket, şapka giymeye başlanmıştır. Maden işçileri arasında kasket tercih edilirken memur, maden mühendisleri gibi daha elit kesim fötr şapka takmayı tercih etmekteydiler (Kalyoncu, 2005).

2.5. Yerel tarih öğretiminin Sosyal Bilgiler dersine katkıları

“Bir milletin ne yapabileceğini göstermek için tarih en güvenilir rehberdir” diyen Mustafa Kemal Atatürk, bu cümlesiyle tarih öğretiminin gerekliliğini ortaya koymuştur. Atatürk’ün tarihe karşı çocukluğundan itibaren özel bir ilgisi olduğunu, dört

binden fazla olan kitap arşivindeki tarih kitaplarının çokluğundan anlayabilmekteyiz (Tüfekçi, 1993) . Atatürk gibi birçok büyük devlet adamı, örneğin Büyük İskender, Napolyon Bonapart, Fatih Sultan Mehmet iyi bir tarih eğitimi almıştır. Bu liderlerin devlet, askeri ve düşünce önderi olmalarında tarih eğitiminin nasıl bir katkısı olmuştur?

Tarih, tecrübeler yığıdır. Bu tecrübeleri öğrenmek, olanı bilmek ve olmuş olanın nelere yol açacağını bilmek, tarih metodolojisinin olmazsa olmazı neden- sonuç ilişkisini kurmamızı yani analitik düşünmemizi sağlamaktadır (Eroğlu, 2002). Bu kadar önem arz eden tarih, günümüzde öğrenciye merak uyandırılmadan, içselleştirilmeden, ilişkilendirilmeden aktarılmaya çalışıldığından öğrenci için ezber yapılmak zorunda kalınan gereksiz bir bilgi yığını, külfet haline gelmiştir.

20. yüzyılın ortasından itibaren küreselleşen dünya ve ülkenin siyasi konjonktürü eğitim sistemimizi de olumsuz yönde etkilemiştir. Şöyle ki, kentsel yaşamla birlikte geniş aile biçimleri, üç kuşağın bir arada geçirmiş zamanlar da azalmıştır. Geniş aile biçimindeki yaşam çocuğun hem bilişsel hem de duyuşsal süreci açısından oldukça önemlidir. Çünkü çocukların dedelerinden, büyükannelerinden geçmişe dair bilgi öğrenmeye çalıştıkları bu zaman, tarihin ilk aşaması olan sözlü tarihle tanışmasını sağlamaktaydı. Çocukların, tarihi canlı şahitlerinden öğrenmeleri birincil kaynaklarla araştırma yapan küçük bir bilim insanı kılmaktaydı.

Köy Enstitülerinin kapanmasıyla birlikte yaparak yaşayarak öğrenen ve öğreten, donanımlı öğretmenlerin yetiştirilmesinin kalkması ayrıca ülkenin içerisinde bulunduğu siyasi konjonktür eğitim sistemimizi değiştirmesiyle birlikte yetişen öğretmen modeli de değişmeye başlamıştır.

Bir öğretmenin ustası kendine rol model aldığı öğretmendir. Okulda sınırlı, yaratıcı olmayan, ezbere dayalı eğitim görmüş öğretmenler, uygulama aşamasına geldiklerinde büyük çoğunluğu okulda gördükleri bu eğitimi devam ettirmişlerdir. Bu da ülkemizde bu tip eğitimin yaygınlaşmasına neden olmuştur. Öğrencilere klasik öğrenme yolunu seçmiş öğretmenleri tarafından tarihin yüzlerce bilgisinin tek düze

olarak öğretilmeye çalışılması öğrencilerin tarih dersinden de uzaklaşmasına neden olmuştur.

Türkiye'nin de üyesi olduğu Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün 2000 yılından itibaren temel eğitimi tamamladıkları düşünülerek 15 yaş grubundaki öğrencilere okulda edindikleri bilgi ve becerileri ölçmek için uygulanan Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) sınavından aldığımız notlar da göstermiştir ki öğrencilerimize hayat içerisinde kullanabileceği bilgi ve beceriyi kazandıramamaktayız. PISA'dan aldığımız notlarında etkisiyle eğitim sistemimizdeki köklü değişikliklere gidilerek önemli reformlar gerçekleştirilmiştir.

2005- 2006 yıllarından itibaren İlk ve Ortaöğretim programlarına yapılandırmacı yaklaşım esas alınarak öğrencinin merkez olduğu sadece öğrenmediği öğrenmeyi de öğrendiği bir eğitim sistemi getirilmeye çalışılmıştır (MEB 2005). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında da öğrenci merkezli eğitim sistemine uygun olarak yerel tarih öğretimi ve sözlü tarihle ilgili düzenlemelere gidilmiştir.

“MEB'in 2005 ve 2007 Sosyal Bilgiler öğretim programlarında yerel tarih konularına yer verilerek öğretmenlerin dersleri yürütürken çevrenin yerel tarih unsurlarından (tarihi yapı ve alanlar, müzeler, anıtlar vb. gibi) faydalanmaları üzerinde durulmuştur. Benimsenen bu yeni yaklaşıma istinaden yerel tarih çalışmaları ve etkinlikleri okul programlarında daha yoğun olarak ele alınmaya başlanmıştır” (Ulutaş 2018, 22).

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de 1990'lardan itibaren tarih öğretiminden beklenen amaçlar değişmeye başlamıştır. Artık tarih öğretimiyle sadece öğrenciye ulusal bilinç kazandırmak amaçlanmamakta bunun yanında çevresini tanıyan, çevresine duyarlı, demokratik haklarını bilen ve bilinçli vatandaş olmaları da hedeflenmiştir. (Aktekin ve Öztürk, 2013). Bu amaçların sadece tarih öğretimiyle verilmesinin yeterli olmayacağı düşünüldüğünden, 1998-1999 öğretim yılından itibaren Milli Tarih ve Milli Coğrafya dersleri birleştirilerek Sosyal Bilgiler dersi olarak verilmeye başlanmıştır.

“Sosyal Bilgiler dersi, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset, hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan, öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelediği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilk ve ortaokul dersidir” (MEB Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 2005, 2).

Okullarda eğitim yakından-uzağa, bilinenden-bilinmeyene, somuttan-soyuta, basitten karmaşığa ilkelerine dayandırılarak gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı *“Öğretmen, kazanımları gerçekleştirmesi koşuluyla çerçevesi çizilmiş içeriğe bağlı olarak çevre özelliklerini dikkate alarak hareket edebilir”* şeklinde bıraktığı esneklik öğretmeni yerel konularda öğrenciye bilgi verebilmesine imkan sağlamaktadır (Göç 2008, 10-11). Milli Eğitim Bakanlığı 2015 ‘te yerel ve sözlü tarih bilincinin erken yaşlarda kazandırılması için birinci, ikinci ve üçüncü sınıfta Hayat Bilgisi dersine sözlü tarih dördüncü sınıfa ise yerel tarihle ilgili etkinliklere yer vermiştir (MEB 2010)

Tarih öğretiminde de yerellikten başlanmasının öğrenciye birçok açıdan fayda sağlayacağını düşünmekteyiz. Her yörenin kendine özgü tarihsel gelişimi ve bu gelişimin sonucu olarak o yörede oluşan tarihi izler bulunmaktadır (Işık, 2008). Yerel tarih öğretimi öğrenciye tarihi kalıntılar, dokümanlara ulaşabilme fırsatı vermesinin yanı sıra yerel tarihe tanıklık etmiş kişilere görüşme imkanı vermesi, öğrencinin sözlü tarihi de kullanılabilmesini sağlamaktadır (Akçalı, 2007).

Yerel tarih öğretiminin, Sosyal Bilgiler dersinde her türlü yöntem ve tekniğin uygulanmasına izin vermesinden dolayı dersi sıkıcılıktan uzaklaştırarak daha eğlenceli hale getirmektedir (Göç, 2008). Açıkgöz’e göre (2006) *insanlar, okuduklarının %10’nu, işittiklerinin %20’sini, gördüklerinin %30’unu, hem görüp hem de işittiklerinin %50’sini, anlattıklarının %70’ini, hem yapıp hem söylediklerinin %90’ını daha iyi hatırlamaktadır* (Örten 2008, 36). Öğrencinin birçok uyararı alacak şekilde dersin aktarılması bilgilerini kalıcı kılacaktır.

Daha çok birincil kaynaklara ulaşma imkanı veren yerel tarih öğretimi, öğrenciyi bilimsel araştırma yöntemleriyle de tanıştırmaktadır (Öztürkmen, 2001). Çevresine karşı araştırmacı gözüyle bakan öğrencinin zamanla yaşadığı şehre karşı farkındalığı ve tarihi ve estetik dokusunu koruma bilinci artar. Öğrencinin yaşadığı yeri bilmesi tanıması aidiyet duygusunu da arttıracığı gibi “Vatan Sevgisi”ni de pekiştirecektir.

Genel tarih konularının yerel tarih öğretimiyle ilişkilendirilerek öğrenciye aktarılması genel tarihi kronolojik olaylar dizgisinden öteye geçirerek öğrencinin daha iyi anlamlandırabilmesini sağlayacaktır. Örneğin Mustafa Kemal Atatürk’ün manda ve himayeciliğe kesin olarak karşı çıkarak “Milli Bağımsızlığı” savunması öğrencilere duyuşsal basamakların kazandırılmasında güçlük yaşanabilmektedir. Fakat Zonguldak’ta yaşayan öğrencilere, I. Dünya Savaşında yabancıların maden ocaklarını ve yerli halkı nasıl sömürmeye çalıştıkları anlatıldığında manda ve himayeciliği ülkenin bağımsızlığı için nasıl bir tehlike olduğunu içselleştirerek anlamasını sağlayacaktır. Adam Fawer’ında “Empati” kitabında da yazdığı gibi “*İnsanlar söylediklerinizi ya da yaptıklarınızı unuttur ama onlara neler hissettirdiğinizi asla unutmaz*” (Fawer 2008, 2). Tarihi bilgilerde kalıcılık sağlamak için öğrenciye tarihi empati oluşturabilmemiz gerekmektedir. Öğrenci de tarihsel empati oluşturabilme de yerel tarih önemli bir araçtır.

Yerel tarihle yapılan daha detaylı çalışma genel tarih arşivini de zenginleştirecektir (Metin ve Oran, 2014) . Türkiye tarihi boyunca birçok isteğe bağlı veya zorunlu göç gerçekleşmiştir. Her ailenin tarihi bulunmaktadır. Öğrencinin yerel tarihiyle ilgili yaptığı çalışmalar kendi aile tarihini öğrenmesi bakımından fayda sağlayacaktır. Tarih sadece yöneticilerin veya toplumların siyasi, askeri...değişimlerin anlatıldığı genel bir konu olarak sınırlanmayacak sıradan kişilerin, yerlerin durumlarının anlatıldığı bir bilim haline gelmesini sağlayacaktır.

2.6. İlgili literatür

Bu bölümde Zonguldak yerel tarihiyle ilgili yararlanılmış olan literatür çalışmalarının bir profili oluşturulmaya çalışılmıştır.

Kalyoncu (2005), “*Kömürde Açan Çiçek*” adlı eseri iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm de Zonguldak ve çevresinin tarihi, coğrafi yapısı, kültürü, inançları gibi genel bilgiler verilirken ikinci bölümde Zonguldak’ın sanatsal kısmına ağırlık verilerek şiir, türkü, edebiyat vb. hakkında bilgi verilmiştir. Zonguldak tarihini kömürün bulunmasından önceki döneme dayandırarak 1990’lara kadar kapsamlı olarak ele almasından dolayı her açıdan yararlanabildiğimiz bir eser olmuştur.

Quataert (2009), “*Osmanlı İmparatorluğu’nda Madenciler ve Devlet*” isimli eseri 1822’den 1920’ye kadar olan Kömür Havzasındaki değişim sürecini madenciler açısından da ele alması bakımından ayrıcalıklı bir çalışmadır. Yabancı kömür işletmecilerin tuttuğu kaynaklardan ve 1990’larda Zonguldak Kömür Havzasına ait belgelerin çok yer kapladığı gerekçesiyle imha edilmeden evvel yararlanılmış olmasından dolayı diğer kaynaklardan daha detaylı bilgiler içermektedir. Osmanlı Devleti zamanında Kömür Havzasında gerçekleşen maden kazalarıyla ilgili en doğru bilgileri yine bu kaynaktan elde edebilmekteyiz. Araştırmasını sadece Ereğli’yle sınırlandırmayarak 19. yüzyılda Zonguldak’ın diğer ilçeleri hakkında da coğrafi ve tarihi bilgilere ulaşabilmekteyiz.

Tak (2001), “*Osmanlı Döneminde Ereğli Kömür Madenleri*” isimli doktora çalışmasında Osmanlı Devleti zamanında Kömür Havzasındaki idari, siyasi, hukuki düzenlemeleri ayrıntılı olarak anlatmıştır. Arşiv belgeleri dışında Kastamonu Vilayeti Salnameleri ayrıca Osmanlı dönemine ait gazete ve dergilerinden yararlanılmıştır. Osmanlı Devleti’nde yaşanan siyasi ve mali problemlerin Kömür Havzasında nasıl yansıdığını gösteren farklı bir çalışmadır.

Tan (2015), “*20. Yüzyılın İlk Yarısında Zonguldak: Gündelik Yaşam ve Siyaset*” yüksek lisans tezi çalışmasında, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kurulmasıyla birlikte

Zonguldak'ta gerçekleşen modernleşme faaliyetlerini siyasi, sosyal ve kültürel yansımalarını anlatmıştır. Bunun yanı sıra uzun süre Kömür Havzasında ikamet etmiş olan yabancıların Zonguldak'a hem madencilik hem kültürel alanda katkılarını objektif olarak ele almıştır.

Araştırmamızın ikinci kısmını oluşturan yerel tarihle ilgili çok sayıda kaynak bulunmaktadır. Fakat İlköğretim düzeyinde Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih konularının yer almasıyla ilgili yapılan çalışmalar oldukça sınırlı sayıdadır. Yerel tarih öğretimi konusunda öncelikli olarak uygulamaya dayalı yapılmış olan akademik çalışmalardan yararlanılmıştır. Aşağıda yararlandığımız uygulamalı yerel tarih öğretimiyle ilgili yapılmış olan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir:

Akçalı (2007), "*Yerel Tarih ve Tarih Eğitimi Katkısı*" isimli yüksek lisans tezi çalışmasında 2006-2007 eğitim öğretim yılı içerisinde İzmir Amerikan Koleji ortaöğretim birinci sınıfında bulunan 65 öğrencinin aile büyükleriyle sözlü tarih görüşmeleri ve gerçekleştirilen Alliano-Bergama gezisi sonunda öğrencilere uygulanan açık uçlu anket sonucu elde edilen değerlendirmeler üzerinden yerel tarih öğretimi etkinliklerinin, tarih eğitimine katkısı ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda yerel tarih aktivitelerinin öğrencilerin kalıcı bilgiler edindikleri ve derse karşı ilgililerinin arttığı, kültürel zenginliklere karşı daha duyarlı hale geldikleri saptanmıştır.

Göç (2008), "*Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Derslerinde Uygulanması: Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri (Yozgat Örneği)*" çalışmasında Yozgat ilinde görev yapan 132 Sosyal Bilgiler öğretmenine yerel tarihten ne kadar yararlandıklarıyla ilgili mevcut durumları ve yerel tarih öğretimi hakkında görüşleri belirleyebilmek için 28 soruluk bir anket çalışması uygulanmıştır. Çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih konusunda istenilen düzeyde olmadıkları ve yerel tarih öğretiminin Sosyal Bilgiler dersi içerisinde daha fazla yer almasının gerekliliği ortaya konmaya çalışılmıştır.

Örten (2008), “*Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Üniteleri İle İlişkilendirilmesine Yönelik Bir Çalışma (Tokat Örneği)*” araştırmasında Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan konuların Tokat’ın yerel tarih konularıyla ilişkilendirilebilmesine yönelik Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Çalışma sonucunda Tokat örneği üzerinden yerel tarih konularının, Sosyal Bilgiler dersinde yer alan konular ilişkilendirilerek öğrenciye aktarılmasının sağladığı yararlar belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bakımdan Tokat’ta bulunan Sosyal Bilgiler öğretmenleri için rehber niteliğinde bir çalışmadır.

Yıldırım (2016), “*Milli Mücadele’de Kastamonu ve Sosyal Bilgiler Dersinde Kastamonu’nun Yakın Tarihinin Verilmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri*” çalışmasında Milli Mücadele döneminde Kastamonu’nun stratejik önemine değinerek Kastamonu halkının özellikle tarihin arka sayfalarında kalmış olan Kastamonulu kadınların Milli Mücadele’de gösterdikleri kahramanlıkları ortaya koyması bakımından önemli bir tarihi literatür çalışmasıdır. Bununla birlikte Kastamonu’nun yerel tarih öğretimiyle ilgili Kastamonu’da bulunan 15 Sosyal Bilgiler öğretmenine iki soruluk anket formu uygulanarak Kastamonu yerel tarih öğretiminin Sosyal Bilgiler dersindeki mevcut durumu belirlenmeye çalışılmıştır.

Oran (2013), “*İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders İçi Yerel Tarih Konusundaki Faaliyetleri Uşak İli Örneği*” çalışmasında yerel tarih öğretimi ve Sosyal Bilgiler dersi hakkında kapsamlı bir bilgi verilirken yerel tarih öğretiminin Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki mevcut durumu da belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun için Uşak ili merkezi ve ilçelerinde görev yapmakta bulunan 15 İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenine altı soruluk yarı yapılandırılmış anket formu uygulanmıştır. Anket sonucu Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerinde yerel tarih öğretimine ne kadar yer verdikleri, yerel tarih öğretimi esnasında olası problemler ve kullanabilecekleri yöntem ve tekniklerle ilgili bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

III. BÖLÜM

3. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubu ve veri toplama araçları tanıtılmaktadır. Ayrıca çalışmada elde edilen verilerin analizi sunulmaktadır

3.1. Araştırmanın modeli

Araştırmanın ilk bölümünde tarihsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu bölümde Zonguldak şehrinde 1826 yılında kömür madeninin bulunmasından 1938'e kadar geçirdiği tarihi, sosyal, kültürel süreç ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. *“Betimsel alan taraması çalışmaları, mevcut durumu tespit etmek için yürütülen bir çalışma türüdür. Genellikle araştırılan problemin mevcut durumu nedir ve neredeyiz sorularına cevap aranır”* (Çepni 2009, 65). 2017-2018 eğitim öğretim yılında Zonguldak ilinde görev yapmakta bulunan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih öğretimiyle ilgili görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

3.2. Çalışma grubu

Zonguldak ili merkez ve ilçelerinde Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı İlköğretim okullarında görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden zaman ve erişim açısından imkan sağlayan 10'u erkek, 5'i kadın olmak üzere toplam 15 Sosyal Bilgiler öğretmeni örneklem seçilmiştir. Örneklem coğrafi temsilini güçlendirmek için Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 4'ü merkezden 11'i ilçelerdeki (Devrek, Ereğli, Kozlu) İlköğretim okullarından seçilmiştir.

3.3. Veri toplama araçları

Araştırmada kullanılan anket soruları, yerel tarih öğretimiyle ilgili yapılmış çalışmalar taranarak hazırlanmıştır. Veri toplama aracı olarak sekiz açık uçlu sorunun olduğu “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenleri İçin Yerel Tarih Öğretimi Anketi” kullanılmıştır.

3.4. Verilerin toplanması

Araştırmanın verileri 2017-2018 eğitim-öğretim yılları içerisinde toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerle yapılacak görüşmenin sessiz bir ortamda gerçekleştirilmesine dikkat edilmiştir. Görüşme yapılmadan önce öğretmenlere araştırmanın konusuyla ilgili kısa bir bilgi verilerek, uygulanacak anketteki soruları incelemeleri sağlanmış, istendiği takdirde açıklama yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme uygulandığı için zaman sınırlaması en az 10 dakika en fazla 40 dakikayı geçmeyecek şekilde belirlenmiştir. Görüşmeye katılan öğretmenlerinin anket sorularına verdikleri cevaplar ses kaydına alınarak daha sonrasında Word dosyasına aktarılmıştır.

3.5. Verilerin analizi

Araştırmaya katılan 15 İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenin görüşme de verdiği cevaplar gizlilik esasına uygun olarak K1, K2...K15 olarak kodlanarak kategorilere ayrılmıştır. İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenin yerel tarih öğretimine yönelik sorulan mülakat sorularına verdikleri cevaplar ilişkilendirilerek betimsel olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

IV. BÖLÜM

4. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mülakat sorularına verdikleri yanıtlar doğrultusunda elde edilen bulgular değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Birinci Araştırma Problemine Dair Bulgular:

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine mülakatta sorulan ilk soru yerel tarih öğretiminin İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yeterince yer alıp almadığı ilgili olmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ortak görüşü Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yerel tarih öğretiminin yeterince yer almadığı yönünde olmuştur. Bu öğretmenlerden üç kişi programda yer almamasına rağmen yeri geldiğinde öğrencileri yerel tarih konusunda bilgilendirdiğini dile getirerek aşağıdaki açıklamalarda bulunmuşlardır:

- Örnek 1: *Ders kitaplarında açıkçası özellikle Zonguldak'ın yerel tarihiyle ilgili konular yer almamakta fakat program bizi öğrenciye ek bilgi vermemiz için yönlendiriyor. Bu nedenle programda bulunmamasına rağmen öğrencilere yaşadığımız yerle ilgili bilgi veriyorum. (K.3)*
- Örnek 2: *Açıkçası çocuklar tarih konularında çok fazla bilgi olmasından dolayı sıkılıyor, motivasyonları düşüyor. Derste yerel tarihle ilgili bilgi verdiğimde ve ya etkinlik yaptığımda derse karşı olan ilgileri artmaya başlıyor. Bu nedenle konularda yeri geldikçe yerel tarihten bahsediyorum. (K.10)*
- Örnek 3: *Geçen sene derse öğrencilere gösterebilmek için geçmişte Zonguldak'ta tarımcılıkta kullanılan aletleri getirdim. Köyde babaannelerden kalma orak, elek gibi eşyalar... Öğrencilerin derse*

dikkatleri oldukça arttığı gibi okulda bu getirdiğimiz malzemelerden sergi açılması için gönüllü de oldular. Ayrıca çok farklı çalışmalar ortaya koymalarının yanı sıra özgüven sorunu yaşayan öğrencilerin de daha aktif olarak yer aldıklarını gördüm. (K.5)

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yerel tarih öğretimiyle ilgili yeterli bilginin yer almamasına rağmen programın öğretmenleri yerel tarih öğretimi konusunda sınırlandırmadığı ve öğretmenlerin yerel tarih öğretimiyle ilgili yeterli bilgiye sahip olduklarında ise yerel tarih öğretimine daha fazla yer verebildikleri anlaşılmaktadır.

İkinci Araştırma Problemine Dair Bulgular:

Araştırmaya katılan öğretmenlere yerel tarih öğretiminin öğrenciye sağladığı katkıların neler olduğuyla ilgili sorulan ikinci soruya ilişkin alınan görüşler doğrultusunda aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 4.1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih öğretiminin öğrenciye sağlayacağı katkılar hakkındaki görüşleri.

	Frekans	Yüzde
Milli duygularının kazandırılmasında	14	93
Çevre bilincinin gelişmesinde	5	33
Tarihsel empati kurabilmesinde	3	20
Yaşadığı ilçe dışında diğer ilçeler hakkında bilgi sahibi olmasında	3	20

Tablodan da anlaşılacağı üzere Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin % 93'ü, öğrencilere milli duyguların kazandırılmasında yerel tarih öğretiminin katkı sağlayacağını belirtmiştir. İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden K.4 İlköğretim öğrencilerinin hazırbulunuşluk düzeylerine ve kaynaştırma öğrencilerine dikkat çekerek yerel tarih öğretiminin soyut kavramların kazandırılmasında nasıl bir etkisi olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“İlköğretimde 10-14 yaş aralığında soyut düşünemeyen bir çocuğa hissettirmeden, göstermeden milli değerleri anlatabilmek çok zor. Mış, miş gibi yani masal anlatılır gibi olur. Öğrenci için Türkiye Cumhuriyeti Devleti sadece haritadaki sınırlardan ibaret olacaktır. Özellikle kaynaştırma öğrencilerine milli değerleri somutlaştırarak öğretmek, erken yaşlarda bu değerleri kazanmasına da fayda sağlayacaktır”

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %33’ü yerel tarih öğretiminin, öğrenciyi çevresindeki olaylara karşı daha ilgili ve hassas bir birey olarak yetişmesini sağlayacağını belirtmişlerdir. Öğrencilerin çevreye karşı bilinçli olmaları konusunda eksiklikleri olduğunu düşünen öğretmenlerden K.7 öğrenciyeye yerel tarih öğretiminin öğrenciyeye çevre bilinci sağlamada nasıl bir etkisi olacağını şu şekilde aktarmıştır:

“Öğrencilerimiz çevre temizliğine itina göstermemektedir. İnsan evini temiz tutar çünkü evde yaşarız. Sokak, mahallelerde bizim yaşadığımız yerler neden oraları temiz tutmuyorlar. Çünkü evini seversin, çöp atmazsın. Öğrenciler çevresiyle ilgili bilgi sahibi oldukça çevresini de sever ve temiz tutar”.

Yerel tarih öğretiminin öğrencilere tarihsel empati kazandırmasında olumlu etkisi olacağını düşünen öğretmenler, araştırmaya katılan öğretmenlerin % 20’lik kısmını oluşturmaktadır. Öğrenciyeye yaşadıkları yerle ilgili tarihi bilgi verilmesinin öğrencinin tarihe yaklaşımını farklılaştıracağını ve tarihi olayları anlamlandırmaya yönlendireceğini ifade etmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden K.5 öğrencinin tarihi olaylara tarihsel empatiyle bakmasının bilgilerde kalıcılık sağlayacağını ifade ederek şunları dile getirmiştir:

“Sosyal Bilgiler dersi diğer derslere benzemez. Biz, Sosyal Bilgiler öğretmenleri öğrenciyeye hem bilişsel hem de duyuşsal kazanımlar kazandırmaya çalışıyoruz. Sadece bilgi kazandıran öğretmenler işin kolayına kaçmaktadır. Öğrenciyeye Sanayi İnkılabını anlatabiliriz. Bu bilgiye sahip olur. Ama öğrenciyeye Sanayi İnkılabıyla birlikte gerçekleşen Osmanlı Devleti’ndeki kömür arayışını ve Uzun Mehmet’in kömürü bulmasını da anlattığımızda olayları içselleştirmesini de sağlayacağından bu bilgileri

hafızasında daha uzun süreli tutacaktır. Sanayi İnkılabını ve kömürün Sanayi İnkılabında nasıl bir değeri olduğunu daha iyi kavrayacaktır”

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yine %20’lik kısmı yerel tarih öğretiminin öğrenciyi yaşadığı şehri bütün ilçeleriyle tanıma imkanı sağlamasının önemine dikkat çekmişlerdir. İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden K.3 *“Mesela ben yıllardır Zonguldak’ın merkezinde yaşıyorum. Gökçebey, Devrek’i pek bilmiyorum. Öğrencilerimizin çoğunluğu ilçeleri hepsini tanımayı geçelim isimlerini bile sayamayabiliyorlar. Mutlaka öğrencilere bu ilçeler öğretilmiştir fakat üstünkörü anlatıldığından hafızalarında kalmayabilir. Yerel tarih öğretimiyle daha detaylı aktarılabilir.”* diyerek öğrencilerin yerel tarih öğretimiyle Zonguldak ve çevresi hakkında daha detaylı bilgi ve derste kullanılacak yöntem ve tekniklerle daha çok uyaran içerisinde olacağından yaşadığı bölgeyi daha fazla tanıma imkanı bulacağı belirtilmiştir.

Bu durum yerel tarih öğretiminin, Sosyal Bilgiler dersiyle öğrencilere kazandırılmaya çalışılan amaçlara daha çok hizmet edeceğini göstermektedir. Yerel tarihin ders içinde kullanımı öğrenciyeye milli ve çevresine karşı bilinç kazandıracığı, tarihsel olayları anlamlandırmasında ve yaşadığı şehirle ilgili gerekli bilgi ve donanıma sahip olmasında katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Üçüncü Araştırma Problemine Dair Bulgular:

Öğrencinin milli bilinç kazanmasında yerel tarih öğretiminin etkisinin sorulduğu bu soruya görüşmeye katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %100’ü olumlu katkı sağlayacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Aşağıda cevaplarının devamında görüşmeye katılan dört öğretmen şu şekilde açıklamalar getirmiştir:

- Örnek 1: *İnanıyorum. Mesela Milli Mücadeleyi anlatırken çoğunlukla Batı Cephesine ağırlık vermekteyiz. Bu da öğrencide Karadeniz Bölgesinin Milli Mücadeleye fazla bir katkısı olmadığı gibi genel bir kanı oluşmaktadır. Yedi bölgeye de ağırlık vermek konuları ağırlaştırabilir. Halbuki Kendi*

bölgesindeki mücadeleye bilmesi yeterli... Çocuk kendi atasını, geçmişini bilmeli Önce çekirdekten başlanmalı.(K.4)

- Örnek 2: *Yerel tarih öğretimi vatandaşlık bilinci daha üst düzeylere çıkartabilir. Yerel tarih, insanları bir arada tutan lego parçaları gibidir. Bu lego parçalarını Türkiye'nin tüm şehirleri olarak düşünebiliriz. İnsanlar bunu bilirse, bunlara sahip olursa bir arada bulunurlar.(K.7)*
- Örnek 3: *Tabi ki milli bilincin oluşmasına katkı sağlar. Geçmişimizin nelerden oluştuğunu bilmeleri gerekir. Her bölge de yerel tarih öğretimiyle beraber öğrenciler bölgelerini daha iyi tanıyacaklardır. Bu da oralara daha çok ilgi duymalarını, oraları daha iyi tanımalarını sağlayacaktır.(K.9)*
- Örnek 4: *Evet kesinlikle katkı sağlayacaktır. Kendisini tanımayan, coğrafyasını bilmeyen, kendi değerlerinin farkında olmayan, kasabasının, köyün farkında olmayan kişi yaşadığı toprakların değerinin de farkında olamaz. (K.12)*

Sosyal Bilgiler dersinde özellikle Milli Mücadele Dönemi öğrenciye aktarılırken yerel tarihle ilişkilendirilerek anlatılmasının gerekliliğini ortaya koymuştur. Milli duyguların yakından uzağa olacak şekilde düzenlenmesinin öğrencide daha etkili olacağı düşünülmektedir.

Dördüncü Araştırma Problemine Dair Bulgular:

Yerel tarih öğretiminin Sosyal Bilgiler dersi içerisinde konuların ilişkilendirildiği bir ders olarak mı yoksa ayrı bir ders olarak mı yer almasıyla ilgili sorulan soruya araştırmaya katılan öğretmenlerin yanıtları doğrultusunda aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 4.2. Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yerel tarih öğretiminin nasıl yer almalı.

	Frekans	Yüzde
Ayrı bir ders olarak yer almalı	7	46
Sosyal Bilgiler dersi içerisinde konularla ilişkilendirilerek yer verilmeli	8	53

Görüşmeye katılan öğretmenlerin % 46'sı yerel tarih öğretiminin ayrı bir ders olarak aktarılmasının öğrenciye daha faydalı olacağını belirtmiştir. İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden K.8 yerel tarih konularına daha fazla değinilmesini sağlayacağını ifade ederek şunları aktarmıştır:

“Ayrı bir seçmeli ders olabilir. 5. sınıfta kültürel etkinliklerle ilgili konular var. Bunları zaman yetersizliğinden dolayı üç beş dakikayla geçebiliyorsun. Ayrı bir ders olduğunda haftada en az 40 dakika yerel tarih öğretime yer verebiliriz”

Sosyal Bilgiler öğretmenleri Zonguldak yerel tarih öğretiminin ayrı bir ders olarak yer verilmesinin zaman sorununu ortadan kaldıracağını ve yerel tarih konularına daha fazla ağırlık verilmesine imkan sağlayacağını belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer aldığı Sosyal Bilgiler dersi konularının yoğunluğu nedeniyle yerel tarih öğretime gereken önemin gösterilemeyeceğini çünkü Türkiye genelinde yapılacak sınavlarda yerel tarihle ilgili herhangi bir soru sorulamayacağından öğrencilerin sınavlarda sorulması daha mümkün olan Sosyal Bilgiler konularına ağırlık verilmesi konusunda talepleri olacağını dile getirmişlerdir. Ayrıca yerel tarih öğretiminin ayrı bir ders olarak yer almasının öğrencilerin not kaygısıyla derse karşı daha ciddi yaklaşacaklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 53'ü yerel tarih öğretiminin Sosyal Bilgiler dersi konularıyla ilişkilendirilerek anlatılmasının öğrenciye daha faydalı olacağı yönünde görüş bildirmiştir. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler konularının da yerel tarih öğretime aktarılmasının öğrencilerin tarihi bilgileri somutlaştırmasına ve daha kolay şemalaştırmasına katkı sağlayacağını düşündüklerini aktarmışlardır. İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden K.1 öğrencilerin genel tarih konularına dikkatlerini arttırmak için yerel tarih öğretiminin önemli bir araç olduğuna değinerek şunları ifade etmiştir:

“İlişkilendirilerek anlatılmalıdır. Mesela; Kurtuluş Savaşı'ndan bahsederken halk Zonguldak'ta Kurtuluş Savaşı'nda ne yapmıştır? Çanakkale'ye buradan kimler katılmıştır? Nasıl bir katkıları olmuştur? diye öğrenciye sorular sorarak öğrencide

merak uyandırabiliriz. Döneme tanıklık etmiş kişileri veya resimlerini getirebiliriz. Öğrenci daha kolay kavrar ve özümser.”

Ayrı bir ders olması gerektiği görüşünde bulunan öğretmenler yerel tarihle ilgili daha detaylı bilgi verme ve etkinlik yapabilme fırsatı bulunabileceğini savunurken Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer alması gerektiğini dile getiren öğretmenler öğrencilerin tarihi olayların ilişkisini bir bütün içerisinde görebilmesi açısından daha faydalı olacağını savunmuşlardır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ortak endişesi Sosyal Bilgiler derslerindeki konu yoğunluğu ve ders saatinin azlığı nedeniyle yerel tarih öğretimine yeterince yer verilemeyeceğidir. Bu nedenle öğretmenler ders saatleri ve konuların azaltılması konusunda

Beşinci Araştırma Problemine Dair Bulgular:

Görüşmeye katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yöneltilen, öğrencilere Uzun Mehmet hakkında bilgi verip vermedikleriyle ilgili soruya ilişkin görüşleri belirlenerek aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 4.3. Sosyal Bilgiler dersinde Uzun Mehmet'ten bahsediyor musunuz? sorusuyla ilgili Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yanıtları.

	Frekans	Yüzde
Bahsediyorum	9	60
Bahsetmiyorum	6	40

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %60'lık kısmı Uzun Mehmet'ten bahsettikleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Uzun Mehmet hakkında edindikleri bilgileri kendi kişisel araştırmaları sonucunda elde ettiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler, yerel tarihe ait önemli konular hakkında gerekli bilgi ve donanımına sahip olmanın öğretmene hem öğrenciyle hem de velilerle iletişim kurmada kolaylık sağladığını ifade etmişlerdir. İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden K.3 Uzun Mehmet konusuna değinilmesinin gerekliliğiyle ilgili şu bilgileri vermiştir:

“Uzun Mehmet ders kitaplarımızda yok. Türkçe kitaplarında okuma parçası olarak yer almaktadır. Ders kitaplarında olmayan pek çok konuyu kendi bilgi ve tecrübelerimizle anlatıyoruz. Bunun için öğretmenin kendini geliştirmesi gereklidir. Bilgiye ulaşmak günümüz çağında çok kolay. Ben Uzun Mehmet’ten ilk bahsettiğimde buralı olan öğrencilerin de yeterli bilgiye sahip olmadıklarını gözlemledim. Öğrencilerin çoğu Uzun Mehmet’in ne zaman, nerede kömürü bulduğunu bilmiyor. Demek ki ailede öğretilmiyor. O zaman çevreyi tanıtmak konusunda biz öğretmenlere özellikle Sosyal Bilgiler öğretmenlerine önemli görevler düşüyor.”

Uzun Mehmet’ten bahsetmediklerini dile getiren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin % 40’lık kısmı sebep olarak Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Uzun Mehmet’le ilgili bir konunun yer almamasını ve ders saatinin yetersizliğini öne sürmüşlerdir. İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden K.1. yerel tarih konularında öğretmenlerin bilgilendirilmesi için düzenlemeler yapılması gerekliliğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Sonuçta yabancı bir şehre geliyoruz. Yeni gelen özellikle Sosyal Bilgiler öğretmenlerine seminer veya oryantasyon çalışması düzenlenebilir. Hem şehrin yerel tarihi hakkında bilgi sahibi oluruz hem de alışma sürecimiz kolaylaşır.”

Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih öğretimine yer verilmesi Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih öğretilmesiyle ilgili sahip oldukları bilgilerle doğru orantılıdır. Bütün Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih konusunda yeterli bilgiye sahip olabilmesi için yetkili kurumların düzenlemeler getirmesinin zorunluluğu ortaya konmuştur. Aksi takdirde öğrencilerin yerel tarih bilgisine sahip olmaları bilgili ve donanımlı öğretmenlere denk gelme şansına bağlı olacaktır.

Altıncı Araştırma Problemine Dair Bulgular:

Görüşmeye katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yerel tarih öğretiminin uygulanması esnasında karşılaşılabileceklerini düşündükleri problemlerle ilgili verdikleri görüşleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.4. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih öğretiminde çıkabileceğini düşündükleri problemler

	Frekans	Yüzde
Gezi , gözlem gibi teknikleri uygulamaya çalışırken idareden veya aileden izin ile ilgili çıkabilecek problemler	9	60
Yerel tarih öğretiminden bahsedilirken bütün ilçelere aynı oranda değinilmeyeceğinden çıkabilecek sorunlar	5	33
Öğrencilerin Zonguldak'ın yerel tarihine ilişkin gönülsüz olmalarından doğabilecek problemler	3	20

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %60'sı yerel tarih öğretiminde gezi-gözlem tekniğinin gerekliliğini belirterek uygulamaya konulması aşamasında bürokratik işlemlerden ve/veya ailelerin gönülsüzden dolayı problemlerin yaşanabileceğini belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, gezi-gözlem tekniğinin uygulanmasında problemlerin azaltılmasına yönelik görüşleri:

- Örnek 1: *Milli Eğitim Müdürlükleri ve okul idaresi gezi etkinlikleri için kolaylık sağlayabilir.(K.11)*
- Örnek 2: *Eğitim- öğretim yılı içerisinde müze, sergi gibi yerlerin öğrencilere ve öğretmenlere ücretsiz olması konusunda düzenleme getirilebilir.(K.9)*
- Örnek 3: *Ailelerde bazen bu etkinliklere katılabilir. (K.8)*

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 33'ü Zonguldak'ın yerel tarihi aktarılırken Zonguldak'ın bütün ilçelerine eşit derecede bahsedilmemesinden dolayı ilçeler arasında rahatsızlıkların oluşabileceğini dile getirmiştir. İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden K.12 bu durumla ilgili yaşanabilecek problemleri şöyle aktarmıştır: *“Kömürün tarihi demek Zonguldak'ın tarihi demek. Kömürden bahsedilirken Ereğli'den hatta kömür öncesi de Ereğli'den bahsetmemiz gerekebilir. Diğer Zonguldak'ın ilçelerinde yaşayanlar neden kendi yaşadıkları çevrenin tarihine yer verilmediğiyle ilgili şikayetlerde de bulunabilir.”* diyerek yerel tarih öğretimiyle ilgili ailelerin veya öğrencilerin hassasiyet gösterebileceklerini ifade etmiştir. İlköğretim Sosyal Bilgiler

öğretmenlerinden K.14 bu sorunla ilgili “Zonguldak’ın ilçe ilçe birçok kaynağı bulunmakta, Zonguldak’ın yerel tarih öğretimi uygulanmadan önce bu kaynakların en uygun şekilde bir araya getirilmesi ve kaynakların mümkün olduğunca genişletilmesi gerekir” diyerek yerel tarih öğretimi öncesi kaynakların oluşabilecek bu probleme karşı önceden itinayla düzenlenmesinin gerekliliğine vurguda bulunulmuştur.

İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin % 20’si farklı şehirlerden gelen öğrencilerin yerel tarih öğretimine karşı istekli olmayabilecekleri yönünde görüş bildirmişlerdir. İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden K.4 farklı şehirlerden gelen öğrencilerin Zonguldak kültürünü öğrenme konusunda olumsuz tutum içerisinde olabileceklerini şu şekilde açıklamıştır:

“ Zonguldak’ın yerlisi burada yaban kalmış. Kömür dolayısıyla çok fazla göç almış, çok fazla farklı bölgelerden gelenler tarafından itilmiş... Burada kendi Zonguldak ağzıyla konuşunca “apça” diyorlar... Baskın olarak Doğu Karadeniz kültürü hakim fakat Zonguldak Karadeniz şehri olmasına rağmen İç Anadolu kültürüne daha yakın bir kültürü var...Öğrencilerden bazıları fanatik bir yaklaşımla farklı kültürleri öğrenmeye tepkili. Yaşadıkları yere karşı aidiyet duyguları olmadığından yaşadıkları yerin kültürünü öğrenmeye yönelik isteksizlikleri de açıkça görülmektedir”

Yerel tarih öğretimine karşı öğrencilerin olumsuz tutumlarının problem yaratacağını düşünen öğretmenler, öğrencilerin bu olumsuz tutumlarının yine yerel tarih öğretiminin verilmesiyle zamanla değişebileceği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Yedinci Araştırma Problemine Dair Bulgular:

Görüşmeye katılan öğretmenlere Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih öğretiminde hangi yöntem ve tekniklerin kullanılmasına uygun olduğuyula ilgili alınan görüşler aşağıdaki tabloya aktarılmıştır:

Tablo 4.5. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih öğretiminde kullanılmasına uygun olduğunu düşündükleri yöntem ve teknikler

	Frekans	Yüzde
Gezi ve gözlem tekniği	13	86
Teknoloji destekli eğitim	2	13

İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %86'sı gezi ve gözlem tekniğinin yerel tarih öğretiminde yararlanılması bakımından en uygun etkinlik olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu düzenli şekilde gezi gözlem tekniğinin yapılması gerektiğini aksi takdirde piknik gezisi gibi eğitici yönü olmayan bir aktiviteye dönüşebileceği konusunda uyarılmışlardır. Gezi gözlem tekniğinin sağlayacağı katkılarla ilgili bazı öğretmenler şu ek bilgileri vermişlerdir:

- Örnek 1: *Gezi-gözlem tekniğini birebir yaparak, yaşayarak öğrenme metodunu daha uygun olur diye düşünüyorum. (K.13)*
- Örnek 2: *Gezi gözlem yapılabilir. Tarihsel empati kullanılabilir. Çevresindeki tarihi yerlere değer verir. (K.2)*
- Örnek 3: *Aileler de katılabilir. Öğrencilerin bazıları herhangi bir müzeye gitmemiş olabiliyor. Müze ziyaretleri için de teşvik edici olabilir. Böylece tarihi yerlerin, müzelerin önemi de artar. (K.11)*

Sosyal Bilgiler öğretmenleri gezi gözlem tekniğinin öğrenciyi daha aktif hale getirmesi, tarihsel empati kurabilmesi ve etrafındaki tarihi yerleri tanınması bakımından fayda sağlamanın yanı sıra ailelerinde bu etkinliklere katılması sağlanarak yerel tarih öğretimi hakkında ailelerinde bilgi sahibi olabileceği ve bu gibi etkinlikleri daha fazla destek verecekleri görüşünde bulunmuşlardır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinde % 13'ü teknoloji destekli eğitimin ekonomiklik açısından ve gereksiz bürokratik işlemlerle uğraşma zorunluluğu yükümlülüğü vermemesinden dolayı daha çok tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu yerel tarih öğretiminin birçok yöntem ve tekniğe

imkan verdiğini belirterek yöntem ve teknikleri sınırlandırmamak gerektiğini aktarmışlardır.

Sekizinci Araştırma Problemine Dair Bulgular:

Araştırmanın son sorusuyla Sosyal Bilgiler öğretmenlerin, yerel tarih öğretiminin Zonguldak şehrine sağlayacağı katkılar hakkında görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Öğretmenlerin ortak görüşü yerel tarih öğretimiyle öğrencilerin çevresine karşı daha duyarlı ve bilinçli birey olacaklarını ve şehrin gelişmesine yönelik olumlu davranışlarda bulunacaklarını aktarmışlardır. Ayrıca öğrencilerin Zonguldak'taki çevresel olaylara ve kültürel değerlerin korunmasıyla ilgili çalışmalara katılmakta gönüllülük içerisinde olacaklarını belirtmişlerdir. Bu genel görüşlerin yanında öğretmenlerin bazıları şehrin ekonomisi açısından yerel tarih öğretiminin sağlayacağı katkılarla ilgili şu bilgileri vermişlerdir:

- Örnek 1: *Her yörenin kendine özgü zanaatları bulunmakta mesela Devrek'te baston yapımı, Ereğli tel kırması gibi zanaatlar yapılmaktadır. Bunların öğretilmesi çocuğu hem bilgi hem beceri bakımından geliştirecektir. Boş vakitlerini el zanaatları becerisini geliştirerek; televizyon, bilgisayara da yoğunlaşmaktan uzaklaşırlar. Bu yapılan ürünler satılabilir, kendi okullarına destek olabilir ya da sosyal kurumlara bağışlanarak ekonomik gelir sağlanabilir. Çocuklar bu şekilde hayata da hazırlanabilir. Şehrin unutulmaya yüz tutmuş zanaatları canlanır. (K.7)*
- Örnek 2: *“Kozlu, Ereğli veya Devrek'teki öğrencilere Çaycuma'nın yoğurt fabrikasının gezdirilmesi öğrencilere alışveriş yaptıklarında Çaycuma'nın yoğurdunu tercih etmelerini sağlanabilir. Bilinçli tüketici olmaları şehre ekonomik canlılık getirebilir ”(K.13)*
- Örnek 3: *Yeni nesle yaşadığı yeri sevdirmek İzzet Baysal gibi şehrini kalkındırmaya çalışacak bir bireylerde yetiştirebiliriz.” (K.11)*

İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenleri yerellik bilinci kazanan öğrencilerin ileride üretken yaşama geçtiklerinde yerelliğe özen gösteren bilinçli tüketici olabileceklerini veya yatırım yapmak istediklerinde yine yerelliğe önem vererek yaşadıkları şehrin ekonomisini kalkındıracak yatırımlarda bulunabileceklerini ifade etmişlerdir.

V. BÖLÜM

5. Sonuç ve Öneriler

5.1. Sonuçlar

Ülkemizde 2005 yılından itibaren öğrenci merkezli yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak eğitim-öğretim programı uygulanmaya çalışılmaktadır. Çağdaş eğitim felsefesi yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesiyle Sosyal Bilgiler öğretim programında öğrenci merkezli eğitime fırsat veren sözlü ve yerel tarih etkinliklerine yer vermeye başlanmıştır. Ayrıca Sosyal Bilgiler öğretmenlerine örtük program çerçevesinde daha fazla yerel tarih öğretiminden bahsedilme olanağı verilmiştir. Araştırmamızda yapılan bu düzenlemelerin yerel tarih öğretimi için yeterliliğini belirleyebilmek için Zonguldak'ta bulunan 15 Sosyal Bilgiler öğretmenine sekiz soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Görüşmeden elde ettiğimiz bulgular ışığında şu sonuçlara varılmıştır.

Araştırmamızda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ortak görüşü yerel tarih öğretiminin öğrenciye hem bilişsel hem de duyuşsal amaçları kazandırabilmek açısından daha fazla yer alması gerektiğine inandıkları belirlenmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel tarihle ilgili gerekli bilgiye sahip olduklarında yerel tarih öğretimine daha fazla yer verdikleri anlaşılmıştır. Yerel tarih öğretimiyle ilgili yeterli bilgiye sahip olmayan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bu eksikliklerinin oryantasyon, seminer ve el kitaplarıyla giderilmesi için yetkili kurumların düzenlemeler getirmesinin gerekliliğini belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, yerel tarih konularında bilgilendirilmenin yanı sıra yerel tarih öğretimi uygulamasıyla ilgili rehberlik edilmesine ihtiyaç duydukları gözlenmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğu yerel tarih öğretiminin öğrencinin derse olan ilgi ve merakını arttırdığı gibi aidiyet duygusu, vatan sevgisi, milli bilinç, çevreye duyarlılık gibi duyuşsal amaçların kazandırılmasında önemli bir araç olarak düşündükleri görülmüştür. Ayrıca Sosyal Bilgiler öğretmenleri yerel tarih öğretiminin öğrenci merkezli birçok yöntem ve tekniğe özellikle de gezi-gözlem tekniğine olanak vermesi bakımından dersin öğrenciye daha eğlenceli ve faydalı olacağını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri Sosyal Bilgiler dersinin konularının fazla olması, ders saatinin azlığının yerel tarih öğretimini sınırlandıracağını ve öğrencilerin, yerel tarih konularının Türkiye genelinde yapılacak sınavlarda çıkmayacak olmasından dolayı isteksizlik duyacaklarıyla ilgili endişelerini dile getirmişlerdir. Bununla birlikte öğretmenler yerel tarih öğretiminde gerçekleştirilecek gezi-gözlem gibi etkinlikler ve kullanılacak araç gereçler için öğretmen-idare-aile işbirliğinin iyi kurulması gerektiğini aktarmışlardır.

5.2. Öneriler

Araştırmamızda elde ettiğimiz bulgular ışığında aşağıdaki önerilerde bulunabilir:

- I. İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yerel tarih öğretimine daha fazla yer verilebilir.
- II. Milli Eğitim Bakanlığı ve diğer ilgili kurumlar, öğretmenlerin görev yapmakta oldukları yerleşim birimi hakkında oryantasyon, seminer gibi etkinlikler düzenleyerek yerel tarih öğretimiyle ilgili yeterlilikleri arttırılabilir.
- III. Yerel tarih öğretiminin ders içerisinde nasıl uygulanması yönünde her yerleşim yerine uygun olarak Sosyal Bilgiler öğretmenleri için el kitapları oluşturulabilir.

- IV. İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri ücretli Sosyal Bilgiler öğretmenleri tercih edeceklerinde yerel tarih öğretimi konusunda yeterli bilgi ve birikime sahip olan öğretmenler arasından tercih yapabilir.
- V. Yerel tarih öğretiminin Sosyal Bilgiler dersinde daha çok yer alabilmesi için ders saati arttırılabilir.
- VI. Yerellik sadece Sosyal Bilgiler dersi için değil diğer İlköğretim derslerinde de uygulanmaya çalışılmalıdır.
- VII. Sosyal Bilgiler öğretmenleri yerel tarih öğretimi konusunda diğer derslerin öğretmenleriyle ortak konularda işbirliği içerisinde olabilir.
- VIII. Yerel tarih öğretiminin sınıf dışında yapılan etkinliklerde Milli Eğitim Müdürlükleri bürokratik işlemler ve ulaşım konusunda kolaylık sağlayabilir.
- IX. Yerel önemli günler, yerel önemli kişilerin ölüm yıldönümleriyle ilgili il/ilçe bazında etkinlikler düzenlenebilir.
- X. İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenleri yerel tarih öğretimiyle ilgili arşiv ve bir okul müzesi oluşturabilir. Bu arşivdeki ürünler eğitim bilimleri ağında paylaşılarak diğer ilçelerde bulunan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin faydalanması sağlanabilir.
- XI. Öğrencilere yerel tarih öğretimiyle ilgili ailelerinde katılabileceği proje veya ödevler verilebilir.
- XII. Öğrenciye çevresinde yetiştirilen, üretilen ürünler hakkında bilgi verilerek bilinçli bir tüketici olması sağlanabilir.
- XIII. Kaynaştırma öğrencilerin sınıf arkadaşlarıyla daha çok işbirliği içerisinde olabileceği yerel tarih etkinlikleri düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Akçalı, A. A. (2007). *Yerel Tarih ve Tarih Eğitime Katkısı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Akkaya, T. (1994). *Herakleia Pontike (Karadeniz Ereğlisi)nin Tarihi Gelişimi ve Eski Eserler*. İstanbul: Troya Yayıncılık.
- Aktekin, S. (2010) *Ortaöğretim Tarih Eğitiminde Yerel Tarihin Yeri ve Önemi*. Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi.6(1), 86-105
- Aktekin, S. ve Öztürk, S. (2019). Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersinin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi (Trabzon Örneği). 20 Ağustos 2019 tarihinde file:///C:/Users/acer/Desktop/26%20ağustos%202019/yılmaz/yerel%20tarih%201.
- Aşçıoğlu, E. (2001). *Bartın*. Bartın: Bartın Ticaret ve Sanayi Odası Yayını.
- Ayoğlu, F. N. (2008). *Zonguldak Kömür Havzasının Tarihsel Gelişimi: 1829-1939 Boyunduruktan Egemenliğe* (1. Baskı). Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.
- Benlisoy, F. ve Benlisoy, S. (2000). 19. yüzyılda Karamanlılar ve Eğitim Nevşehir Mektepleri. *Toplumsal Tarih Dergisi*, (74), 24-33.
- Bildik, C. (1950). *Kömür işçileri*. Zonguldak.
- Cemal, A. (1922). *Türkiye'nin Sıhhi ve İctimai Coğrafyası; Zonguldak Sancağı*. Ankara: Öğüd Matbaası.
- Çatma, E. (2006). *Zonguldak Taşkömürü Havzası Tarihi (1840-1865)*. Ankara: Sistem Ofset Yayıncılık.
- Çatma, E. (2016). Zonguldak Kent Tarihine Kısa Bir Yaklaşım. A. Efiloğlu (Ed.), *İnsan, Kimlik, Mekan Bağlamında Zonguldak Sempozyumu Bildirileri 16-18 Ekim 2014* (385-416). Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları, Zonguldak.
- Çepni, S. (2009). Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş (IV. Baskı). Trabzon: Pegem Yayıncılık.
- Çıladır, S. (1977). *Zonguldak Havzasında İşçi Hareketleri Tarihi 1848-1940*. Ankara: Yeraltı Maden İş Yayınları.
- Çıladır, S. (2014). *Yeraltında Kırk beş Sene (Bir Maden İşçisinin Anıları 1886-1931)*. (Birinci Basım) İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Çilhüseyinoğlu, S. (1996). *Bartın Halk Kültürü*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Danacıoğlu, E. (2001). *Geçmişin İzleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

- Demircioğlu, İ. H. (2005). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Dölen, E. (2006). Zonguldak Maden Mühendis Mekteb-i Alisi. *Zonguldak Kent Tarihi '05 Bienali Bildiriler Kitabı* (ss. 21-31). Zonguldak Eğitim ve Kültür Vakfı, Zonguldak.
- Duran, S. (2015). *1869-1916 Kastamonu ve Bolu Salnamelerinde Ereğli* (I. Baskı.) Ankara: Post ve Post Yayıncılık.
- Eldem, V. (1994). *Harp ve Mütareke Yıllarında Osmanlı İmparatorluğunun Ekonomisi*. Ankara: TTK Basımevi.
- Enver, S. (1941). *Zonguldak Kömür Havzamız*. Ankara: Etibank Yayınları.
- Eroğlu, H. (2002). *Mustafa Kemal Atatürk'ün Tarih Anlayışı ile İlgili Bazı Görüşler*. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi. (29-30. Mayıs-Kasım), 75-85.
- Ertosun, Y. (1994). *Zonguldak Kıvırcıkları*, Ankara: Kanarya Matbaası.
- Falay, N. ve Eriçok, R. E. (2016). Zonguldak Kömür Havzası'nın Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Yönetimi Yabancı Sermayesi ve Devletleştirilmesi. A. Efiloğlu vd. (Ed.), *İnsan, Kimlik, Mekan Bağlamında Zonguldak Sempozyumu Bildirileri 16-18 Ekim 2014* (229-245). Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları, Zonguldak.
- Faroğhi, S. (1998). *Osmanlı Kültür ve Gündelik Yaşam Ortaçağdan Yirminci Yüzyıla*. Çev.Elif Kılıç,İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Fawer, A. (2008). *Empati*. İstanbul: April Yayıncılık.
- Fenmen, R. (2006). Mühendislik Mimarlık Öyküleri-2. 15 Ekim 2018 tarihinde http://www.emo.org.tr/ekler/a610f27bdf0499d_ek.pdf sitesinden alınmıştır.
- Genç, H. (2006). Zonguldak Kazası. *Zonguldak Kent Tarihi '05 Bienali Bildiriler Kitabı* (ss.317-323). Ezgi Matbaası, İstanbul.
- Genç, H. (2007). *Ereğli Kömür Madenleri (1840-1920)* . Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Genç, H. (2010). *Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Zonguldak'ta Nüfus, Ticaret ve Sanayi (1920-1932)*. ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi. 6(12), 137-152.
- Göç, N. (2008). *Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Derslerinde Uygulanması: Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri (Yozgat Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

- Gül, A. ve Gökçen, S. (2010). *Son Dönem Osmanlı Nüfusu ve Ecnebler Meselesi*. Ankara:Cedit Neşriyat.
- Güven, T. (2015). *Zonguldak Kozlu'da Kömür Madenciliği: İşletmecilik ve Çalışma Hayatı (1848-1921)*. Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınevi.
- Halaçoğlu, Y. (1996). *XIV-XVII yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Işık, H. (2008). *İlköğretimde Tarih Konularının Yerel Tarih ile İlişkilendirilmesinin Öğrenci Başarısı Üzerinde Etkisi*. The Journal Of International Social Research. Volume. 1(4), 291-310.
- İmer, H. F. (1944). *Ereğli Maden Kömürü Havzası Tarihçesi*.Zonguldak: C.H.P. Zonguldak Halkevi Yayınları.
- İnalçık, H. (2009). *Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kalafat, Z. (2010). Zonguldak'ta Tenis. *Zonguldak'ta Spor '07 Bienali Bildiriler Kitabı* (ss.150-160). Halkın Sesi Matbaası, Zonguldak.
- Kalyoncu, H. (2005). *Kömürde Açan Çiçek*. Ankara: Pervaz Yayınları.
- Kara, M. (2010). *Son Mükellefler- Ereğli Kömür Havzası'nda Zorunlu Çalıştırma (1940-1947)*.İstanbul: Ares Yayınları.
- Kara, M. (2011). *Ereğli Kömür Havzası'nda II. Mükellefiyet (Zorunlu Çalıştırma 1910-1947)*. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 7(14), 412-436.
- Kara, M. (2012). *Cumhuriyet Dönemi'nde Ereğli Kömür Havzası (1920-1940)*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 14(1), 111-137.
- Kara, M. (2013). Osmanlı Devleti'nin Son Döneminde Ereğli Kömür Havzası (1829-1920). *History Studies Internationak Journal of History*, 5 ,223-250. file:///C:/Users/acer/Desktop/26%20ağustos%202019/master/2018/kaynaklar/kara%201829-1920.pdf.
- Kara, M. (2016). Ereğli Kömür Madenleri'nde 7 Yıllık Dram, 2. Mükellefiyet (1940-1947. A. Efiloğlu vd. (Ed.), *İnsan, Kimlik, Mekan Bağlamında Zonguldak Sempozyumu Bildirileri 16-18 Ekim 2014* (355-372). Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları, Zonguldak.

- Karaoğuz, D. (2014). *Karaelmas'ın İlk Madencileri*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Karpat, K. H. (2003). *Osmanlı Nüfusu 1830-1914 Demografik ve Sosyal Özellikleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Konrpa, M. Z. (1960). *Bolu Tarihi*. Bolu: Bolu Vilayet Matbaası.
- Köprülü, F. (1984). *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu* (II. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Köse, M. (2012). *Göldağı*. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.
- Lewis, B. (2011). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*. Çev. B. B. Turna. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Maden, F. (2012). *XVIII. Yüzyılın Sonlarında Kastamonu*. İstanbul: Roza Yayınevi.
- Maden, F. (2014). *II. Abdülhamit Dönemi*. İstanbul: Tarihçi Kitabevi.
- Maden, F. (2016). *Seyyahların Gözüyle Kastamonu*. (I.Baskı). İstanbul: Roza Yayınevi.
- MEB (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7 Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu* Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- MEB (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu* (4-5.Sınıflar). Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- MEB (2010). *Faaliyet Raporu 2009*. Ankara.
- Naim, A. (1934). *Zonguldak Havzası Uzun Mehmetten Bugüne Kadar*. İstanbul: Hünütabat Matbaası.
- Namal, Y. ve Karakuzu, H. (2017). *Zonguldak'ta Hilal-i Ahmer Cemiyeti (1911-1938)*. I. Baskı. İstanbul: Emre Yayınları.
- Namal, Y. (2010). *Atatürk'ün Zonguldak Gezisi*. Ankara: Zonguldak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Namal, Y. (2012). *Zonguldak Halkevi'nin Faaliyetleri ve Karaelmas Dergisi*. Karadeniz Araştırmaları Dergisi. 34, 97- 134.
- Oral, T. (1997). *Varoluşun Destanı*. Zonguldak: Genel Maden-İş Yayınları.
- Oran, M. (2013). *İlköğretimde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders İçi Yerel Tarih Konusundaki Faaliyetleri Uşak İli Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Oyman, N. R. (2016). *Kent Kültürü Kimliğinde Yöresel Sanatların Önemi: Zonguldak Ereğli Elpek Bezi Örneği*. A. Efiloğlu vd (Ed.),. *İnsan, Kimlik, Mekan*

- Bağlamında Zonguldak Sempozyumu Bildirileri 16-18 Ekim 2014* (603-614). Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları, Zonguldak.
- Öğreten A. ve Şahin, A. (2016). Zonguldak Kömür Havzası'nın Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Yönetimi Yabancı Sermayesi ve Devletleştirilmesi. A. Efiloğlu vd (Ed.), *İnsan, Kimlik, Mekan Bağlamında Zonguldak Sempozyumu Bildirileri 16-18 Ekim 2014* (269-275). Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları, Zonguldak.
- Öğreten, A. (2007). *Ereğli Kömür Havzasında Bahriye Nezareti Dönemi (1865-1908)*. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 3(5), 135-159
- Örik, N. S. (2016). *Kıskanmak*. (8.Baskı) İstanbul: Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık Ltd. Şti.
- Örten, H. (2008). *Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Üniteleri ile İlişkilendirilmesine Yönelik Bir Çalışma: Tokat Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Özçakır, G. (2015). *Çanakkale Savaşlarında Lağım Muharebeleri ve Zonguldak-Ereğli Maden İşçileri*. 4 Ocak 2016 tarihinde <https://www.academia.edu/12463623> sitesinden alınmıştır.
- Özeken, A. A. (1944). *Ereğli Kömür Havzası Tarihi 1848-1940*. İstanbul: Kenan Matbaası.
- Özgen, N. (1944). *Kömür Maden Ocaklarında Hıfzıssıhhat*. Zonguldak: Bingöl Matbaası.
- Özkaya, H. (2016). *Cumhuriyet Döneminde Bulaşıcı Hastalıklarla Mücadele. Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*. 20. (2),77-84.
- Öztaşçı, C. A. (2017). *Yerel Tarih Öğretim Yöntemini Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulamaya Koymak: Bir Eylem Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, C. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*. (I. Baskı.) Ankara: PegemA
- Öztürk, Ö. (2016). *Dünya Mitolojisi*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Öztürkmen, A. (2001-2002). *Sözlü Tarih: Yeni Bir Disiplinin Cazibesi*. Toplum ve Bilim. 91, 115-121.
- Quartert, D. (2009). *Osmanlı İmparatorluğunda Madenciler ve Devlet*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

- Parmaksızoğlu, İ. (1999). İbn Batuta Seyahatnamesinden Seçmeler. Ankara: TC. Kùltür Bakanlığı Yayınları.
- Sakaoğlu, N. (1984). *Tarihe Yerleşen Hayal: Uzun Mehmet*. Tarih ve Toplum Dergisi. 10, 21-25.
- Sarıkoyuncu, A. (1992). *Milli Mücadele’de Zonguldak Havalisi*. Ankara: Kùltür Bakanlığı.
- Sarıkoyuncu, A. (2005). Milli Mücadele’de Zonguldak Sancağı (2.Baskı.) Ankara: Ofset Yayıncılık.
- Sarıkoyuncu, A. (2009). *Milli Mücadele’de Zonguldak Sancağı Zonguldak, Bartın, Karabük*. Ankara: Zonguldak Valiliği Yayını.
- Sarıkoyuncu, A. ve Değerli Sarıkoyuncu, E. (2016). Milli Mücadele’de Zonguldak Sancağı Din Adamları. A. Efiloğlu vd (Ed.), *İnsan, Kimlik, Mekan Bağlamında Zonguldak Sempozyumu Bildirileri 16-18 Ekim 2014* (197-228). Bùlent Ecevit Üniversitesi Yayınları, Zonguldak.
- Savaşkan, B. (1993). *Zonguldak Maden Kùmürü Havzası Tarihçesi 1829-1983*. Zonguldak: İlkadım Matbaası.
- Sevük, İ. H. (2014). *Yurttan Yazılar*. Ankara: Ötüken.
- Sheridan, C. (2004). *Sade Türk Kahvesi*. Çev. Zeynep Güden. İstanbul: Arion Yayınevi.
- Şavran, M. (1958). *Karaelmas Diyarımız. Zonguldak Vilayeti*. Zonguldak: Tezi Matbaası.
- Tak, İ. (2001). *Osmanlı Döneminde Ereğli Kùmür Madenleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Talas, C. (1992). *Türkiye’nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Tan, Ç. (2015). *20. Yüzyılın İlk Yarısında Zonguldak: Gündelik Yaşam ve Siyaset*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tanzimattan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi. (1985). *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Koruyucu Sağlık Uygulamaları*. 1320-1338.
- Temel, M. (1998). Birinci Dünya Savaşı ve Mütareke Yıllarında Türkiye’deki Bulaşıcı ve Zührevi Hastalıklara Karşı Alınan Önlemler. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*. 3(8), 338-339

- Tuncer, K. (2004). *Aguilla Barbara Kıvırcık*. Zonguldak: Tusak Yayınları.
- Tüfekçi, G. (1993). *Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar Özel İşaretleri, Uyarıları ve Düştüğü Notlar ile (Eski ve Yeni Yazılı Türkçe Kitaplar)*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Umar, B. (1993). *Türkiye'deki Tarihsel Adları*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Ulutaş, S. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bağımsız Değişken Olarak Yerel Tarih Tekniği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Uyar, S. (2012). Zonguldak Adının Tarihsel Gelişimi 15 Ekim 2016 tarihinde <http://www.tefen67.com/hres/Songuldayik.pdf>. sitesinden alınmıştır.
- Yalçın, İ. (2008). *İçimdeki Zonguldak*. İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Yıldırım, S. (2016). *Milli Mücadele'de Kastamonu ve Sosyal Bilgiler Dersinde Kastamonu'nun Yakın Tarihinin Verilmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Yıldırım, Y. (2015). 2015 Mehmet Çelikel High School 16 Ekim 2016 tarihinde http://www.pusulagazetesi.com.tr/m_5757/mehmet-celikelhighschool sitesinden alınmıştır.
- Yurtışığı, I. (2008). *979 nolu Bolu Şeriyeye Sicilinin 19.yüzyılın Bolu Tarihine Katkıları (1878-1879)*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Yurtoğlu, N. (2019). *Cumhuriyet Türkiye'sinde Maden İşletmeciliği ve Maden Politikaları (1923-1960)*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Zaman, E. M. (2004). *Zonguldak Kömür Havzasının İki Yüzyılı*. Ankara: TMMOB Maden Mühendisleri Odası.
- Zaman, E. M. (2013). *Kömürün Çocukları*. Ankara: Karina Kitap.
- Zonguldak Valiliği(1967). Zonguldak İl Yıllığı. Zonguldak.
- Zonguldak Valiliği(1973). Zonguldak İl Yıllığı. Zonguldak.
- Zonguldak Valiliği(2002). Zonguldak İl Yıllığı. Zonguldak.

EKLER

EK-1 İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenleri İçin Yerel Tarih Öğretimi Anketi

Sevgili Öğretmenler;

Bu araştırma T.C. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı'nda tezli yüksek lisans yapmaktayım. Tez konum kömürün bulunmasından 1938'e Zonguldak Tarihinin, Yerel Tarih Öğretimi çerçevesinde Sosyal Bilgiler dersinde işlenmesiyle İlgili Öğretmen görüşlerini incelemektir. Yerel tarih öğretiminin gerekliliği konusunda bilgi sahibi olmaktadır. Bu araştırmamda bana vereceğiniz desteklerden dolayı şimdiden size teşekkür ederim.

Feride YILMAZ

MÜLAKAT SORULARI

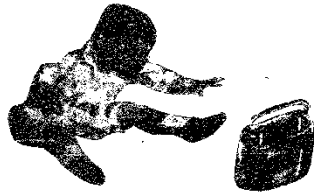
- 1 İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretim programında yerel tarih konularına yeterince yer verildiğini düşünüyor musunuz? Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?
- 2 Zonguldak'ta kömür konusunun yerel tarih konuları kapsamında ortaokul Sosyal Bilgiler öğretim programında yer verilmesi hakkındaki düşünceleriniz nedir?
- 3 Zonguldak'ta kömür konusunun yerel tarih konuları kapsamında ortaokul Sosyal Bilgiler öğretim programında yer verilmesinin öğrencilerde milli bilincin oluşmasına katkı sağlayacağına inanıyor musunuz?
- 4 Örnek vererek açıklar mısınız? Sizce yerel tarih öğretimi öğrencilere ayrı bir ders olarak mı yoksa Sosyal bilgiler dersiyle ilişkilendirilerek mi anlatılmalıdır?
- 5 İlköğretim Sosyal Bilgiler dersinde Uzun Mehmet'ten bahsediyor musunuz?

- 6 Zonguldak'ta kömür konusunun yerel tarih konuları kapsamında İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretim programında yer verilmesinde ne gibi zorluklarla karşılaşılabilir? Bu konudaki çözüm önerileriniz nelerdir?
- 7 Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih öğretiminin hangi yöntem ve tekniklerin kullanılmasına daha çok olanak sağlayacağını düşünüyorsunuz?
- 8 Zonguldak'ta kömür konusunun yerel tarih konuları kapsamında İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretim programında yer verilmesinin sizce Zonguldak iline ne gibi katkıları olur. Bu konudaki düşüncelerini paylaşabilir misiniz?

Çocuk esirgeme kurumuna yardım ediniz

Çünkü bu kurum: kimsesiz, öksüz çocukların üstünde kanat gibi titriyor. Yoksul okullarımızı geydriyor, sıcak yemek ve para veriyor, her sıkıntısına yetişiyor.

Bugünün küçük Yarının büyüğü

Zonguldak İca menurubundan Zonguldak'ta yardım baskısına birinci ve ikinci derecede ihtiyacı olan yemini 3 ehi vakıf tarafında tamanna 5000 lira kıymet takdir edilen baskıda mirabi oğlu apdullah elandıye ait ve kızları çarşı içiğinde kân sağarsı yot, solu ramazan oğlu rahim eludi dikkan cephesi biriki am arbesi mükadama molle herim elyova Yusuf oğlu Ahmet dikkan ile nakama tahani ve tekani bir beş idir dikkan tamani çok artırmaya vadedilmiş olduğundan 11 mayıs 935 tarihine mesulf pazar günü saat 14 den 16 ya kadar dairede birinci artırmaya iare edilmiştir. Artırmaya bedeli birtamamı mezin 75 75 ml bulması fakelde mühterisi İze içinde bırakılacaktır., aksi takdirde en son artırmaya iahidatı baki kalmak üzere artırmaya on beş gün içinde teslim edilerek 4 Mayıs 935 tarihine mesulf saat 14 den 16 ya kadar beza dairede yapılacak ikinci epik artırmaya iahidatı baki birtamamı 75 75 ml bulması fakelde birtamamı birtamamı mesulf tarihinden sonra müscel ömme hasebille en çok piy süren öhtesine ihalesi iare kılacaktır. Sağı peşindir artırmayı iştirak etmek istiyenlerin kıymeti mahammudin 75 nisbende pey akcağı veya mill bir bankanın teminat mektuplarını hemli bulmaları lazımdır. Hakları tam aksi le sabit olmayı iştiraki maktelerden 0 her altdadaram ve iştirak hakla satipilerin bu hükümleri iştirak müscelleri ile iştirake iğn tarihinden itibaren birayit yemil gün zarfında dairede bidirmeleri lazımdır. Aksi takdirde hakları lapa s'elli ile sabit olmayı iştirak maktelerden pey akcağından herik hakları müscelim vergi teniriyeye teniriyeden müscellik belediye rüsumu madyatına iştir. Daha fazla malikim olmak istiyenler 22 Nisan 935 tarihinden itibaren herikinin birtamamı için daire-

Vilâyet Makamından
1-935 Mali senesine ait nakit

de açık bulundurulacak artırmaya serbânesi ile 934/2985 * 934/2985 numara dosyasına mevcut alla mezkûr dosyaya mevcut vassıkta görebilecekleri ilan olunur.

Yol parası altı iradır. 1 Haziran ve 1 Teşrin sani 935 aylarında olmak üzere iki taksitte tahsil olunacaktır.

2- Yol vergisi bedeni kuanı Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, Ocak ayı ve Ocak ayı 935 aylarında olmak üzere 6 ay zarfında tahsil olacaktır.

3- İş programı masrafları her kayıtlı mühterisi için bir-

melce yola çağırıldığında günü- de işe gelmeleri aksi halde birlikle nakden tahsil olunacağı bedeni mukellebiyetleri nakde ilan olunur.

Zevk sineması bu akşam

Büyük fedakârlıklarla celbine muvaffak olduğu 8 kişilik Canbaz heyetinin iştirakile

Büyük ve muazzam bir program hazırlamıştır

Canbaz heyeti şehrimize ancak bir kaç temsil için gelmiştir. Canbazların tehlikeli numaraları esnasında alkışlanmaması bilhassa rica olunur

Kemanî Bay Haydar ve arkadaşları tarafından

büyük konser

Sabriye Tokses tarafından en yeni

şarkılar

Sahneler yıldızı Bayan HERMİNE'nin Anadolu, Zeybek,

Sepetçioğlu ve çok alkışlanan [Vogvo] su

Yeni sololar ve öbetolar keman ile hayvanat takıldları

İşte saygıdeğer Zonguldak halkına bir gecede bin bir eğlence sunuyoruz

Öz Türk Adları kılavuzu I

Satış yerleri:

Akın KARAOĞUZ

Ayyıldız-Hakkı-Mektepliler pazarı

II İnal Bittik yakında çıkıyor.

EK-3 Araştırma Oluru

T.C.
ZONGULDAK VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 45865702-605.01-E.850213
Konu : Araştırma İzni.

11.01.2018

ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : 26/12/2017 tarihli ve 26073066-605.01-E.16479 sayılı yazınız.

Üniversitenizin Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Feride YILMAZ'ın "Kömürün Bulunmasından 1938'e Zonguldak Tarihinin Yerel Tarih Öğretimi Çerçevesinde Sosyal Bilgiler Dersinde İşlenmesiyle İlgili Öğretmen Görüşleri" konulu tez çalışmasını, Müdürlüğümüze bağlı ilimiz merkezinde bulunan Gazi Mustafa Kemal Ortaokulu, Prof. Dr. Şaban Teoman Duralı Bilim ve Sanat Merkezi, Devrek ilçesinde bulunan 75.Yıl Cumhuriyet Ortaokulu, Kozlu ilçesinde bulunan Kozlu Ortaokulu, Sivrililer Şehit Engin Aydın Ortaokulu, Kozlu Alparslan Ortaokulu, Kozlu Cengiz Topel Ortaokulu, Kargalar Ortaokulu, Ereğli ilçesinde bulunan Armutçuk Imam-Hatip Ortaokulu, Atatürk Ortaokulu, Cumhuriyet Ortaokulu'nda görev yapmakta olan öğretmenlere uygulamak istediği, ilgi yazınız ile Müdürlüğümüze bildirilmiş olup, Valilik Makamından alınan 10/01/2018 tarihli ve 45865702-605.01-E.757489 sayılı Olur ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ve rica ederim.

Turgut ÖZBEK
Millî Eğitim Müdürü

Ek :
Valilik Makam Oluru. (1 sayfa)
Onaylı Anket Formları (11 sayfa)

Dağıtım :
Gereği:
Abant İzzet Baysal Üniv. Rektörlüğüne

Bilgi:
Devrek İlçe MEM
Ereğli İlçe MEM
Kozlu İlçe MEM
Zonguldak Bilim ve Sanat Merkezi Müd.
Gazi Mustafa Kemal O. O. Müd.

11.01.2018
Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.
Fatma SEVGİN

Adres- STRATEJİ GELİŞTİRME ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü Valilik Binası Kat : 3 Oda No : 323
Merkez : ZONGULDAK
Elektronik Ağ : http://zonguldak.meb.gov.tr
e-posta : stratejigelistirme7@meb.gov.tr

Bilgi için: Muammer ARSLAN (VHK) Dahili : 134
Tel : 0 (372) 253 69 58
Faks : 0 (372) 251 91 46

ÖZGEÇMİŞ

Araştırmacı 01.01.1981’de Zonguldak’ın Kozlu ilçesinde doğdu. 1987-1993 yılları arasında Atilla İlköğretimini, 1993-1999 yılları arasında Ted Zonguldak Koleji’nde Ortaöğretimini tamamladı. 2001-2006 yılları arasında Akdeniz Üniversitesi Tarih bölümünü bitirdi. 2006-2007 yılları arasında Cengiz Topel İlköğretim okulunda ve 2009-2010 yılları arasında Asma İlköğretim okulunda ücretli olarak Sosyal Bilgiler öğretmenini olarak çalıştı. 2011-2015 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi Özel Eğitim öğretmenliğı bölümünü tamamladı. 2015 yılında Kozlu Alparslan İlköğretim Okulunda kadrolu Özel Eğitim öğretmenini olarak göreve başladı. 2017 yılında Sivriiler Şehit Engin Aydın İlköğretim Okuluna Özel Eğitim öğretmenini olarak atandı. Araştırmacı halen daha aynı okulda görevine devam etmektedir.

İletişim Adresleri

e-mail: feyde_feride@hotmail.com

Telefon: 0533 249 33 81

TUTANAK

İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Feride YILMAZ'ın 07.08.2019 tarihinde yapılan tez savunmasında “Zonguldak'ta Kömürün Bulunmasından 1938'e Kadar Geçirdiği Yerel Tarih Sürecinin Sosyal Bilgiler Dersinde İşlenmesiyle İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri” tez başlığının “Zonguldak'ın Yerel Tarihi ve Öğretimi: Kömürün Bulunmasından 1938'e” olarak değiştirilmesinin uygun olduğuna. (07.08.2019)

Prof. Dr. Cemal AVCI

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Yasin DOĞAN

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Oğuz KANTÜRER

Üye

